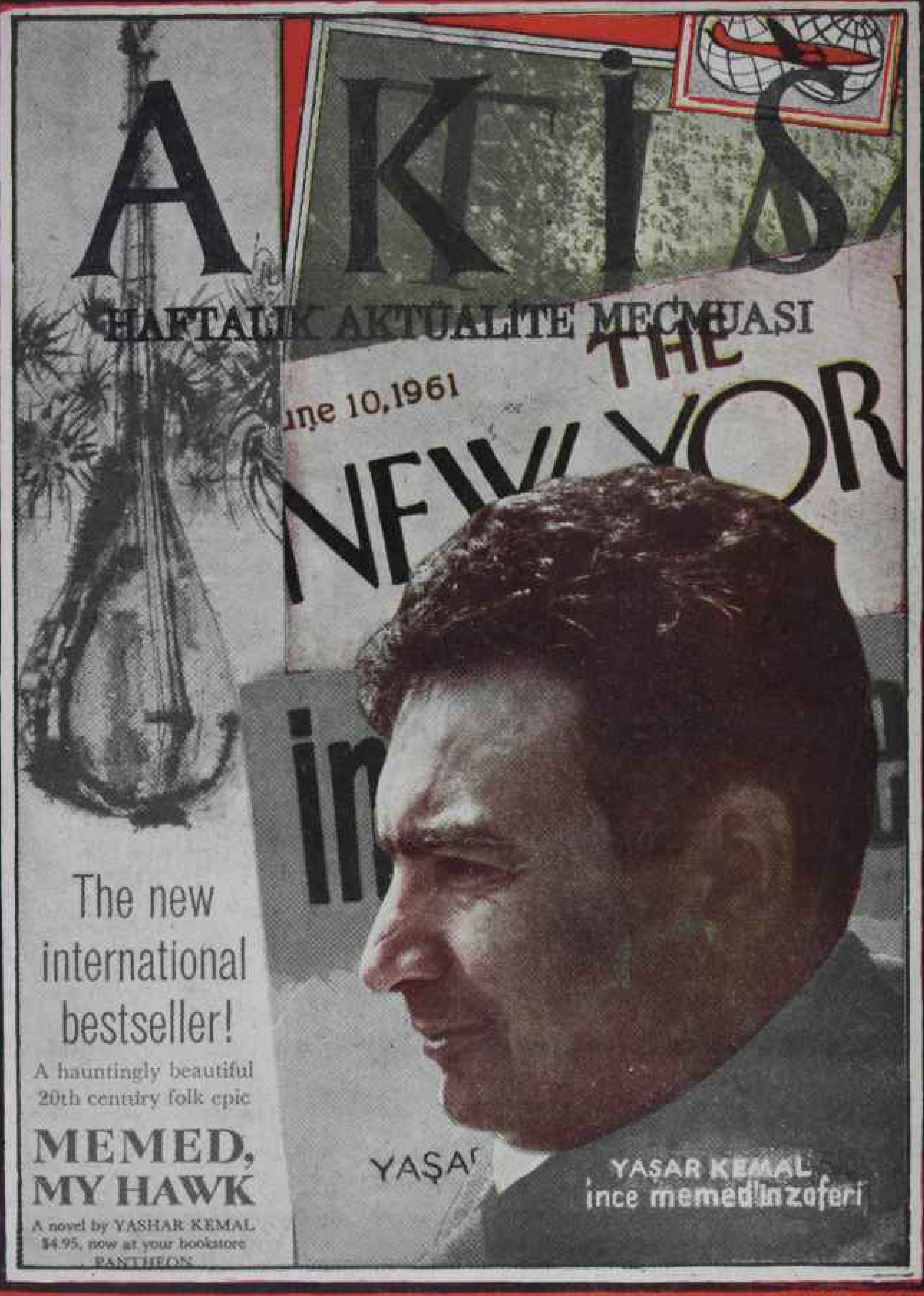

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
June 10, 1961
THE NEW YOR
The new international bestseller!
A hauntingly beautiful 20th century folk epic
MEMED, MY HAWK
A novel by YASHAR KEMAL
$4.95, now at your bookstore
PANTHEON
YAŞAR KEMAL
İnce memed'in zaferi

Faal - 909 — 60

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, CİLT: XXI, Sayı: 368

Yazı işleri
Rüzgarlı Sokak Ovehan Kat 8 Daire 7
Tel: 11 89 92 P. K.582 - Ankara

*

İdare :
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgarlı Matbaa Tel : 11 62 21

Başyazar
Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER

*

yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated **Press**
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlak yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları :
8 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlan şartları :
Santimi : 20 lira
3 renkli arka kapak: 1.500 TL.

İlan işleri :
Telefon : 11 52 21

Dizildiği yer :
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

FİYATI : 1 LİRA

Basıldığı tarih: 16.7.1961

Kapak resmimiz
Yaşar Kemal
Uluslararası Şöhret

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Arısoy Sağlamer

Sekiz senelik yayın hayatı içinde AKİS, bir tahmininde yanıldı. Referandumda bizi düşündüren iştirak nisbetiydi. Yoksa, sandık başına giden seçmenin yüzde 90'ının beyaz oy kullanmasını beklemeği tabii sayıyorduk. Zira Anayasaya HAYIR demenin hiç kimse için, hiç bir mânası, faydası yokta. Fakat bu defa evdeki hesap çarşıya uy madı ve herkesin hayretten açılan gözleri önünde büyük bir iştirak nisbeti içinde kırmızı oylar yüzde 35'i geçti.

AKİS okuyucuları, fon mecmuanın memleketteki kuvvetler müvazenesi hakkında nasıl bir teşhise sahip olduğunu bilmektedirler. D. P. nin kapatılmasıyla D. P. yi tutmuş bulunan vatandaşların ortadan kalk madiği çok belirtilmiştir. Referandumdan sadece bir batta evvel, başyazımızda "Asıl İfrif'in memleketteki huzursuzluk, memnunsuzluk ve iktisadi dertler olduğu anlatılmış, hem bugünkü, hem yarınki iktidarın dikkati çekilmeğe çalışılmıştır. Bu bakımdan, kırmızı oyların nisbeti Mal şaşırtmamıştır. Bizi yanıltan da, bu olayların mevcudiyeti değildir. AKİS, Referandumda bu hislerin açığa vurulmayacağı ,su yüzüne çıkmayacağı, EVET demek istemeyenlerin sandık başına gitmeyecekleri, iştirak nisbetini düşürerek varlıklarını hissettirecekleri kanaatindeydi. Sürpriz o noktadan olmuştur. Bugün memlekette bir ekalliyet oldukları böylece ortaya çıkan zümrenin, gerçek durumunu seçimleri beklemeden, daha Referandumda belli etmiş bulunması üzerinde dikkatle durulacak bir vakıadır.

Elinizde tuttuğunuz mecmuanın YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarında, bilhassa "Millet" ve "Referandum" başlığını taşıyan kısımlarda, hâdiselerin bitirdiğimiz hafta su yüzüne çıkan tarafları bütün açıklığıyla anlatılmaktadır. Bunların yanında Metin Toker de, "Haftanın İçinden" başlıklı yazısında "Canı Dişe Takarak..." elde edilen neticenin düşündürdüklerini dile getirmekte ve durumu tamamile realist, objektif gözle tahlil etmektedir.

Referandum neticesinin alınmasıyla birlikte gözlerin seçimlere ve seçim gününü tayin edecek olan Kurucu Meclise çevrilmiş olması YURTTA OLUP BİTENLER konundaki "Seçimler" yazısını sen derece ilgi çekici bir yazı haline getirmektedir.

*

on günlerin politika patırdıları arasında, bizim için kıymetli bir hadise gözlerden kaçtı. Yaşar Kemalin, ziyadesiyle meşhur İnce Memedi, Amerikada da yayınlandı. Sâdece yayınlanmakla kalmadı, aynı zamanda büyük bir de sükse yaptı. "Memet, My Hawk=Memet, Şahinim" adıyla ingilizceye çevrilen eserin, çok satan kitaplar arasında yer alması kuvvetle muhtemeldir. Amerikanın en meşhur dergi ve gazetelerinin bizim İnce Memed üzerine eğilmiş bulunmaları, kitabın başarısının şaşmaz delilidir. Yaşar Kemal böylece, gerçek manasıyla "Milletlerarası İlk Türk Yazar" sıfatını kazanmış ve o itibarla bu haftaki AKİS'in "Kapak Adamı" seçilmiştir.

EDEBİYAT sayfasında "Yazarlar" başlığı altında okuyacağınız yazı, iki AKİS'çinin müşterek eseridir. Bunlardan biri, Yaşar Kemalle aynı gazetede çalışan ve onun bütün hususiyetlerini bilen Kayhan Sağlamerdlr. Öteki, AKİS'in sanat sayfasını idare eden Sunullah Arısoydur. AKİS okuyucuarı, EDEBİYAT faslını okuduklarında, eserinden her yerde bahsedilen bu 1 numaralı, nev-i şahsına münhasır Türk romancısını tanıyacaklar ve seveceklerdir.

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XXI, Sayı: 368

AKİS

HAFTALIK AKTUALÎTE MECMUASI

17 TEMMUZ 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Seçim gibi...

Bitirdiğimiz haftanın hemen başlarında, Referandumun ilk neticeleri açıklandığında bir hayret bütün başkenti, onu takiben de yurdu sardı. Kırmızı HAYIR oyları, sandıklardan, hiç beklenilmeyen bir nisbette çıktı. Şu satırların yazıldığı hafta sonunda bilinen, EVET nisbetinin yüzde 60'dan fazla, yüzde 65'ten az, HAYIR nisbetinin yüzde 40'dan az, yüzde 35'ten fazla olduğudur. Bu neticeyi hiç beklemeyenler arasında AKİS de vardır.

Neticeler bir Referandum Haritası üzerinde tesbit edilmeye başlanınca, 9 Temmuz günü sadece EVET'çilerin yeni Anayasamızı göz önünde tuttukları anlaşıldı. HAYIR'cıların, bir hoşnutsuzluk ifadesi, adeta bir protesto olsun diye o seklide davrandıkları kolaylıkla meydana çıktı. Bu, bütün hafta boyunca çeşitli tefsirlerin bilhassa başkentte yapılmasına yol açtı. Neticelerin üzerine en ziyade dikkatle eğilenler Başkan Gürsel, M. B. K., C. H. P., C.K.M.P, A. P. ve Y. T, P. oldu. Bu teşekküllerin ve şahsiyetlerin İntibaları değişik manzara gösterdi. Üzerinde ittifak hasıl olan bir husus şudur: Referandum, bir siyasi seçim gibi geçmiştir! Böyle olunca, memleketin Referandum sandıkları başında beliren manzarası, mevcut kuvvetlerin birbirine olan nisbetidir. Bu, millet ekseriyetinin İnkılâp hareketi yanında ve Yassıadada hesap verenlerin karşısında olduğunun tescili sayıldı. Nitekim, geride kalan hafta içinde dış basında çıkan tefsirler de o istikamette oldu. Ancak, D. P. nin kapatılmasıyla memleketteki D. P.'cilerin kaybolduğunu sananlar asıl yanılanlar zümresini teşkil etti.

İlk karışıklıklar, gerici basının bütün istismar gayretlerine rağmen aklı basında ve,, memlekette itibar sahibi kalemlerin harekete geçmesiyle kaybolup berraklık avdet elince, millet gerçeği, onun mahiyetini anlayınca karamsarlığın yerini iyimserlik aldı. 9 Temmuz gününün bir faydası, şimdi bu iyimserliğin ölçülü olması ve sütten ağzı yananın yoğurdu üflemeye başlamasıdır. "Sandıkbaşı Darbesi" bitirdiğimiz haftanın sonunda başkentin siyasî çevrelerinde asıl değeriyle Ölçülüyor ve ona göre neticeler çıkarılıyordu. Nitekim haftanın başındaki telaş, heyecan ve "ne oluyoruz, yahu?" havası tamamile kaybolmuş, onun yerine memleketin sağlam kuvvetlerinin biç olmazsa seçime kadar saflarını daha sıkı tutma lüzumu belirmiştir.

Hâdiseler aydınlandıkca, telaş, heyecan ve bilhassa hayallerin sönmesi gibi haller seçimlerde D. P. oylarım 1957'deki nisbetlere göre Ölçüp hesap yapanlarla çevresine nakl-i mekan etti. Referandum bu oyların külliyetli -ve kolayca tahmin olunabileceği gibi- azaldığını, "5 milyon D. P. oyu"nun bir zümrüdü anka kuşu olduğunu gösterince, bunların büsbütün parçalanmasını önleyecek bir yolun tutulması şampiyonları bollaştı. Bitirdiğimiz haftanın sonunda bilhassa gerici basın bir cankurtaran simidi gibi buna yapışmış bulunuyordu. Ancak, pasta tepsisinden herkese düşecek pay bir çok kimseye küçük hesaplar yaptırdığından, Referandumun asıl kurbanı olan Y. T. P. nin bir çok çevresi tarafından desteklenen bu birleşme, *henüz* dağın arkasında yatmaktadır.

Referandum seçim gibi geçince, seçimde top atması mukadder teşekküller toplarını şimdiden atmışlardır.

Referandum

Haritanın gösterdiği

Bitirdiğimiz haftanın hemen sonlarında, Referandumun kat'i neticeleri alınıp ta bunlar bir Türkiye haritası üzerinde değerlendirildiğinde bir gerçek pırıl pırıl ortaya çıktı: Türk milleti, sandık başına sağduyusu cebinde olarak gitmektedir!

Haftanın başında, hiç beklenilmeyen sayıda kırmızı oy sandıklardan çıktığında esen şaşkınlık havası içinde bu, bir çok sebebe bağlandı. Sebeplenin başında, "Vatandaş kandırıldı" geliyordu. Eski Demokratlar, bin propagandayla büyük bir kütlenin basiretini bağlamışlar ve onların kırmızı oy kullanmalarını sağlamışlardı! Bir defa bu peşin hükümle harekete geçilince, tefsirler tahminleri, tahminler hikâyeleri, hikâyeler masalları takip etti. Efen-

Referandum günü oy kullananlar

Mantıki bir sürpriz!

Haftanın İçinden

Canı Dişe Takarak...

Metin TOKER

Referandum gününün Türkiyede bir seçim havası içinde geçtiği ve hiç olmazsa el altından öyle hazırlandığı anlaşılıyor. O gün, Anayasa hemen tamamile bir kenara, bırakılmış ve memlekette mevcut "uygun kuvvetler" ile "aykırı kuvvetler" Referandum sandıkları başında karşıkarşıya gelmişlerdir. Neticenin, "uygun kuvvetler" için kesin ve şerefli bir zafer teşkil ettiğini görmemeye imkan yoktur. Cumhuriyet tarihimizin başında, 1921 Anayasası böylesine serbest bir halkoyuna sunulsaydı "aykırı kuvvetler" kahredici bir galibiyet kazanırlardı. 1930 yıllarında, Serbest Fırka tecrübesine heveslenilmesiyle birlikte aynı kuvvetler ağırlıklarını -ve tehlikelerini- derbal hissettirmişlerdir. 1950 seçimi, bir "karma kuvvetler" savaşıdır. D. P. nin zaferinde aydın kitlelerin aslan fayı bulunduğu halde 1954'ten itibaren D. P. liderlerinin, bilhassa Samet Ağaoğlu tipi politikacıların şampiyonluğunu yaptıkları fikre meylederek bana inkara kalkışmaları, "aykırı kuvvetler"e dayanarak bu memleketi idare edebileceklerini sanmaları hatalarının en büyüğü olmuştur. Her şeyin meydana çıkmış olduğu 1957 seçimlerinde, ölüm kalım savaşım veren "aykırı kuvvetler" ve "uygun kuvvetler" denk halde olduklarını belli etmişlerdir. Hattâ, bütün handikaplara rağmen D. P. nin karşısındaki manevi koalisyon ufak bir üstünlük bile elde etmiştir. 9 Temmuz günü, "aykırı kuvvetler", belki de Türikiyemizin tarihinde ilk defa olarak münakaşa götürmez bir hezimete uğramışlardır. Yüzde 60'ı geçen bir "uygun kuvvet" karşısında yüzde 40'ı dahi bulmayan bir "aykırı kuvvet", ban kimselerin palavra sandıkları mefhumların ta topluluk içine artık yerleşmiş olduğunun parlak delilidir.

Başı koparılmış eski D. P. teşkilâtının, sandıklara kırmızı oy girmesini sağlamak için canını dişine takarak ve bütün imkânlarını kollanarak çalışmış olduğu bugün artık bilmen bir gerçektir. Mücadele, bir bakıma asıl manasıyla da "kelle mücadelesi" olarak geçmiştir. Şimdi, Samet Ağaoğlu Yassıadada sorgusu sırasında savunmasını da yapmaya davrandığında ablası ve avukatı Süreyya Ağaoglunun yerinden fırlayarak bunu engellemesi ve "bir ay sonra memlekette bambaşka şartlar olabilir, kardeşim savunmasını o zaman yapacaktır" diye feryat koparması tamamile değişik bir mana almaktadır. Başı koparılmış eski D. P. teşkilatı, ümitlerinin tamamını bağladığı ta son savaşında her çâreden faydalanmış, bohçacı kadınlar dolaştırmaktan beyanname dağıtmaya kadar bütün vasıtaları kullanmış, nabızlara ayrı ayrı şerbet vermiş, giriştiği kuvvet gösterisi sonunda herkese "Oo, memlekette şartlar artık bambaşka" dedirtebilmek için cansiperane ' gayret sarfetmiştir. Seçim günündeki sürpriz ve baskın avantajını da kaybetmek pahasına böyle bir denemeye Referandum günü girişmek, Yassında macerasının sonundan evvel "aykırı kuvvetler"in varlığını mutlaka gösterme lüzumuna Demokratların kampında nasıl hayati bir önem verildiğinin açık delilidir. Bu, bir kozu erken kırma zorunda kalmaktan zerrece farksızdır. Buna rağmen netice, yüzde 35'in pek hafif üstünde bir nisbetten İbarettir. Bu, memleketin istikbaline güvenle bakmak için haklı, yerinde bir sebeptir. Hâdisenin, Cumhuriyetimizin tarihinde ilk defa vuku bulması 9 Temmuz gününü, o manasıyla da bir dönemeç haline getirmektedir.

Ancak, hatırdan bir an dahi çıkarılmaması gereken husus, savaşın devam ettiği gerçeğidir. Bir defa, "aykırı kuwetler"in Referandum günü yaptıkları çıkışı iyi hazırladıkları, "uygun kuvvetler"i fenersiz yakaladıkları muhakkaktır. Referandum günü Anayasanın ele alınacağını sanmak ve ta metne ayları oy vermenin hiç kimseye hiç bir fayda sağlamayacağını bilmek "uygun kuvvetler" kampında bir rehavet havasının esmesine yol açmıştır. Kolay bir zafer teşhisinin hemen herkesçe konması, Referandum günü Anayasa bir tarafa İtilip te gövde gösterisine kalkışılınca nisbet olarak beyaz oyların miktarını yüzde 65 civarına bağlayıp bırakmıştır.

Referandum haritası da, İbret verici bir manzara göstermektedir. Hissi davranmaları muhtemel Borsa veya Aydın gibi bölgeler bir kenara bırakılsa bile görmemek imkânsızdır ki Doğudan Marmara kıyılarına kadar kırmızı oylar çoğalarak gelmiştir. Bunun şaşılacak bir tarafı yoktur. Çeşitli mahsullü müstahsil bölgeler, D. P. politikasında her şeyden çok kendilerini tatmin eden bir ekonomi siyaseti görmüşler, bulmuşlardır. C.H.P. nin, elbette ki kendi yağımızla kavrulmaya mecbur olduğumuz yıllarda Ur zaruret olarak benimsediği ziyadesiyle Ortodoks, batta münkabız İktisat sistemi bu bölge için D. P. yi bir Ümit ışığı haline sokmuştur. Buna rağmen 1960 yıllarında, Menderesin hududu aşırılmış enflasyonist tutumu yavrularını yiyen bir kedi gibi bu bölgelerde de mukadder tahribatım yapmaya başlamıştır. Ancak, ihtilâlden bu yana geçen devir, piyasa düzeni ve İktisadi durum bakımından, hele pek basiretsiz bir takım tasarruflar dolayısıyla her devri aratacak hal gösterince kör, badem gözlü oluvermiştir. Kırmızı oy veren bölgeler halkı, kızılacak yerde anlanmaya çalışılmalıdır. Başı koparılmış eski D. P. teşkilâtı orada vatandaşın günlük sıkıntılarını başarıyla istismar edebilmiş ve "aykırı kuvvetler"e taraftar toplayabilmişse, bu, bilhassa yarının İktidarı için derslerin en kıymetlisidir. Türkiyede, vatan sathına şanel bir huzurun tek yolu, ekonomik hayatı derhal ve en geniş şekliyle canlandırmak, D. P. nin tatbik edemediği, yüzüne gözüne bulaştırdığı sistemi, mütehassısların elinde -dâhi başbakanların değil- cesaret ve bilgiyle işletmektir. Aksi halde, sırf bu yüzden, "aykırı kuvvetler" memleketin en aydın bölgelerinden kendilerine daima efrat devşirebileceklerdir.

"Aykırı kuvvetler", meşhur masaldaki üç tılsımlı kılı erken yakıp heba eden adam gibi astarı yüzünden pek pahalı bir Pyrrhıs zaferi kazanmışlardır. Nitekim şu anda, bir sarhoşluk içinde bocalamakta, hatalı teşhislerle kendilerini avutmaktadırlar. Hele tedavisi imkânsız bir takım fobilerin sahipleri, kendileri gibi baş-' kalarını da yanlış yollara sürüklemektedirler. Ama, ta "erken kırdan koz" hâdisesinden "uygun kuvvetler" gereken dersi çıkarmazlar ve bunun kendilerini dalga geçme fırsatıyla değil, cam dişe takma zoruyla karşıkarşıya bıraktığını anlamazlarsa bir tılsımlı kılı da onlar yakmış olurlar.

dim, halka denmişti ki: "Bakın, bütün parti liderleri hayırlı oy temenni ettiler. Bu demektir ki, HAYIR diyeceksiniz". Bir başta tarafta, HA» YIR'daki hayırın gözönünde tutulduğu bildiriliyordu. Kırmızı, bayrağımızın rengiydi. Kırmızı, kanımızın rengindeydi. Türkler hep, "kırmızı Kuvvetler" olarak gösterilmez miydi? Köylü kadınlar, renkli olduğundan kırmızı pusulaları almışlardı,' 'Hattâ, meşhur Mister Referandum efsanesi bile, oyların rengini kızartmıştı. Bohçacılar, kuyruklar, düşük yakınları ev ev dolaşarak uğraşmışlar, bin yalan söylemişlerdi. Kırmızı oylar, işte bunların neticesiydi. Yoksa, millet EVET diyecekti!

Referandum neticeleri haritanın üzerine iliştirildiğinde. kazın ayağının hiç de öyle olmadığı ve memlekette bir Seçim .Coğrafyasının vücut bulmuş olduğu görüldü. Kırmızı oylar son derece mantıki, dikkatle incelenmesi gereken ve bir sosyal hadisenin tamamile ifadesi olan bir sebepten ileri geliyordu. Haritaya bir göz atmak, bunu açıkça ortaya koydu.

24 İlin 19'u

1957 seçimlerinde, Muhalefetin aldığı oyu ,D,P. tam 24 ilde geçmiş, yani 24 ilde D.P. tek başına C.H.P.. C.K.M.P.ve Hür, P. nin aldığı oylardan daha fazlasını toplamıştır. Bu illerin 19 tanesi, memleketin batısındadır. Hattâ kuzeyden itibaren Kastamonu, Çankırı, Ankara, Bilecik; Afyon, Uşak. Burdur illerinin batı hudutları bir çizgi halinde birleştirilirse, bu çizginin batısında kalan 19 ilde P.P. tam bir hakimiyet göstermiştir. Bu iller Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Bolu, Zonguldak, Bursa, Balıkesir Çanakkale, Eskişehir, Kütahya, Manisa, İzmir, Aydın, Denizli, Muğla ve Antalyadır. D.P. nin ekseriyet aldığı diğer 5 il memleketin en doğusundadir ve bir şerit halindedir: Rize. Erzurum, Ağrı, Bitlis, Hakkâri.

Referandumda, HAYIR oyları 11 İlde EVET oylarını aşmıştır. Bu İllerin 9 tanesi; yukarda bahsedilen çizginin batısında, yâni 1957'de D.P. nin tam ekseriyet, aldığı bölgede kalmaktadır. Bu iller Aydın,, Bolu, Bursa, Denizli, İzmir, Kütahya, Manisa. Sakarya ve Zonguldaktır. Bu illerin hepsi D.P. hinterlantına 'dahildir. Sadece son iki il. Çorum ile Samsun 1957 de Muhalefet lehine oy kullandığı halde, 'Referandumda HAYIR demiştir. Buna mukabil, D.P. nin koyu taraftan 24 ilden 15 tanesi ve bu arada Doğudaki 5 ilin hepsi saf değiştirerek D.P. den ayrılmışlardır. Referandumda P.P. bölgesinin Ağrı, Antalya, Balıkesir, Bitlis, Çanakkale, Edirne, Erzurum, Eskişehir, Hakkâri İstanbul Kocaeli, Kırklareli, Muğla, Rize ve Tekirdağ illeri EVET oyu kullanarak başı koparılmış D.P. teşkilâtının gayretlerine iltifat etmemişlerdir. Üstelik, meselâ İstanbulda EVET miktarı 545.523'u bulmuş, HAYIR'lar 155.227de kalmıştır. HAYİR diyen İzmir gibi illerde ise, fark bir kaç bine kadar inmiştir..

Bu açık netice göstermektedir ki seçmenler tam bir sağduyu içinde, düşünerek ve taşınarak, bir takım mülâhazaları gözönünde tutarak Anayasaya EVET veya HAYIR demişlerdir. Yoksa, sâdece 11 ilde seçmenin kandırıldığı ve Çorumdaki köylüyle İzmirdeki köylünün masallara. İnanıp Hakkârideki köylüyle Edirnedeki köylünün bunlara aldırış etme-» digini söylemek, için deli olmak lazımdır. Gerçi, o neviden propaganda-» nın hiç, ama hiç tesir yapmadığı söylenemez. Ancak bu..ciddi bir faktör, memleket çapında bir mesele mahiyeti almamış, mahalli kalmış, belki HAYIR/lan biraz arttırmıştır. .

Orman meselesi

Referandum neticelerini daha. inceden tetkik edenler ve ilçelere kadar inenler Anayasanın sâdece bir tek maddesinin bazı bölgelerde âdeta veto edildiğini görmüşlerdir. Bu. orman, suçlarının asla affedilemeyeceğini kendileri için fazla sert bulan ormanlık bölgelerdir. Oralarda bir çok vatandaş, partisi ne olursa olsun, oyunu kırmızı kullanmıştır. Bunun tipik misali, Adanadaki üç ilçe halkıdır. Ormanlık olan o kısımda, oylar 1957'de C H P. li çıkmışken Referandumda kırmızı oy kullanılmıştır. Nitekim ormanlık bölgelere giden partili heyetler oralarda "Komünistleri affedeceksiniz, bizleri affetmeyeceksiniz! Olur mu?" şikayetiyle karşılaşmışlardır. Böylece ormanla alakalı Anayasa maddesi, bir kütle .tarafından , ciddiyetle ele alman; ve reddedilen tek madde olmuştur. Onun "dışında, HAYIR'lar Anayasaya karşı bir davranış, tutum değil,'o bölge halkının D.P. ye bağlılığını -türlü sebeplerle ve bunların içinde makbulleri bulunduğu asla inkâr o-

Referundum haritası

lunemas- muhafaza ettiğinin delilini teşkil etmiştir.

D.P. nin gayret

Referandumun bir başka hususiyeti eski D.P. teşkilâtının o vesileyle tozkoparan bir faaliyete geçmiş olmasıdır. Neticeler göstermektedir ki bu faaliyet, meselâ A.P. gibi D.P. oylarının varisi rolüne çıkan bir partinin lider takımının faaliyetini aşmış ve netice onları dahi şaşırtmıştır. Bunun sebebi, eski D.P. teşkilâtının kulağına, sandıklardan HAYIR oyu çıkmasının Yassıadadakilere fay da sağlayacağının fısıldanmış olma:? sıdır. Eski D.P. teşkilâtı, D.P. oylarına sahip olma iddiasıyla ortaya çıkmış'bulunan partiler mensuplarının tutumuna hiç aldırmaksızın, bir bakıma "Bohçacı Kadın Teşkilâtı"nı seferber ederek elindeki gelenin azamisini yapmış ve halkın D.P. ye bağlı kaldığı illerde bir ekseriyet dahi sağlamıştır. Ancak D.P. oylarının sayısındaki korkunç azalma, yüksek perdeden söylenilen bütün türkülere rağmen gericilerin ve yıldızlarını o arabalara bağlamış bulunanların kulaklarına kar suyu kaçırmaktan geri kalmamıştır. Hele, yüksek seviyedeki parti taktiği bakımından bir gaf olan "erkan sıkılan kurşun", seçimlerde o İstikamete gidecek oylatın sayısı hakkında aşağı yukarı ilk esaslı fikri vermiştir. Bu yüzdendir ki C.H.P. Genel Merkezinde Referandum neticeleri ilk ciddi tahlile ve İlmi değerlendirmeye tâbi tutulduktan sonra Ulus gazetesinde şu teşhis açıkça ilân olunmuştur: "Sonuçlar, C.H.P. nin seçimleri serbestçe kazanacağını gösteriyor!" Tabii, bu teşhisin söylenmeyen şartı, C.H.P. nin **iyi çalışması şartıdır.**

Rakamların dili..

Haftanın sonunda Yüksek Seçim Kurulu Referandumun sonucunu rakam olarak, ancak "geçici" kaydıyla ilân etti. İllerin hepsinde tasnif sona ermiş, sonuçlar telgrafla Yüksek Seçim Kuruluna gildirilmisti. "Geçici" kaydının konulmasının sebebi sonuçları bildiren resmi tutanaklardan bir kısmının henüz Kurulun eline vasıl olmamasından ileri geliyordu. Gerçi bildirilen rakamlarla, postadan gelen resmi tutanaklar arasında bir ayrılık olması uzak ihtimaldi. Ama ne olursa olsun, muamelenin resmiyet kazanabilmesi tutanakların Yüksek Seçim Kuruluna varmasıyla mümkün olacaktı.

Bildirilen rakamlardan EVET oylarının toplamının 6 milyon 348 bin 715 olduğu anlaşılmaktadır. HAYIR oyları ise 3 milyon 935 bin 253 dür. Bu hesaba göre aradaki fark EVET'ler lehine 2 milyon 413 bin 462 ye baliğ olmaktadır. Halbuki 1957 seçimlerinde D.P. nin aldığı 4.394,893 oya mukabil Muhalefet 4.766.926 oy toplamıştır.

Referandum sonuçlarının alınması pek kolay olmamıştır. Bazı illerde tasnif haftanın sonuna kadar, sürmüş, bu iller alınan rakamları ancak perşembe hattâ cuma gecesi bildirebilmişlerdir. Tasnifi en geç bildiren il Karstır. EVET'çi iller arasında, yaptığı farka göre beşinci sırayı işgal eden Kars ilinin telgrafı cuma akşamı Yüksek Seçim Kurulunun eline yarabildi,

Tasnifin bilhassa doğu illerinde haberleşme ve münakale imkânları dolayısıyla geçikmesi son bir ay içinde hayli yorulan Yüksek Seçim Kurulunun nefes almasına da imkân verdi. Nitekim Referandumun yapıldığı pazar günü Kurul akşam yemeğini nöbetleşe yemeği tercih etmiş, ama sabaha kadar çalışmayı zait addederek gece saat 24 de üyeler evlerinin yolunu tutmuşlardır.

Tasnifini süratle bitiren ve Kurula sonucu telefonla hemen o gece bildiren il Nevsehirdir. Resmi sonu--u İhtiva, eden telgraf da ilk olarak Nevşehirden gelmiş ve Kurulun meşhur kara tahtasına ilk olarak, adı geçen ilin sonuçları asılmıştır.

Referandumun yapıldığı pazar günü başkent Ankara oldukça hareketli bir gün geçirdi. Hele P.T.T. teşkilâtı için o gün dayanılır gibi değildi. Şehirlerarası servisinde çalışan nöbetçi memureleri ertesi sabah görenler, telâşın ne kadar büyük olduğunu derhal anladılar. Her memure en azından 200 civarında mükaleme temin etmiş, illeri başkente bağlıyan kanallar bir dakika olsun boş kalmamıştı. Bu telâşa saat 23 sıralarında kanallarda başgösteren umumî bir arıza da eklenince P.T.T. cilerin analarından emdiği süt burunlarından geldi. .Bu arada Çankaya köşkünün de telefonları kesilmiş ve Cumhurbaşkanlığı köşkü dakikası dakikasına almakta olduğu haberlerden birmüddet için uzak kalmıştır.

Eğlenceli haberler

Bütün yurtta Anayasanın oylaması devam ederken, pek yakın bir köyden gelen haber başkentte oldukça büyük akisler yarattı. Bıyık altından, gülenler, başlarını manalı manalı sallıyanlar ve tek kaşlarını kaldırıp "demedik mi?" dercesine gülümsiyenler çoğaldı. Haber süratle etrafa yayıldı, daha doğrusu fısıltı gazetesi faaliyete geçti. Sarayköyde sonuç erkenden alınmıştı. 140 seçmenden 22'si EVET, 118'i ise HAYIR demişti. Başkente 30. kilometre mesafede böyle bir netice alınırsa, diğer illerde ne olacaktı? Ama tatlısu kahramanlarının ümitleri çabuk suya düştü. Akşama doğru gelen haberler dudaklarındaki tebessümü silip götürdü, sevinçlerini kursaklarında koydu, Türk milleti sağduyusuyla hareket etmiş. Anayasaya EVET demişti. Nisbet üçte iki civarındaydı.

Başkentte Referandumun sonucu beklenirken eğlenceli hikayeler anlatılıyordu. Hikâyelerin en güzeli muhakkak ki bohçacı kadınlara aitolanıydı Anayasanın Halkoyuna sunulmasına takaddüm den günlerde nedense bohçacılık endüstrisi büyük bir inkişaf kaydetmiş ve bu meslek. kolunda çalışanların adedi yükselivermişti! Hele köylere giden bohçacı kadınlar sayılamıyacak kadar çoktu. Her eve giriyorlar, her evde alışveriş yapıyorlar ve memnun, geri dönüyorlardı. Ancak sattıkları meta enteresandı. Bohçacılar, Referandum satıyorlardı!

Köylere dağılan Referandumcuların dillerinden düşürmedikleri, C.H. P. idi. Anayasa kelimesi ortadan kalkmıştı. EVET denirse, C.H.P. iktidara gelecekti! EVET denirse, A-dadakilerln hepsi asılacaktı!

Çabucak yayılan" propaganda, oylamayı C.H.P. - D.P. mücadelesine çevirdi. D.P, den arta kalanlar, Anayasaya EVET demekle C.H.P. ye oy verileceği dolabıyla kandırılmağa çalışıldı. Ancak Türk köylüsünün sağ-

Kulağa Küpe

Bu sıcak havalarda...

***Şu günün konusu kırmızı oylar var ya! Mesulü nihayet, bizim politika yetimleri tarafından* bulundu. *C. H. P. nin İhtilâlden bu yana tutumunun** *protestosuymuş.*

Eee, bunların nisbeti yüzde 35. Demek ki, C, H. P. memlekette yüzde* 65 *nisbetinde tutuluyor!

***Yoo! Kırmızı oyları halk, C. H. P. beyaz oy kampanyası yaptığı için attı ama, beyaz oy* atanla *C. H. P, beyaz oy kampanyası yaptığı için* atmadı ki..**

Ya, niçin attı?

Ayıp yahu, yoksa Aydın li derin makalelerini siz de mi okumuyorsunuz ?

duyuşu burada da galebe çaldı. Bohçacılık endüstrisinin temsilcileri pek az muvaffak olabildiler.

Yurttan sesler

Referandumun sonucu kesin olmasa bile aşağı yukarı hemen o gece alındı. Gerçi alınan haberlerde hata payı'bir **hayli,** yüksekti. Ancak genel olarak sonucun EVET'ler lehine olduğu ve girişilen meydan muharebesinin kazanıldığı anlaşılıyordu.

Kesin sonucu çabuk belli olan illerden biri de Mardin oldu. Gece yarışma doğru tasnif bitmişti. Mardin EVET'çi illerin birincisi durumundaydı. İştirak nisbeti yüzde 80'in çok üzerindeydi. EVET diyenlerin sayısı 180 bin 554 dü. HAYIR'cılar **ise** sâdece 3 bin 78 kişiden ibaretti. Böylece, Mardindeki "Evet" - "Hayır" nisbeti yüzde 99.8 beyaz oylar lehine tecelli etti.

İllerdeki tasnif bittikçe Türkiye haritasının batı kısmı kızarmağa başladı. İzmir, Denizli, Manisa, Aydın, Kütahya birer HAYIR memleketiydi. Bu illerde kırmızı oylar beyaz oyları geçmişti. Ancak memnun edici taraf, aradaki farkların birkaç bini geçmemesiydi.

HAYIR şampiyonluğu Bursa ilin de kaldı. Bursada kırmızı oylar lehine tecelli eden fark bir hayli fazlaydı. Bursalılar yüzde .40 nisbetinde EVET, yüzde 60 nisbetinde HAYIR demişlerdi. İkinciliği Karadeniz illerinden birisi elinde tutuyordu. Samsun, Bursanınkine yakın bir rakamla, kırınızı oyların galip geldiği illerden biri oldu.

Alınan sonuçlardan, C.H.P. nin ve CH.P. sempatizanlarının Anayasaya yüzde yüz EVET dedikleri anlaşıldı. C.K.M.P. de İkinci Cumhuriyet Anayasasına beyaz oy vermişti. Genel İdare Kurulu olarak Anayasaya EVET diyeceklerini **bağıra** çağıra ilân eden Y.T.P. lilerin, alt kademelerine tesir edemedikleri anlaşılıyordu. Nitekim Y.T.P. lideri Alicanın ili Sakarya Anayasaya kırmızı oy veren illerden biriydi. Sakaryada pek kuvvetli olduklarım iddia eden Y.T.P. liler,, bu oyuna pek şaştılar.

Referandum bütün yurtta son derece sakin geçmiştir. Hemen hemen hiç bir ilde öyle büyük olayla" cereyan etmemiş, mevzii birkaç olay da kolaylıkla önlenebilmiştir.

İsmet İnönü denizden çıkıyor

İyi adamın mükâfatı

C.H.P.

Çizmeyi çekme zamanı

Beyaz saçlı adam, dört bir tarafım sarmış **dört** torununun arasından, kendisinden cevap bekleyen gazetecilere tatlı tatlı gülümseyerek:

"— Evvela, neticeleri tam **ola**rak alalım, ondan sonra yeniden konuşuruz.." dedi.

İstanbul, güzel günlerinden birine başlıyordu. İsmet İnönü, başkentten o sabah sessiz sedasız gelmiş, Bostancı istasyonunda hemen sâdece ailesi mensupları tarafından karşılanmış ve .doğruca Maltepeye gelmişti. Biraz sonra kahvaltı edecek, onu takiben de kendmi -ve yorgunluklarını- Marmaranın serin, mavi sularına bırakacaktı. Ancak ondan evvel, dertlerini halletmesi gereken bir gençler kalabalığı vardı. Bunlar, İnönüyü Bostancıda beklemiş olan basın mensuplarıydı. Ankara ekspresine Pendikten biner meslekdaşları daha talihli çıkmışlar ve **CHP.** Genel Başkanıyla konuşma fırsatını bulmuşlardı. Bostancı grubu vaziyeti anlayınca, soluğu Maltepede almıştı. İnönü kendilerini gülerek karşıladı "Gelin bakalım, atlayanlar!" diye takıldı. Sonra da, sorularına bazen ciddi, bazen lâtife yollu cevaplar verdi. Söyledikleri, daha ziyade lâtife yollu sözlerdi ve her biri bir, en çok İki veya üç cümleden ibaretti. O zaman gazeteciler Genel Başkana. İstanbula geçen gelişinde vaad ettiği basın toplantısını hatırlattılar. İnönü vaadini hatırladığım belirterek başkente acele dönmek zorunda kalışı sebebiyle basın toplantısını bu sefere bıraktığını bildirdi ve o zaman, etraflı görüşeceklerini söyledi.

Muhabirlerin işi bitmişti. Ancak, fotoğrafçılar pek ayrılmaya niyetli görünmüyorlardı. İnönünün meşhur çivilemelerini bu yaz yakalayamamışlardı. Genel Başkan, tesadüflerin neticesi, denize hep sürpriz sayılan zamanlarda girmiş, fotoğrafçıların elleri boş kalmıştı. Ayaküstü görüşme bittikten sonra ve İnönünün öğleye .doğru denize gireceği anlaşılınca fotoğrafçı ekibi Ömer İnönünün evinin uzun, tahta iskelesinin ucuna gidip yer aldı. Yalnız, fotoğrafçılar bu sefer daha da ihtivarlı davran-

mışlar ve kendi mayolarını da beraberlerinde getirmişlerdi. Bu sayede, orada bir nevi piknik havası yaratıldı.

İnönü, hakikaten öğleye doğru, sırtında bornozuyla göründü. Etrafındakilerle şakalaşa şakalaşa geldi ve küçük bir sandala binerek açıldı. Sonra da meşhur çivilemesini yaptı. Flâşlar birbiri peşine parlıyor, İnönü gökle deniz arasında tesbit ediliyordu. Zaten, doğrusu istenilirse, İstanbullu gazete fotoğrafçıları bu pozların mütehassısları kesilmişlerdi. Nitekim, akşamüzeri yabancı basın ajansları da İnönünün o resmini Babıali fotoğrafçılarından temin ettiler ve dışardaki bürolarına gönderdiler. Türkiyenin kaderini bir kaç aya kadar yeniden ele alacağında, Referandum neticelerinden .sonra, hemen hiç bir tereddüt kalmamış olan 77 yaşındaki delikanlının denize dalış pozu bitirdiğimiz hafta dünyanın pek çok yerinde yayınlandı. Dış alem, Türk İnkılâp Hareketinin öteki askerî darbelerden hiç birine benzemediğini ve gerçekten Demokrasiyi

kurmak için yapılmış olduğunu artık anlamış bulunuyordu. Seçim yapılıp yapılmıyacagı konusu gibi, İlk seçimleri kimin, kazanacağı hususu da şüphe sahiplerinin zihninde aydınlığa kavuşmuştu.

Ertesi sabah, İnönüyü denize sakin, .huzur içinde ve milletin sevgisiyle çevrili olarak dalarken gösteren fotoğrafların yer. aldığı İstanbul gazeteleri en ziyade Yassıadada sir bıraktı. Her masalın sonunda ol-, duğu gibi, Türkiyedeki hikâyede de iyiler mükafatlarını görmüşlerdi, kö-

Eğlencelik! Fındık, fıstık!..

Şu C. H. P., halkın kendisinden gerçekte ne istediğini nasıl, ne zaman öğrenecek; anlayacak, bir bilen varsa beri gelsin! Gerçi, İnsanlar gibi teşekküllerin de' sinirleri vardır ve bu sinirlerin, bir mukavemet haddi mevcuttur. C. H. P. nin, örtülü örtüsüz, dosttan düşmandan pek çok hücuma maruz kaldığı muhakkaktır. Eski partinin, bilhassa lider takımı itibariyle muhafaza ettiği ağırbaşlılık ise bir takdir konusudur. Halk, kuvvetlilerden kuvvetin şanına layık davranış bekler. Menderesin "korkak külhanbey" meşrebidir ki bir zamanlar topla tüfekle yıkılmayacak sanılan koca D. P. yi iki paralık edivermiştir. Zafer gazetesinin şirretliği, yaptığı polemikler, küçült ve basit mücadeleleri 1954'ten sonraki düşüşün başlıca belirtilerini teşkil etmiştir. Ağız dalaşı, horoz döğüşü gerçekten ciddi bir partiye yakışan hareketler değildir.

Herkes, C. H. P. kesiminden haberler bekliyor. Komisyonlar kurulmuş, çalışıyorlar. Yarınki G. H. P. politikasının esasları tesbit ediliyor. İnönü, iktisadi hayatı düzenleyecek prensipleri arayan komisyonun çalışmalarına başkanlık etti. Antidemokratik kanunlar konusunda çalışan komisyonda Turhan Feyzioğlu şu konuşmayı yaptı. Mali mevzuatı düzenlemek üzere faaliyette bulunan ve iktidarın C. H. P. ne geçtiği gün onu hazır vaziyette meselelerle karşıkarşıya getirecek komisyon çalışmaları esnasında İsmail Rüştü Aksal şöyle dedi. C. H. P. yarınki turizm politikasının temellerini hazırlıyor.

Bunlar, bir siyasi parti için, seçim arefesinde kullanılacak ne güzel propaganda konuları! Bunlar, ne mükemmel malzeme olurlar. Tabii, kafası sükûnetle İşleyen, memleketin realitelerine açık bir pencereden bakan ve milletin nabzını meharetle kontrol eden kimselerin elinde.. Zira, halkın küçük heyecanlar peşinde olduğunu sanmak daha kolaydır. Halkın, mahalle kavgalarından hoşlandığı da bir peşin hükümdür. Ama banlar, G. H. P. bahis konusu olunca varit değildir ki.. Bugün, vatandaşın C. H. P. den şikâyeti ikidir: Ciddi meseleleri umursamıyor, hizipleşmeler karşısında vaziyet almıyor! Hizipleşmeler karşısında lider takımı durumunu bir iyi anlatsa, bir de iktidara nasıl hazırlanıldığı belirtilse -ve, tabii, bu tatmin edici olsa- C. H.P. nin prestiji halk arasında bin misli ve bir anda artıverecektir.

Bu hayalle avunanlar, şimdi Ulus gazetesini açınca sütun sütun polemik yazılarıyla karşılaşıyorlar. Hem de, kiminle ağız dalaşı? Bir takım politika yetimleri, yetimeleriyle.. Akıl mıdır bu ve koca C. H. P. den beklenen bu mudur? Onların cevabı, kendi seviyelerinde verilir. Koca partinin koca organının sütunlarını, Genel Merkezde otuzsekiz kişi tarafından otuzsekiz saatlik çalışmayla ve otuzsekiz rötuş yapılarak hazırlanan o oydurma yazılara tahsis, yapılacak iş midir? Bunun için harcanan emeğe yazık.

İnsan C. H. P. yi görünce, elde değil, dünyalar kadar serveti olup bunu yemesini bilmeyen zenginler karşısında Sokaktaki Adamın duyduğu hissi duyuyor: Biraz acıma, biraz hiddet, ama hepsinden fazla istihfaf!

ZARURİ BİR CEVAP

"Serbest seçimden korkarak 27 Mayıs'ın temiz ve ülkücü temsilcilerini ... gayelerinden uzaklaştırmak istiyenlerin kimler olduğunu tarih yazacaktır."

Ulus Gazetesindeki polemik yazısı
Yetimin ahı! '

tüler cezalarını bekliyorlardı. Manzaranın, ibret taşıyan tarafı çoktu.

Fikri hazırlık

İnönü, İstanbula gelişini takip eden günlerde pek az kimseyle görüştü. Daha ziyade hâdiseleri kendi kafasında değerlendiriyor, teşhislerini koyuyor, tahlillerini yapıyordu. Referandum neticeleri, bir bakıma C.H.P. Genel Başkanı için sürpriz oldu. Ancak sürpriz, memlekette beliren kuvvet müvazenesinin mahiyeti değildi. İnönü, durumun böyle olduğunu aşağı yukarı tahmin etmekteydi. Bu yüzdendir ki, partisi içinde bazı telaşlanmalar olduğundan hep sükûnet tavsiye etmiş, C.H.P. nin kuvvetinden fiilen kaybettiği hususunda uçurulan balonlara fazla önem vermemişti. İnönünün kanaatince, C.H.P. oyları halen Türkiyede çoğunluk - taydı ve C.H.P. ye düşen bunlara lâyık olmaktı. Yâni, millet bakımından C.H.P. Genel Başkanının bir endişesi mevcut değildi. Tarihi tekâmül devam ediyordu. İlerde duyum daha da iyi olacak, kuvvetler müvazenesi inkılâpçılık, yeni hayat tarzı lehinde gelişmeler kaydedecekti. İnönüyü güldüren bazı garip tefsirler de oldu. Bilhassa, Referandumun yere serdiği bir partide kopardan feryatlar pek tuhafına gitti. Genel Başkan, dudaklarında bir tebessüm:

"— İnsanlar, yenilgiyi kabul etmeye bir türlü yanaşmıyorlar, mutlaka kendilerini avutacak, aldatacak bir sebep icat ediyorlar" demekten kendini alamadı. Halbuki, şahsen bütün hayatı boyunca sadık kaldığı prensip, bir yenilgiyi düzeltmek ve onu zafer haline sokmak için evvelâ hâdiseyi kabul etmek gerektiği olmuştu,

İnönü, denize sabahları girdi. Öğleden sonraları daha ziyade istirahat ediyor, okuyor, akşamüzeri hafif bir yürüyüş yapıyordu . Keyfi yerindeydi. Ancak, seçimler çizmeyi yeniden ayağına çekmesi zamanım getirip burnunun hemen dibine bırakmıştı. İnkılâptan bu yana geçen uzun aylar içinde hâdiseleri seyretmiş, ancak, pek lüzumlu hallerde ufak müdahaleler yaparak doğru yolu göstermeye çalışmıştı. Şimdi, İnkılap idaresinin tutumundan memnundu. Bütün tecrübesizliklere, hattâ hatalara rağmen milletin tuttuğu iyi istikamet muhafaza edilmiş, İntikal devrinin kazasız ve belâsızca sonuna gelinmişti. Ama, C.H.P. için ve İnönün için- çetin imtihan zamanı, önümüzdeki devre olacaktı. Mem leketin idaresini ve milletin mukadderatını C.H.P. ele aldıktan sonra gösterilecek basarı. Tarih önünde alınacak asıl notu tâyin edecekti.

İnönü, perşembe akşamı başkente müteveccihen İstanbuldan ayrılacaktır. Kurucu Meclisin cuma günkü tarihi toplantısına katılacak ve seçim tarihinin tesbitinde oyunu kullanacaktır. Bu bakımdan, herkesin merakla beklediği basın toplantısını 'muhtemelen sah günü veya en geç çarşamba günü, Maltepede yapacaktır. O gün İnönünün söyleyecekleri, siyasi hayatımızda şüphesiz bir yeni dönüm noktası daha teşkil edecektir. Hâdiseleri, tecrübeli liderin nasıl gördüğünün bilinmesi çok geniş kütleleri de uyaracak ve bilhassa C.H.P. için seçimlere nasıl gidilmeli gerektiği hususunda bir işaret yerine geçecektir. İnönü, iktidar millet tarafından C.H.P. ye verildiği takdirde nasıl davranılacağı konusunda da bazı açıklamalar yapacaktır. Ama demecinde, C.H.P. içi çalışmalardan da bahsetmesini beklemek lazımdır.

Merkezde araştırma

İsmet İnönü, deniz kenarında ve tam sükûnet içinde kendini çetin İmtihana hazırlarken, bitirdiğimiz hafta C.H.P. nin Genel Merkezinde bir tek konu üzerine egilindi: Referandum neticeleri! Araştırma Bürosu kurulduğundan beri ilmi metodlardan faydalanan parti, bu sefer bir

Havai Fişeği Gibi..

Necip Fazıl Kısakürek, bu memlekete bir tecrübe getirmiştir. Yalan, iftira, göz güre göre tahrif, yanlış tefsir, hatalı haber ve küfür üzerine bina edilen bir gazete, bir dergi, belirli zümrelerde mevcut gerici, -hisleri de okşadı mı, bir ara çok satıyor. D.P. iktidarı devrinde öyle günler olmuştur ki, süpermürşidin Büyük Doğusu karaborsada satılmış, ele kâğıt geçtiği derecede basılmış, aranılmış, okunmuştur. Örtülü Ödeneğin bu pek meşhur faresi de, halkın sesine tercüman olduğu iddiasıyla ortalarda dolaşmış, tabii bu arada Menderesi kafese koyup "mor" adını verdiği binlikleri cebine indirmiştir.

Fakat aradan kısa bir zaman geçip te, oyun anlaşıldığında ve yalancılık, iftiracılık, düzenbazlık, sahtecilik ve küfürbazlık ortaya çıkınca okuyucu süratle yüz çevirmekte, hattâ o belirli zümre dahi omuz silkip daha fazla aldatılmaya rıza göstermemektedir. Karaborsada satılan, ele kâğıt geçtiği derecede basılan, aranılan ve okunulan Büyük Doğunun böyle bir havai fişeği hayatı sürdükten sonra satışsızlıktan, okuyucusuzluktan kapanma zorunda kalması, tecrübenin ikinci kısmını teşkil etmektedir.

Bugün, süpermürşitin çömezleri gene böyle bir denemenin tam anaforu içindedirler. Yazıyorlar ve satıyorlar. Ama, söylediklerinin hepsinin yalan olduğu, hiç bir asıl ve esasa dayanmadığı, üstelik kullandıkları metodların da insanı yükselten metodlar olmadığı kısa zamanda mutlaka ortaya çıkacak ve iflâs topu, üstadları için nasıl patladıysa, kendileri için de öyle patlayacaktır. İşin asıl mühimi tarafa, aynı usûllerin başka akl-ı evveller tarafından da denenmesi ve Bâbıâlide gene bir Baba Tahir devrinin hortlamak üzere oluşudur.

Basın Hürriyetini, bunun suiistimalinden ayırmaya bir defa.daha muvaffak olamadığımız takdirde başımızda yeni zalimlerin türemesini önlememiş imkânı yoktur. Şeref Divaninin ihtarları, takbihleri, ikazları bu çeşit basın üzerinde bir tesir bırakmamaktadır. Bunlar, sırtlarında yumurta küfesi hissetmediklerinden ve arlanmanın da ne olduğunu pek bilmediklerinden omuz silkmektedirler. Zira bu nevi müesseseler, her şeyden çok bir şeref duygusuna dayanmakta ve onun mevcudiyetini esas almaktadırlar.

Bu fırtına, şüphesiz gelip geçecektir. Okuyucu, böyle yayınlan *bizzat tasfiye edecektir. Ama arada Basın Hürriyeti zarara uğrarsa ve itibarından kaybederse, geçmiş devirde çekilen bütün ıstıraplar boşa çıkar, o devirler mutlaka geri gelir.*

Politikada, D.P. manevralarının bir parmak ötesine çıkamayan ve bambaşka şartlar altında *yürütüldüğünden dolayı geçici başarılar sağlayan metodlarda tılsım var sanıp buna sarılanlar elbet hüsrana uğrayacaklar, öteki tarafta bulunanlar son zaferi kazanacaklardır. Nitekim, D.P.nin o metodları, D.P. nin felâket sebebi olmuştur. Ancak bu, bir lüzumu bütün basına hatırlatmalıdır: Müşterek Cephe zamanı gelmiştir.*

Basın Hürriyetinin korunması için, bu hürriyetin suiistimalcilerine karşı bir Müşterek Cephe! Mesleğimizin yarını, her şeyden çok buna,. bağlıdır.

amerikalı mütehassısın da yardımını sağladı. Amerikalı mütehassıs, 1957 seçimleri sırasında da Türkiyeye gelmiş olan ve memleketimizin hususiyetlerini bilen bir genç adamdır. Şimdi, Referandum ve Seçimler sırasında burada kalacak, elde edilecek rakamları değerlendirecektir. C.H.P. nin Turhan Feyzioğlu tipi politikacıları, bitirdiğimiz hafta amerikan ilim adamıyla beraber çalıştılar. Netice, C.H.P. için sevinç verici bütün unsurları taşıyordu ve genç" amerikalının da kanaati buydu. 1957'ye nazaran, uyanık fikirler geniş bir avans sağlamışlar ve dönüşü olmayan nehir atlanmıştı. Bugünlerde C.H.P. Genel Merkezinde, Referandum neticeleri ilçe ilçe dökülecek ve her birinin arzettiği hususiyet *göz* önüne alınarak esaslı program hazırlanacaktır.

Genel Merkezde, bitirdiğimiz hafta başka bir vazife taksimi daha yapıldı. Bu defa, il kongrelerinin tarihi başkentte kararlaştırılmıştı. Bunların süratle bitirilmesi lüzumu vardı. Bazı pazar günleri altı, hatta yedi ilde birden C.H.P. kongreleri yapılacaktı. Genel Merkez üyeleri ve Parti Meclisi mensupları üçer, dörder kişilik ekipler halinde bunlara katılma görevi aldılar. Programdan memnun olmayan, Kasım Gülekin Tanin gazetesiydi. Ancak, Kasım Gülekin Tanin gazetesi teşkilâtın İstanbuldaki Anayasa kampanyasından da memnun kalmamış, Taksim mitingini tenkit etmiş, -her halde Kasım Gülek konuşmadığı için-, bin tane kusur bulmuştu. Halbuki bu kampanyanın çok iyi yapıldığı. Taksim mitinginin de müsbet karşılandığı -her halde Kasım Gülek konuşmadığı için İstanbulda verilen beyaz oyların miktarıyla belli oluverdi.

Kongre tarihleri dolayısıyla Gülekin hiddeti, bunların kendi işine gelen bir programa bağlanmamasından doğmaktaydı. Genel Sekreterliği zamanında il kongrelerini kendi gezi programlarına göre ayarlıyor ve partiye fayda sağlamasa da şahsen gövde gösterisi yapmak fırsatınını buluyordu. Ancak bu defa, bütün C.H.P. nin lider takımının yerinden oynamasında fayda görülmüş ve gövde gösterisi bir saham değil, topyekûn partinin görevi olarak ele alınmıştı. Bundan sonra da, 24 Ağustos günü Kurultay Ankarada toplanacaktır.

Kurultay için Genel Merkezin en esaslı hazırlığı, İktidar alındığı takdirde C.H.P. nin çeşitli konularda nasıl davranman gerektiği hususunun umumî efkâr önünde ve Kurultay çerçevesi içinde tesbitidir. Bu, yeni politika hayatımızda, da bir ye-

İnönü çivileme atlıyor
Yüreklerde yağ eritiyor

nilik teşkil edecektir. İktisadi meselelerden gecekondu dâvasına, sağlık işlerinden eğitim konusuna bir devlet idaresini ilgilendiren bütün sahalarda komisyon raporları Kurultayda ortaya atılacak ve toplantının sen - ben çekişmesi değil, fikirler etrafında düğümlenmesi sağlanacaktır. Zaten, parti içi durum bir sen - ben çekişmesini de pek muhtemel kılmamaktadır. Kasım Gülek, Genel Sekreterlik için adaylığını koyabilme cesaretini tamamile kaybetmiş vaziyette olduğundan kenarda kalmayı tercih edecektir. Londrada uzun süren, fakat başarılı gecen bir ameliyatı takiben İsmail Rüştü Aksal ay sonunda dönecek ve İşinin başına oturacaktır. Bu bakımdan, bir Genel Sekreterlik çekişmesi Kurultayı işgal etmeyecektir.

Buna mukabil, Parti Meclisinin ve bilhassa Genel Merkezin teşekkülünde, Genel Sekreter Yardımcılarının seçiminde esaslı sürprizleri beklemek yerinde olacaktır. Hiç kimse tarafından tatmin edici bulunmayan bir takım isimler, yerlerini daha dinamik kimselere bırakmak zorunda kalacaklardır. Zira, teşkilâtın içinden bu istikamette çok kuvvetli bir cereyan belirmektedir. İsmail Rüştü Aksalın daha basiretli, işine daha düşkün, daha ciddi kimseler tarafından çevrili olarak partiyi seçimlere götürmesi şiddetli bir arzudur ve Kurultayda neticesini mutlaka verecektir. Bu bakımdan, birinci plandaki lider, kadrosunda esaslı değişiklikler olacaktır. Parti Meclisine, sâdece isimlerinden dolayı re bir kenardan sızmış kimseler de, başarısız geçen faaliyetlerinin neticesi olarak ayıklanacak ve yerlerini daha musbet şahıslar alacaktır.

Böyle bir yenilenmenin, partinin kendi kendini tazelemesinin umumi efkâr üzerinde de müsbet tesir bırakacağının bilinmesi teşkilâttaki gayret sahiplerini ayrıca harekete geçirmektedir.

Gönderilen broşürler

Bu hazırlıklar devam ederken, bitirdiğimiz hafta pek çok kimse, üzerinde "Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği Araştırma Bürosu" ibaresi bulunan kalın ve dolgun bir zarf aldı. Zarfın içinde, İtinayla, hazırlanmış ve basılmış dört kitapçık yardı. Bunlardan biri "Kalkınma Meselemiz", öteki "Türk Köylüsü İçin". bir başkası "Şehirlere Akın ve Mesken Dâvası", dördüncüsü de "C. H.P. ve Plânla Kalkınma" adını taşıyordu. Konular, bir süredir Araştırma Bürosunda komisyonların ele aldıkları meselelerdi ve yarınki iktidarın fikri hazırlık kırıntılarım teşkil ediyordu. Ancak, bu çalışmaların, gerektiği gibi spektaküler mahiyet taşımaması, iyi duyurulmaması. üzerlerinde konuşma fırsatı verilmemesi C.H.P. nin handikaptın teşkil etti ve partinin geniş kütleler karşısında gene de mükemmel not alamamasına yol açtı. "Halbuki bu çalışmalar etrafında yapılacak bir propaganda halkta mevcut şüphe ve endişeleri daha kolay dağıtacak, C.H.P. nin iktidar görevine daha iyi hazırlandığının elle tutulur delilini teşkil ederek iyi not sayılacaktır.

Şimdi,' bunların Kurultayda ciddiyetle ele alınması handikapı ortadan kaldıracaktır.

Seçimler

Yelkovan **ilerliyor**

Bitirdiğimiz hafta içinde en fazla kullanılan kelime S harfi ile başlıyan bir kelime oldu. Referandumun kesin sonucu alındıktan sonra, denilebilir ki, yurdun her tarafında zihinleri bir tek mesele İşgal ediyordu: Seçimler!

Küçük esnafından memuruna, serbest meslek erbabından askerine, politikacısından idarecisine kadar hemen herkes bu sihirli kelimenin etkisi altındaydı. Ekim ayının ilk yasında yapılacağı kesinlik kazanmış olan seçimlerin tarihi, Kurucu Meclis Anayasasına göre, Temmuzun

Ekrem Alican

Akıl Almaz İşler!

Siyasi faaliyet yasak, değil mi? Bakınız, elinden tutula tutula politik-hayatına sokulan, elinden tatula tatula gelişmesine çal çılan, elinden tatula tatula kendi ayakları üzerinde durması sağlanmak istenilen maruf Y. T. P. nin D. P. avına çıkmış lideri Ekrem Alicanın siyasi faaliyet sayılmayan nutukları:

Y. T. P., D. P. den açılan boşluğu doldurmak için kurulmuştur. Biz, 1946'da D. P. tarafından ortaya konan iktisadi görüş ve politikayı benimsemiş bir siyasi teşekkülüz. Bu, yürüyecek.

Biz, C.H.P. nin karşısında kurulmuş bir teşkilâtız. Onunla mücadele etmek vazife ve gayemizdir. C. H, P. ile en şiddetli şekilde mücadele ***edeceğiz.***

Bugün Yassıadada D. P. nin yanlış yoldaki, hareketlerinin hesabı soruluyor. Fakat C. H. P. eski yolunda devam etmekte, partizanca tu,-tumunu hâlâ sürdürmektedir. Şuna inanıyoruz ki C H. P. yeni Anayasaya rağmen, iktidara geldiği takdirde partizanlığa devam edecek ve memleketimizde böylece partizan zihniyet ilanihaye devam edip gidecektir.

İşin asıl eğlenceli tarafı, bu sözlerden bazılarının meydanlarda, çar-' daklarda söylenmiş olmasıdır. Gerçi, söyleyen Alicandır. Meydanlarda, çardaklarda toplananlar ise bir kaç kişiden ibarettir. Bütün Y. T. P. ağız olup konuşmaya kalksa, cürmü kadar yer yakar. Ama, uzun aylardan beri devam ettirilen bir tuhaf vaziyete son verme zamanı her halde gelmiştir.

Bu, siyasi faaliyet ya herkese yasaktır, ya hiç kimseye.. Ama, bazı kimseler için politikaya giriş kapısı olsun diye kurulduktan sonra pusulayı şaşırmasına rağmen elinden tutulmakta devam edilen Alicanlı parti söyleyecek, ötekiler susacak! Bunun, adaletle uyuşan tarafı çok değildir. Gerçi, işin doğrusu, ötekilerin sustuğunu İddia etmek de biraz fazla saflıktır. C. K. M. P. nin iri kıyım lideri halka hitap etmektedir, Hem de, şahsiyetinin enteresan olması dolayısıyla toplanan çok daha büyük kalabalıklara.. Eh, C. H. P. de armut devşiriyor sayılamaz. A. P. ye gelince, . onun mehareti saman altından su yürütmek.

Her şey gösteriyor ki bu cuma günü, Kurucu Meclis güzel parlamento binasında toplanıp ta seçim tarihini tesbit ettiğinde M. B. K. derhal siyasi faaliyeti serbest bırakmalıdır. Zaten, mantığın icabı da budur.

Bir zamanlar bazı çevrelerde pek revaçta olan "C. H. P. ne mümkün nisbetinde zarar vermek", "C. H. P. ni tahrip" politikası, hele Referandumdaki neticeden sonra pek öyle akıllı davranışı olmadığına göre herkese birden "Hodri meydan!" demek ve karşılıklı mavi boncuk teatisine son vermek çok iyi olacaktır. Nefesine güvenen nasıl borazancıbaşı olursa, kendine güvenen de çıkar, millete, D. P. den sonra, C. H. P. yi de Yassıadaya göndermeyi, sonra kendini iktidar koltuğuna oturtmayı, tavsiye eder.

Eder, cevabını da alır! Bundan kolay ne var?

21'inde Kurucu Mecliste kararlaştırılacaktır. M.B.K. ile Temsilciler Meclisinin müştereken yapacakları bu tarihî toplantı sonunda Genel Seçimlerin tarihi belli olacaktır. Şimdilik revaçta olan gün. 15 Ekimdir. Seçimlerin daha öne alınması bazı teknik sebepler yüzünden imkânsız gibidir. Bu teknik sebeplerin başında, seçmen kütüklerinin yeniden gözden geçirilmesi gelmektedir. Referandum için hazırlanmış olan kütüklerde bazı noksanlıklar olduğu, tatbikat sonucu anlaşılmıştır. Aynı noksanlıkların Genel Seçimlerde da başgöstermesi arzulanmadığı için biraz zamana İhtiyaç görülmektedir.

15 Ekimin uygun tarih olarak alınmasının bir başka ve esaslı sebebi vardır. Tecrübe sahibi kimseler 29 Ekim günü,- millî iradeden çıkma idarenin tamamen teşekkül edip iş başında bulunmasını faydalı görmektedirler. Millî iradeden çıkma bir Cumhurbaşkanı, bir Başbakanı, bir hükümeti ve Türkiye Büyük Millet Meclisiyle devlet o gün ayakta bulunacaktır. Bayram şenlikleri öyle yapılacaktır. Kanuna göre seçim neticelerinin ilân edilmesinden beş gün sonra T.B.M.M. toplanarak devletin yeni Başkanını seçecek, o da Başbakanını hükümet kurmakla vazifelendirecek!». " Seçimler 15 Ekimde yapıldığı takdirde netice 20 Ekim tarihinde ilân edilebilecektir. Böylece ayın 25 inde Meclis toplanacaktır. Bu suretle Cumhuriyetin 38. yıldönümü yeni idareyi ayakta hazır bulacaktır.

Nitekim, haftanın ortasında yenî Büyük Millet Meclisinde toplanan

Kadri Kaplan
Söz söylemeyen sözcü

M.B.K., son günlerin en önemli toplantısı olarak vasıflandırılan oturumunda Seçim tarihinin 15 Ekim olarak tesbitini uygun görmüş ve bu görüşle Kurucu Meclise gitmeyi kararlaştırmıştır.

Haftanın ortalarında, çarşamba günü M.B.K. Sekreterlik Bürosuna uğrayanlar, tabanında son derece kıymetli Bünyan halısı bulunan odadaki memurelerin telefonları birbiri ardına çevirdiklerini ve karşılarına çıkanlara ertesi gün saat 9'da toplantı olduğunu haber verdiklerini gördüler.

Perşembe sabahı, saatlerin 9.05'i gösterdiği sırada şâhâne bir Cadillac yeni Meclis binasının önünde durunca, toplantının önemi bir kere daha anlaşıldı. Zira, toplantıya Başkan Gürsel de katılıyordu. M.B.K. üyeleri birer ikişer Meclise geldiler. Hemen hepsi mevcutta. Hatta uzun bir süre önce geçirdiği trafik kazası dolayısıyla yatmakta olan Binbaşı Mehmet Özgüneş bile yatağından kalkmış ve toplantıya katılmak üzere gelmişti. Sâdece İstanbulda bulunan Sezai Okanla Ahmet Yıldız yoktular. Uzun koridorun sonundaki M. B.K. ne ait küçük salonun maroken kaplı kapısı kapandığında saat 9.30 olmuştu.

Toplantı üç saat kadar devam etti. Gündem evvelden hazırlanmamıştı. Ama ele alınacak konu herkes tarafından biliniyordu. Referandum sonuçları incelenecek, Seçimler üzerinde fikir yürütülecekti. Toplantıya Gürsel başkanlık ediyordu. U şeklindeki masanın ortasına oturmuştu. Sol tarafında Devlet Bakanı Sıtkı Ulay yer almıştı. Diğer üyeler her zamanki yerlerine oturmuşlardı.,

Evvelâ yurdun muhtelif bölgelerindeki Referandum sonuçları ele a» lındı. Doğrusu istenirse, M.B.K. üyeleri Referandumda bu kadar "Hayır" çıkacağını tahmin etmemişlerdi. Bunun sebepleri araştırıldı. Bilinen şeyler birer kere daha anlatıldı. Bazı üyeler, Referandumdaki "Hayır" miktarının yüzde beşinin, oy pusulalarının renginden ileri geldiğini söylediler. Meselâ "Hayır" pusulaları kırmızı olmayıp ta mavi olsa' Evet" ler çok daha fazla olabilir A ma ne olursa olsun, rengin tesiri yüzde beşten fazla olamazdı. Komite, "Hayır" ların sebebini başka yönden de araştırdı. Yapılan menfi propaganda, yer altı faaliyetleri, bulunan sebepler a rasındaydı. Buna rağmen üyeler, sonuçtan gene de çok memnun olmak gerektiği kanısına vardılar.

Saat 12.35'te toplantı sona erdiği zaman umumi kanaat, bu şartlar altında normal bir seçime gidilebileceği merkezindeydi. M.B.K., Türk Milletinin sağduyusuna güveniyordu.

Cemal Gürsel
Son adım atılıyor

Başkan Gürsel Meclisin büyük kapısında görüldüğü zaman, gazetecileri gene kendisim bekler buldu. Üç düğmeli gri elbisesini giymiş, üstten iki düğmeyi iliklemişti. Çok neşeli görünüyordu. Etrafını saran vefakâr dostlarına gülerek takıldı:

"— Yoo, birşey söyliyemem! Burası benim yerim değil. Başbakanlığın önüne gelin.."

Sıtkı Ulay
Güleç yüzlü adam

Gazeteciler bu defa çâreyi Ulayda buldular. Fakat, Başkanın solunda yer alan güleç yüzlü Ulay, toplantı hakkında sorulan sualleri omuzunu silkerek karşıladı. Birşeyler söylemeğe niyetli görünmüyordu. Öyle ki toplantıyla ilgisi olmayan bir başka suali kurtuluş yolu olarak seçti ye gazetelerde Müşterek Pazara girmiyeregimiz şeklinde çıkan haberleri büyük bir neşeyle yalanladı.

Basın mensupları şanslarına küsmek üzereydiler ki, bir koruyucu meleğe kavuştular. Kurmay Yarbay Kadri Kaplan, etrafını alan basın mensuplarını kırmadı. Bâr gazeteci:

"— Efendim, böyle habersiz toplanılır mı?" diye takılınca, Kaplan gülümsedi. Cevap olarak, gazetecilerin beklediklerini sıralayıverdi ve:

"— İki mesele üzerinde durduk. Siyasî faaliyetin tamamen serbest bırakılması ve Seçimlerin tarihi" dedi.

Sonra ilâve etti:

"— Seçimlerin Ekimin İlk yarısında yapılması hemen hemen katileşti. Bu hususta siyasî parti liderlerinin de fikrini soracağız.."

Kaplan bundan sonra Halkoyunun sonuçlarına temas etti:

"— Halkoyu sonuçlarını uzun uzun gözden geçirdik."

Kaplan, sözlerinin burasında birîki saniye durakladı, sonra gülümsiyerek:

"— Bunun, üzerinde siyasî partilerin de durması gerekiyor" dedi.

İşin tatlı tarafı başlamıştı. Gazeteciler kırmızı oyların durumu hakkında neler düşündüğünü sordular. Kaplan yine gülümsedi:

"— Bunu hoş karşılamak lazım. Memleketi idare ederken dışardan yeni bir zihniyet ithal edecek değiliz. Bir sürü tez olacaktır. Hayır diyenlerin öyle düşündüğünü kabul etmek gerek. Mesele, neticeye .varmak. Bizim bütün gayretimiz iyi bir secim yapmaktır" dedi.

M.B.K. üyesi bundan sonra gezetecilerden yakasını bırakmalarım gülerek rica etti ve station - wagon'una binerek uzaklaştı.

Kısaltılan süre

Toplantının sonunda ortaya bir mesele daha çıkmıştı: Ekim ayının ortasında yapılacağı âyân beyan belli olan Genel Seçimlerden evvel siyasî faaliyetin-ne zaman serbest bırakılacağı... M.B.K. üyeleri bu konuda

oldukça titiz davranıyorlardı. Seçimlerin dürüst, gürültüsüz patırdısız olmasını arzulayan ihtilâlin öncüleri, siyasî faaliyete tam olarak izin verilmesinin zamanı üzerinde Önemle . durmaktadırlar. Bu süre içinde yurtta büyük gürültülerin çıkabilmesi ihtimali M.B.K. yi endişeye düşürmektedir. Partilerarası münasebetlerin pek iyiye gitmediği aşikârdır. Serbest bırakılacak siyasi faaliyet süresinde ortaya çıkacak durumun ne olacağı şimdiden kestirilememekte, ancak pek de arzulanan bir havanın esmiyeceği tahmin edilmektedir.

M.B.K. nın Siyasî faaliyetin tamamen serbest bırakılması konusunda önümüzdeki hafta içinde yeniden toplanması muhtemeldir.

Muh. P. Genel Merkezinin levhası
Rumbadan cumbaya

Partiler

"Birleşelim, güzelim!"

Geride bıraktığımız günlerden bir gün, Ankaranın Yenişehirindeki Büyük Hanın kapısından Saim **Ayan** adında bir küçük odacı çıktı. Elinde iki zarf vardı. Evvelâ, biraz yukardaki Menekşe sokağa, oradan Necatibey caddesine uğradı, zarfları üzerlerinde yazılı adreslere bıraktı.

Saim Ayan, Muhafazakâr Parti adını. taşıyan bir siyasî teşekkülün odacısıdır. Muhafazakâr Parti, Büyük Hanın çatı katındaki bir odada icra-i faaliyet etmektedir. Muhafazakâr Partinin Genel Başkanı. Yaşar Yurtövendir. Genel Başkan Yaşar Yurtöven, ayni zamanda daha az muhafazakâr bir işin, La Bohem pavyonunun sahibidir.

Referandumdan bu yana ortaya atılan ve dedikodusu bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir de "siyasî ihtilâfa yol açan "partilerin birleşmesi" oyununun bir perdesi, işte bu Muhafazakâr Partinin Genel Merkezinde geçti ve küçük odacı Saim Ayan'ın taşıdığı zarflar işin yazılı tek unsurunu teşkil etti.

Eski bir D. P., yeni bir A. P. sempatizanı olan Yurtöven müteaddit müracaatine rağmen A.P. ye kapağı atamadığı için, A.P. nin Y.T.P. ile birleşmesinde kendi hesabına fayda mülâhaza etti ve hemen paçaları sıvadı. Kalemi çekti ve bu iki partiye hitaben bir mektup döşendi. Sonra bu mektubu, daktiloda çoğalttırdı ve partilere yollamak üzere zarfladı. Bir daktilo sayfasını geçmeyen mektubun başında "Halkın sesi, Hak ve Hakikatların sesidir" ibaresi bulunuyor ve daha aşağılarda da Y. T. P. lilerle, A. P. liler bir "köşeli olmayan . masa" etrafına davet ediliyorlardı.

Ne var ki Yurtöven, mektubun bir yerinde bir eksiklik olduğunu hatırlıyarak hemen zarfları yırttı ve bir defa daha bu tarihî hâdisenin ilk adımı olan mektubun üzerine eğildi. Gerçekten de mektupta eksiklik vardı: Cevap müddeti konulmamıştı! ' Kâğıtlar bir defa. daha makinelere geçirildi ve mektup yeniden yazıldı. Bu sefer mektubun altına "En geç 15 Temmuz 1961 tarihine kadar cevap verilmesi rica olunur" ibaresi yerleştirilmişti. Şimdi tamamdı. Yurtöven ellerini sevinçle ovuşturdu ve mektupları imzaladı. Ağızları yapıştırılan zarflar Partinin küçük odacısı Saim Ayana teslim edilerek, gideceği yerler tekrar tekrar tarif edildi.

Saim Ayan, tarihî misyon yüklenmiş insanların gururu içinde Büyük Hanın çatı katını terketti.

Bir sözün tepkileri

Teşebbüs, çapından umulmayacak bir önemi bitirdiğimiz 'haftanın sonunda aldı. Muhafazakâr Partinin pavyon sahibi Genel Başkanının mektupları her iki partide, tetkik edilirken meşhur "Bütün dünya proleterleri, birleşiniz!" sloganını hatırlatır şekilde "D. P. oylarının bütün mirasçıları, birlesiniz!" propagandası İşletilmeye açıldı. İşin. şampiyonluğunu, tahmin olunabileceği gibi gerici basın yapıyor ve bir hayanın yaratılmasına çalışılıyordu. Baksanıza, Referandumda ne güzel netice alınmıştı! Ee, seçimlere de birlik halinde ve tek bayrak altında gidilirse, oylar dağılmayacaktı. Ancak gerici

basın, arabulucu Muhafazakâr Partinin Genel Başkanının şahsiyeti ve İşin ciddiyet derecesi üzerinde durmamayı tercih etti. Yaşar Yurtövenin teşebbüsü, ancak meşhur "Merdivenüştü toplantıları'.'ndan birinde bir gazeteci tarafından Başkan Gürsele sorulan sual dolayısıyla umumi efkâra intikal etti.

O gün gazeteciler Başbakanlığın önünde bermutad birikmişler, bermutad Cemal Gürseli bekliyorlardı. Dev» let Başkanı, saatlerin 12'yi gösterdiği bir sırada Başbakanlığın merdivenlerinde göründü. Gürsel, neşeli . bir şekilde sordu:

"— İçinizde İstanbul gazetelerinden kimse var mı?"

Bu suale bütün muhabirler bir ağızdan cevap Verdiler:

"— Var Paşam." •

. Gürsel bunun üzerine:

"— Bugün pek kalabalıksınız da, onun için sordum'-' diye karşılık verdi.

Bu sırada Dünya gazetesinin muhabiri Özer Esmer. Başkana, pek merak ettiği bir hususu sordu:

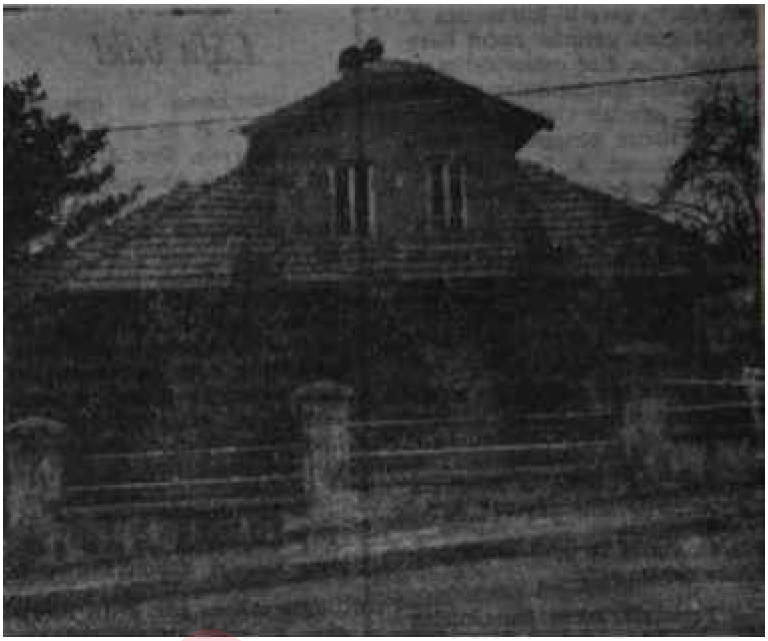
"— Efendi . Y. T. P. ile A. P. nin birleşmesi için Muhafazakâr Parti Başkanı arabulucu rolü oynuyormuş. Ne dersin?"

Başkan Gürsel suali pek umursamaz bir ifadeyle dinledi ve:

"- Kendilerinin, bileceği bir 1 5 . M P. ile A. P. hin birleşeceğini pek tahmin etmiyorum. Y. T. P. ile de birleşeceğini tahmin etmem" dedi,

Ragıp Gümüşpala
Dirhem dirhem satıyor

Y.T.P. Genel Merkezi
Baykuşlar Ötüyor

Fakat muhabirler meseleye Önem vermiş olmaklar ki, sualler sualleri takip etti. Bir başka gazeteci:

— Bu tahakkuk ederse, parti sayısının azalmasına yol açacak. Bu bakımdan tasvip ediyor mur muz?" şeklinde bir sual sordu.

Başkan bu suale de:

"— Benim tasvip etmem bir mâna ifade etmez. Onların anlaşması meseledir. Fakat küçük pârtiler birleşirlerse iyi olur" dedi ve yoluna . devam etti.

İşte eğlenceli safha bundan sonra başladı.. Zira pek çok muhabir haberi gazetesine "Cemal Paşa partilerin birleşmesini tasvip ediyor" diye geçirdi. Tabii bu, kuyruk avcılarının ekmeğine halis tereyağı sürdü; Eee, İhtilâlin Başı da birleşmeyi tasvip edince, mesele kalıyor muydu? Ne var ki durum, derhal ihtilat yaptı. Bir defa Başkan Gürsel "partiler birleşsin" derken, A. P. ve Y. T. P. yı kastetmemişti.. Nitekim ilk konuşmanın üzerinden sadece 24 saat geçtikten sonra bizzat Başkan bir açıklama yapmak lüzumunu hissetti ve çene Başbakanlık merdivenlerinde gazetecilere, haberi yanlış aksettirdikleri için sitemde bulundu. O gün Başkan, üzüntülü bir şekilde gazetecileri etrafına topladı ve sual sorulmasına meydan vermeden:

"Ben A. P. ile Y. T. P. birleşsin mi dedim? Siz öyle yazmışsınız" dedi ve serti eşerek ilâve etti:

"— Yalan yanlış haberler terbiyesizliktir edepsizliktir. Dogru değildir. İste bunu yazın!."

Bundan, sonra Başkan hiç konuşmadı ve aynı.kızgın ifadeyle yoluna devam etti.

Ancak yanlış haberin istismarı gayretleri bu sözlerle son bulmadı.

Hesap bilmez çavuşlar

Birleşme hikayeleri allanıp pullanarak anlatılırken, Muhafazakâr Partinin: mektupları yerlerine yasıl olmuştu. İlk mektubu açan, A. P. nin Genel Sekreteri Şinasi Osma oldu. Osma mektubu okur okumaz pek heyecanlandı ye hemen telefona yapışarak; o sıralarda İzmirde bulunan Pala Paşayı aradı. Pala Paşa ile irtibat temin edilir edilmez, Osma durumu heyecanlı sesiyle ve arz-ı ubudiyet bildirileriyi antetti ve emirlerine müheyya bekledi. Gümüşpala meseleye yeni muttali oluyor değildi. Fakat işin böyle bir 'safhâ' arzetmesine pek şaştı, ve: ,

"— Şimdilik. yapılacak bir şey yok. Oraya .geldiğimde. görüşürüz. Hem, ayin, 15'inde Genel İdare Kurulu toplantısı var. Gündeme alın" dedi ve telefonu heyecanlı Genel Şekreterin'yüzüne kapattı.

Osman şaşırmıştı: Bu derece mühim meselede lider Paşa hiç de heyecan alâmeti göstermiyordu! **Fakat** Osma Genel Başkanın direktiflerine göre hareket etti Ve mektubu gündeme aldı.

Aslında Pala Paşa, politikadaki

bütün acemiliğine rağmen Referandumun tek ve gerçek kurbanının Y. T. P. olduğunu görmüş, aydın liderlerin nasıl olsa dize geleceklerini ve yüzsuyu dökeceklerini anlamıştı. Nitekim, işi ağırdan alarak "Gürsel, küçük partilerin birleşmesini tavsiye ediyor. Bunun, A. P. ile bir alâkası yok" demekten geri kalmadı.

Hâdiseden bir kaç gün sonra A. P. nin Genel Merkezinde cereyan fiden bir konuşma, birleşme konusunda çalımlı A. P. nin, durumunu daha iyi belli etti. O gün uzun boylu; beyaz gömlekli, mavi gözlü bir adam koltuğunda yarım sağa döndü ve karşısındaki yusyuvarlak, babayani kılıklı adama:

"— Sen söyle ağbi, Allahaşkına sen söyle, birleşebilir miyiz?" dedi.

Bir an durdu ve ayni serdengeçti edayla devam etti:

"— Prensiplerimizin hangisinden fedakârlık edebiliriz?"

Karşısındaki adamın cevabım bekleyerek sustu. Yusyuvarlak ve babayani kılıklı adam önce bir göğüs geçirdi, sonra oturduğu koltukta geriye yaslanarak söze başladı:

"— Bir partili olarak benim fikrimi sorarsanız, bu birleşmede A. P belli üç prensibinden fedakârlık edemez. Zaten ettiği takdirde ortada A. P. diye bir şey de kalmaz."

Ardından, kendinden emin bir tavırla, meşhur partinin prensiplerini saymağa koyuldu. Bu vazgeçilmez prensiplerin başında liberalizm geliyor, onu milliyetçilik ve Türk milletini adalet esaslarına göre idare etmek umdeleri takip ediyordu.

Masanın baş tarafında, oturmakta olan mavi gözlü zat pek memnundu. Fetvayı almış kimselerin rahatlığı İçinde, az ilerisinde oturan ve kendisine dikkatle bakan genç bir adama döndü ve ellerini iki yana açarak, belli belirsiz bir "Gördünüz mü?" işareti çaktı.

Masanın başındaki adam A. P. nin Genel Sekreteri Şinasi Osma, akıl hocası durumunda olan ise, D. P.'den atlama Natık Poyrazogluydu.

Ancak bu, partinin Genel Başkan yardımcısı ve politikaya kürsüden geçme Doçent Cevdet Perinin İstanbulda, politika yetimlerinin ağzına su getiren avansları vermekte devam etmesine mani olmadı. A. P. liler talihsiz Y. T. P. lilere ipi bir uzatıyorlar, bir çekiyorlardı.'

Lâfa bak!

Şu politikanın ne acemileri var! A. P. ile Y. T, P. birleşemezlermiş. Zira A. P. liberal -D. P. de liberaldi ya!-, Y. T. P. ise devletçiymişler. Eee, ikisi de prensip* partisi *olduğuna göre..

Laf* mı, *bu ? Ateş sarmış bacayı, Y. T. P. tıpkı Hür. P. gibi ve aynı dehşetengiz politikacıların aynı parlak metodları sayesinde gelmiş, dayanmış iflasa. Böyle bir anda yok liberalmiş, yok devletçiymiş, lâfi mı otur ?

Bak, Alicana!

Şimdi, akla bir sual geliyor: "Hangi Alicana?"

Bir Alican var, arazi vergisinin 20 misli arttırılması için, Maliye Bakanı olduğu hükümete teklif getiren Alican!

Bir Alican var, arazi vergisini, partisi iktidarı alır almaz toptan kaldıracağını vaad eden lider Alican!

Bir Alican var, Meclisteki karşı komisyonda artma nisbetmek üç misli olması için oy kullanan temsilci Alican!

Bir Alican var, teşkilâtına arazi vergisini C. H. P. lilerin çışarttığımm yayılmasını tembihleyen akl-ı evvel Alican!

Ha, bir Alican daha var tabii: Prensip adamı Alican!
Her halde, ona bakmalı..

Kurtuluş çâresi

Muhafazakâr Parti Genel Başkanının Y. T. P. Genel Başkanına mektubu, bu sıralarda Menekşe sokakta tetkik ediliyordu. Mektup geldiğinde Alican yol hazırlıklarıyla meşgüldü. Bunun için mektup başka dirayetli ellere tevdi edildi. Fakat meraklı Alican mektubun muhtevası **hakkında bilgi istemişti. Genel İdare Kurulunun elemanları mektubu trene yetiştirdiler ve Alicanın okumasını sağladılar. Alican mektubu aldı, dikkatle bir-iki defa okudu ve sonra karşısındakilere baktı. Aydın İdareciler ne yapacaklarını bilmediklerinden, lider Alicanın konuşmasını bekliyorlardı. Alican meseleyi pek umursar görünmedi. Telâşlı olduğunu ve üstelik simdi yolculukta bulunduğunu bildirerek, meselenin sırası geldiğinde konuşulman gerektiğini ifada etti! Sonra kompartımanına yerleşti.**

Haftanın sonlarında, cuma günü Muh. P. Genel merkezine Y. T. P. Genel Merkezinden gönderilen mektupta Alicanın dedikleri yazılıydı.

Ancak Alican, daha yolculuğunun ilk merhalesinde bir gerçeği keşfetmekten geri kalmadı: Y. T. P. eski Hür. P. nin mukadder akıbetine, seçimleri dahi bekleyemeden uğramıştı. Hezimet, 1967 seçimlerinden sonra yapıldığı gibi, gene partinin çakaralmaz topları tarafından C. H. P. ye yaylım ateşi açılmasıyla örtülmek istendi. Fakat, bunun bozulan asapları tamir kudreti dahi kalmamıştı. Nitekim Alican, yolculuk konuşmalarında A. P. ye avuç açtı ve "Ne yapalım halk böyle İstiyor" teranesinin arkasına sığındı.

Alicanın talihsizliği, işte bu arada gazetecilerin Y. T. P. merkezine uğramalarıyla ortaya çıktı. Gazeteciler, orada mutlaka cevahir söyleyecek birini bulacaklarından emin, Menekşe sokağı bir kolaçan ettiler. Karşılarına çıkan, partinin cebi şişkin idare Kurulu üyesi Celal Cündoğlu oldu. Cündoğlu elindeki Bafra sigarasından keyifli keyifli bir kaç nefes çekerek:

"— Bey kardeşim, biz birleşmemizin mümkün olamadığım bir türlü vatandaşa anlatamıyoruz ki... Onlar kendi kafalarına göre boyuna birleşin diyorlar. Bunun hukuki ve teknik cephesini tabii bilmiyorlar" dedi ve kendince malûm hukuki ve teknik sebebi izaha başladı.

Efendim, birleşmeye imkân yoktu. Zira birleşmek demek, yeni bir parti kurmak demekti. Üstelik bir taraf devletçi, bir taraf liberaldi! Sonra, işbirliğine de kanun cevaz vermiyordu. Karma liste yapmak mümkün olmadığına göre birleşmenin ne faydan vardı?.

Cebi şişkin Cündoğlu, bundan sonra meseleyi:

"-— Sizin anlıyacağınız. bu birleşme hikâyesinin ne aslı, ne de faslı olabilir" diyerek kestirip attı.

Gazeteler

Korkunç açıklama

Ortadan uzun boylu, kımızı yüzlü zat, ceketinin önünü ilikledikten sonra uzunca salonun tam orta yerinde, ayakta durdu. Salondaki genç adamlar koltuklarında hafifçe döndüler ve karşılarındaki zata baktılar. Kırmızı yüzlü, gözleri ışıl ışıl yanan adam derin bir nefes aldı ve konuşmaya başladı. İlk sözleri:

"— Arkadaşlar, evvelâ şunu bilmenizi isterim ki, buradaki bir basın toplantısı değil, bir sohbet toplantısıdır" oldu.

Sonra devam etti:

"— Ben de sizlerden biri olduğuma göre, mesele yok. Şimdi emredin de başlıyalım."

Gençlerin çoğu, hep birden:

"— Tamam Ziya bey, sizi dinliyoruz!" cevabını verdiler.

Foto muhabirleri flâşlarını hazırladılar. Salonda çok dağınık oturulmustu. Muhabirlerden biri, topluca oturulmasını teklif etti. Kırmızı yüzlü adam, sol taraftaki masaya geçti ve bir koltuğa oturdu. Gençler etrafım aldılar.

Hâdise, geride bıraktığımız haftanın son günü, Ankara Gazeteciler Cemiyetinin mütevazi fakat sevimli salonunda cereyan ediyordu. Kırmızı yüzlü zatın adı Ziya Tansu idi. Ankaralı gazetecilerle bir basın toplantısı yapmaktaydı. Dışarıda boğucu bir sıcak vardı. Saatler tamı tamına 11'i gösteriyordu.

Tanca basın toplantısına son anda karar verdiği ve Ankaralı gazetecileri sâdece bir kaç saat evvel haberdar ettiği halde, toplantıya katılan gazetecilerin adedi -doğrusu istenirse-, beklenenden fazlaydı. Bunda, Tansumın açıklamayı vadettiği "gasp" hâdisesinin rolü büyüktü. Tansu, yerine iyice yerleştikten sonra gazetecilere döndü ve:

"— Toplantıda, daha doğrusu sohbetimizde söyleyeceklerimi taksi etmiş bulunuyorum. Onun için arkadaşlarım merak etmesinler" dedi ve sonra açıklamasını okumağa başladı.

Ziya Tansu son derece dikkatle okuduğu açıklamasında, bir yılan hikâyesine dönmüş bulunan öncü gazetesinin macerasını anlatıyordu, öncü nasıl kurulmuş ve hangi şartlar altında yayın hayatına girmişti? Bunların hemen büyük bir kısmı basın mensuplarınca bilinmekteydi. Ne var ki, hikâyenin bir defa daha anlatılmasına lüzum görülmüştü.

Tansunun açıklaması cidden ilgi çekici oldu. Bir defa, öncü muamması vuzuha kavuşmuş oluyordu, öncü tarafsızlık, inkılapçılık ve meslekî ahlak çerçevesi içinde yayınına devam etmek prensibine bağlı parlak ümitlerle tesis edilmiş bir gazeteydi. Ne var ki, aydın ailesinin işin iğine girmesiyle işler karışıvermişti.

Tansu bundan sonra gazetenin 13 Kasım günü nasıl cebren elinden alındığını üstü kapalı bir şeklide ve mahkemeye tesir edebilecek gerekçesiyle kısaca izah etti. Fakat asıl cümbüş, yazılı beyanat bitip, iş sual cevap faslına girince başladı. Zira - bundan sonra Yalçınların ve Fikret Ekincinin marifetleri ortaya çıktı.

Dervişin fikri ve zikri

Tansu, yazılı beyanatım okudu ve sonra derin bir nefes alarak, sualleri beklediğini söyledi. İlk sual, Tansunun tam karşısında oturan bir muhabirden geldi. Muhabir, gazetenin Tansunun elinden cebren alındığına bir türlü inanmıyor ve:

"- Peki ama madem ki tehdit edildiniz, o halde kim sizi tehdit etti?" diye soruyordu.

Tansu bu suali bekliyor olmalı ki, hemen cevabım yapıştırdı:

"— Bu sualinizin cevabı, Başbakanlığa yazdığım dilekçede var. Ben o dilekçemde, Fikret Ekinci adındaki zatın gazetemi elimden almak üzere hükümet tarafından tavzif edilip edilmediğini soruyorum."

Muhabir meseleyi çakmıştı. Bir sual daha sordu';

"— Yani, sizi Fikret Ekinci mi tehdit etti?"

Tansu bu suale cevap vermedi, sâdece gülümsedi. Fakat öncünün hakiki sahibi, bu arada bazı hususların aydınlanmasını istiyordu. Bu gazete niçin bu hale düşmüş ve niçin herkesin antipatisini üzerine çekmişti? Tansu bunu, biraz heyecanlanarak izah etti:

Aydın Yalçın

Ayıklanmaz bu pirincin taşı

"— Gazetede işe başlar bağlamaz bir peşin hesabın bizi takip ettiğini hissettim. Hesabın sahipleri, gazeteyi yeni kurulacak olan bir partinin organı haline getirmek istiyorlardı."

İyice heyecanlanmışta. Devamla:

"— Ve bunu bir İnönü düşmanlığı üzerine bina ediyorlardı ! İnönü aleyhinde yazacaklar ve İnönüye düşman olan bir partinin temellerini atacaklardı!" dedi.

Bu sarada bir başka gazeteci bir sualle tekrar eski meseleye döndü:

"— Rivayet muhtelif... Güya sizi Ekinci silahla tehdit etmiş ve gazeteyi devre zorlamış."

Tansu bu suali de dinledi ve:

"— Söyliyeceklerim cidden korkunç bir itiraf olacaktır. Fakat, bırakın bunları adli merciler önünde söyliyeyim...": dedi.

Gazeteci, ısrar ediyordu. Nitekim bir başka sualle Tansuyu konuşmağa zorladı:

"— Peki, bunu ispat edebilecek misiniz?"

Tansu bu suale de ayni heyecanlı ifadeyle cevap verdi:

"— Elimde, Ekincinin beni tehdit ettiğine dair deliller var.İllerde bunlar ortaya çıkacaktır!"

Sonra meseleyi bir parça daha açtı. Her şey Tansunun başına bir 13 Kasım günü gelmisti. O gün apartopar İstanbuldan getirtilmiş ve- öncünün Genel Yayın Müdürünün odasında tehdit ve tazyike mâruz bırakılmıştı. O sırada odada bulunanların isimlerini de basın mensuplarına açıkladı. Odada Aydın Yalçın, Altan Öymen ve Fikret Ekinci ile, protokol tanzimi esnasında şahit olarak galen Turan Güneş bulunmaktaydı.

Bütün iş Ekinci tarafından idare edilmiş, Aydın lider ise Tansuya tatlı öğütler vermişti. Fakat 13 Kasım gününün havası, doğrusu istenirse, Tansuyu hayli heyecana- sevketmiş ve tehditlere mukabele edecek kudreti, kendisinde bulamamıştı. Bu arada Ekinci, telefonla İçişleri Bakanlığıyla temas temin ederek, pazar olmasına rağmen Ankara Valisinin muamelenin tekemmülü için makamında bulunmasını sağlamıştı.

Ekzantrik Kızıloğlunun adı işe karışınca, basın mensupları gülümsediler, İşte bir ekzantrik iş daha ortaya çıkıyordu. Tansunun anlattığına göre, odada son derece garip bir hava vardı ve Ekinci pek hiddetliydi. Hükümet adına iş gördüğünü söylüyor ve M.B.K. ile daimi temas halinde bulunduğunu ifade ediyordu. Hemen oracıkta bir protokol hazırlandı ve Tansu, öncünün isim imtiyazını Altan Öymen ve Niülfer Yalçına devrettiğini bildirdi. Bu sırada Tansunun agabeysi İsmail Tansu ise, ayni hiddetli ekip tarafından evinde ikamete mecbur edilmişti! Gazete, Tansunun anlattıklarına bakılırsa gangster fikrilerini andırır böyle bir dekor içinde devralındık tan sonra Tansu serbest bırakılmıştı!..

Vay benim köse sakalım!

Olaylar bundan sonra pek eğlenceli safhalar arzetti. Yalçın ailesi gazeteye sahip olunca, en güç merhale aşılmış oluyordu. Fakat asıl bundan sonra mücadele başlıyacaktı. Zira Nilüfer ve Aydın Yalçın, Ekinciden gelen destekle gazeteyi bir başka emele hizmete hazırlıyorlardı. Gazeteye evvelâ fikir işçilerinin gazetesi süsü verildi. Bir taraftan da öncüyü Y.T.P. ve yamama çareleri arandı. Çâre kendiliğinden ortaya çıktı. Gazete zarar edince, bir paralı adam veya müessese bulmağa çalışıldı. Gazete Örfi İdare tarafından 15 gün kapatılınca da, kadrodakiler isyan ettiler ve birikmiş ücretlerini istemeye başladılar. Tam bu sırada Tansunun ilk protestosu Altan Öymen ve Nilüfer Yalçına tebliğ edildi. Aydın liderin idaresindeki grup işi hafiften aldı ve Tansuya gazeteyi satın almasını teklif etti. Tansu gazeteyi bir şartla kabul ediyordu: 13 Kasımdan sonraki borçların kabul edilmesi şartıyla!- Tabii bu, kabul edilmedi. Böylece gazete Yetimler Partisine yamanmış oldu.

Tansunun bundan sonraki izahatı tamamen icra safhasıyla ilgiliydi. Öncünün hakiki sahibi maksadının bir gazeteyi batırmak olmadığını belirttikten sonra:

"— Şimdi izah etmek isterim: Ben gazeteyi almak istemiyorum, sâdece hakkımı istiyorum" dedi ve karşısında oturan öncünün muhabirine dolu gözlerle baktı.

Ziya Tansu basın toplantısında
Bir varmış, bir yokmuş

Muhabir bu bakısı fırsat bilmiş olmalı ki, hemen suali yapıştırdı:

"— Peki Ziya bey, siz madem ki bu adamlarla bu derece ihtilâf halindeydiniz, o halde niçin şirkette ortak olmayı kabul ettiniz?"

Tansunun cevabı hazırdı. Muhatabını dikkatle süzdü ve:

"— Galiba sizdiniz bana haber veren" dedi.

Sonra bir hatırasını nakletti. Suali soran muhabir, gazetenin işlerinin iyi gitmediği sıralarda Tansuya gelerek gazetede olanları nakletmiş ve Aydın Yalçının, kendisine sorulan bir sual üzerine, "Canım, biz Ziya Tansuyu bir sus payı olarak aramıza aldık. Hele biraz sabredin, nasıl olsa yakında tasfiye ederiz" dediğini nakletmişti.

Muhabir başka sual sormadı.

Toplantı son derece ilgi çekmeğe başlamıştı. Muhabirler not almağa koyuldular. Bir ara gözler, bir zamanlar Öncüde .çalışan ve sonra maddî sıkıntı sebebiyle batan gemiyi terkeden acar muhabir Mete Akyol ile Mustafa Ekmekçiye çevrildi. İki muhabir de hem gülüyor, hem de Tansunun bu işte haklı olduğunu ifade ediyorlardı. Ekmekçi bir ara arkasına döndü ve bir arkadaşına:

"— Bazı hâdiseleri bilmiyorum ama, Ziya Tansu bu dâvada haklı" dedi.

Tansu, son çâre olarak öncüyü idare edenleri ikaz maksadıyla bireri protesto daha çektiğini belirttikten! sonra:

"— Samimiyetime itimat etmenizi isterim. Benim tek gayem, gazetenin yaşamasını temindi" dedi.

Son Havadis gazetesinin muhabiri Aydın Köker, Tansuya, bir .destekle iş görüp görmediğini sordu. Tan-

"— Bir takım yardımlar oldu. Fakat bunlar sâdece bir şahsın yardımları değildi. Öncü, Millî Birlik Komitesince yaşaması istenen bir gazeteydi. Tabii bu arada ben de bazı kimselere ' angaje oldum" şeklinde cevap verdi.

Fakat muhabiri daha da aydınlatmak için:

"— Maksadınızı anlıyorum. Siz meşhur Alpaslan Türkeşle olan ilgiyi bahis konusu etmek istiyorsunuz" dedi ve izah etti.

Kendisi bir iş adamıydı ve bir organizasyon vazifesi kendisine verilmişti. İşin içindeki mesuliyeti, en az Aydın Yalçın kadardı. Aydın Yalçın, Fikret Ekinci ve Ziiya Tansu, Türkeşle aynı derecede münasebet kurmuşlardı.

Netice

Basın toplantısı Şinasi Nahit Berkerin salona girmesiyle birlikte sona erdi. Zaten mesele de anlaşılmıştı. Tansunun ifadesine göre,, gazete elinden, hükümetin adı kullanılarak; bizzat Fikret Ekinci ve Aydın Yalçın tarafından alınmıştı. Bundan sonra bu işin hesabı adlimakamlar önünde görülecek ti

YASSIADA DURUŞMALARI

Duruşmalar

Maraton bitti

Rharflerini Ğ gibi telâffuz eden ince sesli adam cümlesini bitirince, büyük salon, birkaç, saniye ölü sessizliğine gömüldü. Sessizliği önce,. adanın üstünde uçuşan martıların çığlıkları bozdu, sonra salonun dip tarafından birkaç hıçkırık duyuldu. Ardından, alışılan tok bir ses:

"— Gereği düşünüldü" dedi.

Salon, Yassıadanın jimnastikhaneden bozma meşhur duruşma salonuydu. Başsavcı Egeselin 21 saattir devam eden iddianame maratonu sona ermişti. Egesel Anayasayı İhlâl Dâvası sanıklarından 107'sinin idamını, diğerlerinin 5 ilâ 15 yıl hapsini, 8 kişinin de tahliyesini talep ediyordu.

Egesel, cümlesini bitirdiği anda, sanık sandalyalarında oturanların halleri, doğrusu görülmeğe değerdi. Bir zamanların şaşaalı Tahkikat Komisyonu Başkam Sancar, uzun boyuna rağmen, âdeta silinmişti. Omuzları iyiden çökmüştü. Cakalı Tahkikat Komisyonu üyeleri şaşkın gözlerle birbirlerine bakıyorlardı. Bayar başını önüne eğmişti. Menderese gelince o, tam bir zavallıydı. Bakanlar Kurulunun bulunduğu ön sırada öne eğik bir yığın baş, korku ve pişmanlığın buruşturduğu bir yığın yüz, suçluluğun ıstırabıyla kıvrılan bir yığın dudak mevcuttu. Bir zamanların kana susamış putları, şimdi sâdece birer et yığınından, birer korkuluktan ibarettiler.

Başsavcı Egesel iddianamesini okumağa başladığında, salondakiler bunun büyük bir emek ve tetkik mahsulü olduğunu anladılar. Savcı, Yassıada dâvalarının kilit noktası cilan Anayasa Dâvasına doğrusu iyi hazırlanmıştı.

İddianame baş aktörlerden figüranlara doğru tanzim edilmişti. Bayar ve Menderesin sorumluluğu ayan beyan ortadaydı. Bir dikta rejimine gidilmek istenmişti. Çıkarılan ve Tahkikat Komisyonuna geniş yetkiler tanıyan kanun, bunun başlangıcıydı. Bayar dikta rejiminin Öncüsüydü. Bütün deliller bunu gösteriyordu. Diktatörlük oyunu oynamağa kalkan Menderese gelince, o, Bayarın bir kuklasıydı.

Bakanlar Kurulu

Egesel, Bakanlar Kurulunu teşkil eden şahısları tek tek ele atmış ve suça iştiraklerini incelemişti. Devlet Bakam Akçalın, olaylara sâdece bir Devlet Bakam sorumluluğu ile katılmadığı, aksine Menderesi teşvik ettiği ve parlâmento hayatı boyunca Muhalefet için tedbirler alma taraftarı olduğu belirtiliyordu. Adalet Bakanı Yardımcının durumunu ele alan Egesei, Yardımcının Anayasaya aykırı kanunların altında imzası bulunduğunu belirtiyor ve şöyle diyordu:

"— Tren kalkarken diktacıların kabinesine Adalet Bakanı olarak giren Yardımcının durumu tetkik edilirse, kendisinin bir dikta idaresinde gerçekten Bakanlığa yaraşacak bir tip olduğu anlaşılır..."

Üçüncü olarak ele alınan Bakan, Etem Menderesti. Devrin Savunma Bakanının diktaya giden bütün kanunlarda müsbet oyu olduğu belirtiliyor, olaylara fiilen karıştığı, talebeyi bombalattığı anlatılıyordu. Hükümet üyesi olarak suça iştirak etmişti. Zorlu hakkında da ilgi çekici iddialar ortaya konuyordu. Zorlu

Anlayış lüzumu

Samet Ağaoglunun eşi, Yassıadadaki duruşma salonunda, subaylara karşı ileri geri sözler sarfetmiş. Bunun, övünülecek bir hareket olmadığı muhakkak. Nihayet herkes, felâketi, şahsi olgunluğu, vekarı ve kültürü ile mütenasip şeklide karşılar. Neriman Ağaoğlunun o bakımdan pek yüksek bir seviyede olmadığı anlaşılıyor. Zaten Samet Ağaoğlunun eşi, ikbal yıllarında da on numara almış bir kimse değildi. Ama, tutup kendisini tevkif etmenin ve cezaevine göndermenin bir sevindi, hatta hak verilecek tarafım bulmak da kolay değildir. Bundan evvel, gene böyle bir hadise dolayısıyla Tevfik İlerinin kızı nezarete alınmış, sonra, Allahtan çabuk salıverilmişti.

Bir ihtilal sonrasında, pek çok telâkki değişikliğe uğrar. Bunların arasında, şüphesiz, mutlak suç mefhumu da vardır. Öyle hareketler, mevcuttur ki, ika edildikleri zamana, şartlara göre cemiyet tarafından değerlendirilirler. Cemiyet alarak, Neriman Ağaoğlunun hareketi gibi hareketlerin biran müsamaha ile karşılandığı, bu kimselerin haleti ruhiyesinin munla gözle görüldüğü hatırlanırsa sert ve zecri tedbirlerin dalma iyi netice vermediği kolaylıkla kabul edilir. Eşi, babası veya kardeşi Yassıadada bulunan bir insanın, muameledeki haklı tarafı kolaylıkla göremeyeceği, isyankar olabileceği, şirretlik edeceği veya horozlanacağı mutlaka hesaba katılmalıdır. Herkesten bir Nilüfer Gürsoy, Sevinç Aygün, Harika Yardımcı olgunluğu beklemek kabil değildir.

Sanık yakını olmak, elbette ki insanlara bir imtiyaz vermez. Ama-omuz silkip geçilecek bir suç isledikleri zaman onun üzerinde fazla durmamak omuz silkip geçmek ve hareketi şahsi terbiyesizliğe vermek çok daha yükseltici bir davranıştа. §u anda, idarenin her şeyden çok sevimli olma lüzumu altında bulunduğa gözönünde tutulursa, gerektiği gibi davranmayan sanık yakınlarına Yassıadaya gidiş müsaadesinin bir daha verilmemesi ideal bir cezadır. Ne dinleyici olarak, ne ziyaretçi sıfatıyla böyle bir müsaadeden faydalanamayacağım bilen sanık yakınları hislerini kontrole mutlaka daha fazla itina göstereceklerdir.

Hem, bazılarının arzuladıkları gibi bir mazlum, bir gadre uğramış şahıs, eziyete mâruz bırakılan bir melek rolü oynamaları ve hisleri harekete geçirmeleri de böylece imkânsız hale gelecektir.

bütün kanunlara müsbet oy vermişti. Üniveraite hareketlerini dış dünyaya komünist hareketi olarak duyurmuşta. Ayrıca bay Yüzde Onun ticari hayatından da iddianamede gereği kadar bahsedilmişti.

Zamanın Maliye Bakam Polatkanın, malûm iki kanuna oy vermediği sabit olmakla beraber, kanunların tatbikçisi sıfatıyla suca iştirak ettiği belirtiliyordu. Onun da ticari hayatından birkaç satır bulunuyordu. Benderlioğluna oldukça büyük bir yar verilmişti. Benderlioğlunun, siyasi hayatının başlangıcından bu yana bütün anti-demokratik, kanunlara oy verdiği, bunları hazırlıyan komisyonlarda çalıştığı, Kübalı olayında Senatoyu resmen tazyik altında bulundurduğu anlatılıyordu.

Bir tipin tahlili

Egesel Tevfik İleri hakkındaki iddialarında bir tipin tahinine girişti. Heri, bir zamanların milli heyecanı bayrak gibi taşıyan M.T.T.B. nin başkanlığını yapmıştı. Partizan davranışlar bir insanı ne hallere sokuyordu! İleri, Anayasaya aykırı bütün kanunların savunucusuydu. Bütün kanunlara oyunu kullanmıştı. Dikta rejimini yerleştirmek için elinden geleni yapmaktan şçkinmemişti.

Erkmen, Hüsman ve Ökmen kin aynı iddialarda bulunan Egesel, Şem'i Erginin, hatıra defterinde diktaya adım adım nasıl gidildiğini anlattığım izah ederek, özel hayatında son derece terbiyeli ve efendi olan bu zatın tesrii hayatında faaliyet göstermediğini, alman kararları sükûnetle karşılamasının zımmen tasdik manasına geldiğini belirtti. Şaman, Ataman ve Aker için de aşağı yukarı aynı iddialarda bulundu.

Egesel, Koraltan ve diğer üç başkan vekilinin de dikta' rejimine giden yolda birer teker olduklarını söyledi. D.P. Genel İdare Kurula üyeleri de arabanın birer parçası halindeydiler. Dikta arabam bir küldü.

Meşhur.vo malûm Tahkikat Komisyonu üyeleri, Anayasanın ihlâlinde birinci derecede rol oynıyanlardandılar. Hareketleri, icraatları bunu açıkça ortaya koyuyordu. Tahkikat Komisyonuna yetkiler tanıyan kanunu teklif eden dört kişi de Egeselin idamlıklar listesindeydi. DP. Genel İdare Kurulu üyeleri, iktidar partisinin yöneticileri olarak diktaya giden yolun öncüleri olmuşlardı. Bütün bunların dışında, tatblkçilere bu zemini hazırlıyan ve yetkiyi tanıyan müfrit D.P. li milletvekilleri de. suça iştirak etmişlerdi.

İddianame, geri kalanları "fer'i şerik" olarak vasıflandırıyor, dolayısıyla 5-15 yıl hapislerini istiyordu.

Rejimi tehlikede görerek karşı koyan 8 milletvekilinin ise, tahliyeleri istenmekteydi.

Altay Egesel
*İdam*cıbaşı

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Fransa

Hoşnutsuzlar ülkesi

General De Gaulle 1958'de Cezayirde başgösteren isyan hareketinin sonunda iktidara geldiği vakit dilediği ve tahakkuk ettirmeyi aklına koyduğu şey, kuvvetli bir derlet idaresiydi. Birçok Fransızın alayla dudak bükerek "Sistem" diye adlandırdığı Parlâmento • Hükümet münasebetleri, çeşitli menfaat ve ihtirasların körlettiği teşrii murakabenin idareyi gayet dayanıksız ve kararsız kılacak bir şekilde işlemesi, bir kelime ile "Sistem" ortadan kalkacaktı. Bizzat General De Gaulle'ün ifadesiyle "Kuvvetli ve saygıdeğer bir kişi devleti yürütecek, öte yandan Parlamento kanunları çıkaracak ve Adalet cihazı da icrayi adalet edecek"ti. (8 Eylül 1960 Brest nutku). "Böyle bir iktidar olaylar karşısında gerilemez, çekilmez"di. (10 Kasım **1959 nutku).**

Bu neticeye varmak, Fransayı "Satvet ve azametine" kavuşturmak için saygıdeğer bir zatın etrafında toplanmış iyi niyetli ve bilgili bir avuç adam yeterdir Nitekim yeni Anayasa ile ve bilhassa son Cezayir ayak lanması münasebetiyle bu Anayasanın **16.** maddesinin uygulanması sonunda bugün Fransanın idare şekli hemen tamamen bu manzarayı almış bulunmaktadır. Parlâmento, olayların pasif bir seyircisi haline gelmiştir. General De Gaulle'ün dediği; olmuştur ama, şimdilik ne o satvet ve azamet sağlanabilmiş, ne de idarenin olaylar karşışında gerilemiyeceği iddiası tahakkuk edebilmiştir. Bugün De Gaulle'ün "Kuvvetli idare"si, Dördüncü Cumhuriyetin zayıf hükümetlerinin dahi karşılaşmamış oldukları açık direnmeler ve ayaklanmalarla yüzyüzedir.

Tepen silâh

General De Gaulle'ü 1958'de iktidara getiren Cezayir. 22 Nisan ayaklanmasıyla bu sefer onun idaresine karşı cephe aldı. Gerçi bu az çok anlaşılır bir tutumdur. Cezayirdeki 400 bin kişilik ordunun "Cezayir Fransanındır" parolasına bel bağlamış olan kısmı ve müfrit Avrupalı halk, 1958 de Generali bu parolayı gerçekleştirsin diye Parise zorla kabul ettirmişlerdi. Fakat De Gaulle. 16 Eylül 1959 nutku ile Cezayir için otodeterminasyonu kabul edip, gerekirse Cezayirlilerin bağımsızlığı seçmelerini de göze aldığını ifade edince, işler değişti. Bir bakıma Cezayirli müfritler aldatılmış oldular, fakat

De Gaulle
Hoşnutsuzlar ülkesi kralı!

General De Gaulle'ün hiç bir olay önünde gerilemiyecek olan iktidar ve devlet nazariyesi de bu noktada fire vermiş oldu. 22 Nisan ayaklanmasının failleri olan ve haklarında ölüm cezası verilmesi gereken generallerle diğer yüksek rütbeli ' subayların, kurulan özel mahkemeler tarafından verilen ve en safdilleri bile gülümseten sudan cezalarla kurtulmaları, bunun başlıca delilidir. Diğer bir delil de, son ayaklanmada Cezayirde Parise sadık, kalan subay ve erlerin şimdi darmadağın edilmeleri ve gelecek bir harekette, müessir olamamaları için alınan askeri ve idari tedbirler karşısında Parisin susmaktan başka bir şey yapamamasıdır. Nihayet Muvakkat Cezayir Hükümetiyle Evian'da açılan müzakerelerin Fransız delegasyonu tarafından tek taraflı bir kararla kesilivermesi de yine Cezayirdeki müfritlere karsı bir tâviz gibi görünmektedir. Şimdi konuşmalar yeniden başlarken, bu sefer Fransızlar Cezayirin taksimi fik rini tazelemektedirler' ki, bunu geri çekilmenin son mevzii olarak kabul etmek mümkündür.

Kim memnun ki?

Fransız basın haftalardan beri bir "bakalorya skandali" ile meşgul. Zaten eğitim davası bütün memleketlerde olduğu gibi Fransada da bir buhran halini almış bulunuyor. Öğretim üyelerinin, fena çalışma şartları, yetersiz ücret vesair sebeplerden ötürü protestolarına, grevlerine şahit olunuyor. Ancak, bu seferki bakalorya skandali yalnız Pariste 70 bin genci ilgilendirdiğinden, büyük homurtulara ve idarenin de o nisbette isabetsiz tedbirlerine yol açtı; Fransızların "Üniversiteye kabul" mahiyetini verdikleri ve özel bir ofis tarafından yapılan bu imtihanla-,rın bu yıl Haziranın üç haftasına sığdırılmasına karar verildi. Ofisin takati ancak 20 bin adayı, -o da çok daha geniş bir zamanda- imtihan etmeye yeter olarak hesaplandığı halde, müddet üç haftaya İndirilip, 20 bin yerine 70 bin genç kapıya dayanmak ve Bakanlıktan imtihan ofisine gönderilen yönetmelik ve genelgeler de birbirini tutmayınca, imtihanla görevli, fakat aynı zamanda diğer sınıflardaki derslerine de devam etmek zorunda bulunan profesörlerin haklı olarak başlan dön» dü. Neticede, imtihan evrakı üzerinde yapılan birçok not ve puvan hesaplarının yanlışlığı meydana çıktı. Bu durum karşısında sâdece itiraz konusu evrakın tekrar incelenmesi varken, Bakanlık diğer evrakın mühim bir kısmının da yeniden incelenmesi kararım verince, hâdise milli ölçüde bir huzursuzluk halini aldı ve otomatik olarak Üniversite buhranı ile karıştı.

Üniversite bütçe darlığından ve idari beceriksizliklerden şikâyetçidir. Fakat asıl şikâyet, memlekette demokrasinin gölgelenmekte olmasındandır. Bu yüzden De Gaulle hükümetiyle* yüksek tahsil gençliği arasında bir uçurum gittikçe büyüyor gibidir. İdare, Üniversite teşekküllerini, yüksek tahsil dernek ve sendikalarını bir hayli hırpalamıştır. Bu arada bazı profesörler, Cezayirli milliyetçileri destekledikleri iddiasiyle, zaman zaman karakollara götürülüp sorguya çekilmişlerdir. Hattâ bunlardan birinin' polisler tarafından dövüldüğü de iddia edilmiştir. Yüksek tahsil müesseseleri ve mensupları hükümetin Cezayir siyasetini baltalamakla suçlandırılmaktadırlar.

Yollara dökülen ekiciler

Karakola götürülen profesörlerin, hırpalanan gençlik teşekküllerinin sola meyyal ve De Gaulle hükümetine aleyhtar, hattâ düşman oldukları az çok kolaylıkla iddia edilebilir. İnanan İnanır, İnanmayan serbesttir. Fakat Generalin "Size mis gibi ekmek, mis gibi besili et vereceğim" dediği çiftçiye ne oluyor? Bunlar da mı demokrasinin okkanın altma git-

mesinden veya Cezayir siyasetinden şikayetçi ?

Şüphesiz ki, hayır! O halde Fransanın turizmden en çok kazanç beklediği bu aylarda traktörleriyle yolları kapayan, kasabaları basıp kaymakamlık dâirelerini tahrip eden bu Çiftçilerin zoru nedir? Sosyal adaletsizlikten şikayeti..

Geçen yıl, da enginar ekicilerinin böyle bir ayaklanmasına tanık olunmuştu. Bu yıl patates fiyatlarının dehşet verici düşüğü Bretagne'da başlayan, fakat sonra yer yer bütün Fransa çiftçilerine yayılan mukavemet hareketlerine sebep oldu. Hükümet bu ise çare bulmak için .el'an çeşitli çiftçi teşekkülleriyle temas halindedir. Bu arada Morlaix'i basan çiftçilerin elebaşılarından ikisi tevkif edilip muhakeme olunduktan sonra, salıverilmişlerdir. Kararı beklemek için kasabaya toplanan büyük çiftçi kitlesinin tehditkâr homurtularınla bu serbest bırakma kararında âmil olduğunu Fransız gazeteleri de saklamamaktadırlar.

Ekiciler ne istiyorlar? Milli gelirden haklarına düşeni!.. Buna karsı deniliyor ki, "çiftçi, oldum bittim halinden şikâyetçidir." Sonra daha âlimane ilâve ediliyor: "Ziraat işçisinin emeği karşılığının diğer işçilerinkine nazaran azalması 19. asrın sonlarından itibaren başlamış ve 'tarihi bir akışla hızlanarak bugüne kadar gelmiştir. Bunun belki çâreleri vardır, fakat bu, bugünden yarına başarılacak işlerden değildir. Hesaplı ve büyük envestisman ister, endüstrinin ademi merkeziyetini gerektirir, münakale, tevzi sistemi vesaire..."

Müstahsil . Müstehlik ittifakı

Ancak bu galeyanın, sabotaj hareketlerinin, devlet otoritesine başkaldırmanın kaba bir çiftçi hiddetinden ibaret olmadığını gösteren belirtiler de vardır. Meselâ Saint-Nazaire de endüstri isçileri tarım isçilerinin nümayişlerine katılmışlardır. Çünkü elde rakamlar vardır. Daha iki yıl evvel bir Bakanın şu gerçeği kabul ettiği tesbit edilmiştir: 700 milyar Fransız frankı tutarında perakende sebze meyva satışından müstahsiline sâdece 250 milyar frank geçmiştir. Aradaki fark ne olmuştur? Çiftçi nümayişlerine katılan endüst ri işçileri, yâni müstahsil ve müstehlik, müştereken bu paranın nereye gittiğini sormakta ve şöyle demektedirler: Yalnız endüstride değil, tarımda da kapitalizm arz ve talep kanununu iptal etmiştir. Pazarları tanzim edin, dağıtım sistemini hale yola koyun, parazitleri ortadan çıkarın, İhracatı ayarlayın ve bize neyi, ne kadar ekmemiz gerektiğini söyleyin.

Bunlar eskiden bert iyi kötü ifade edilmişti.ama hiç bir zaman De Gaulle idaresi karşısında ifade edildiği şiddette değil. Belki bu şiddet hareketlerinin bir sebebi de umumi efkârın ifadesini bulacağı parlâmento? nun susturulmuş olmasıdır.

Kongo

Bir yıllık kaos

Kongoda bağımsızlık Adı altında yaşanılan bir yıllık hercümerçten sonra nihayet Leopoldville Kongosunun Başkanı Kasavubunun parla mentonun toplanmasıyla ilgili kararnameyi imzaladığı haberi geldi. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Kongo hakkında alabildiği tek müsbet kararın başlıca hükmü de bu idi. Gerçekten, 21 Şubat 1961 tarihli Güvenlik Konseyi kararının eh önemli maddelerinden biri, yabancı teknisyen ve müşavirlerin Kongoyu terketmeleri lüzumu ise, ikincisi de parlâmentonun toplanmasıydı. Bu toplantı neden bir türlü yapılamadı ve neden bugün bile neticesi şüpheli bir teşebbüs gibi görülmektedir? Halbuki Uluslararası teşkilât kararını verirken, aynı zamanda toplantının âzami güvenlik içinde yapılabilmesini temin için tertipler de almıştır. Leopoldville'e 15 kilometre mesafede bulunan Luvanium Üniversitesi yalnız Birleşmiş Milletler kuvvetini, tarafından korunacak, içerden dışarıya veya dışarıdan içeriye kuş uçurtulmıyaçaktır, Öyle ki, öldürülen Lumumbanın ve haftalarca mevkuf tutulan Çombenin başına gelenler diğer Kongoluliderlerin de başına gelmesin...

Birleşmiş Milletler kararını tamam lamak üzere geçen 19 Haziranda Leopoldville ile Lumumba taraflısı Stanleyville hükümeti arasında parlâmentonun toplanmasına dair varılan kararda aynı zamanda Leopıldville askerî kuvvetlerinin silâhtan tecrit edileceği de belirtilmişti. İşte bu son şârtın General Mobutu tarafından bir türlü yerine getirilmemesi. işleri zorlaştırmıştır.

Siyah zirve

Leopoldville hükümeti, parlâmento toplantısından evvel bîr zirve toplantısı yapılmasını istemektedir. Katanga Başkanı Çombe de buna taraftardır. Stanleyville ise. doğrudan doğruya parlâmento tqplantısına gidilmesini ve gerek Güvenlik Konseyi kararına, gerekse Leopoldville-Stan-. leyville anlaşmasına harfiyen riayet edilmesini istemektedir. Birleşmiş Milletler de bu son görüşten yanadır. Nitekim, Kongodaki Birleşmiş Milletler Komutanının Kasavubuya müracaati ve geçen ay vadedilen 10 milyon dolar yardımı alabilmesi için parlâmentoyu derhal toplantıya çağırması lüzumunu kendisine ihtar etmesi üzerinedir ki Kasavubu, yuka--da bahsedilen toplantı. kararnamesini imzalamıştır. Yoksa gerek Kasavubu, gerekse Başbakan ileo ile Dışişleri Bakanı Bomboko. parlâmentoda çoğunluğun Lumbacılarda olduğunu ve hattâ Kasavubunun onların desteğiyle başkan seçildiğini pekâlâ bilirler.

Bu itibarla Leopoldville, bir zirve konferansında, Gizenga, Çombe ve Kaloncinin de katılacakları bir koalisyon hükümeti teşkil edip parlâmento karşısına çıkıvermek ve bir oldu-bitti yaratmak niyetindedir. Aksi takdirde Parlâmento, hesap sormaya baslarsa, bir kere dokuz ay meclisi toplamadığı için, sonra parlâmentonun yetki verdiği Lumumba -yı düşürüp, Katangalıları teslim ettiği ve ölümüne sebep olduğu için önce Kasavubudan hesap soracaktır. Arkasından katillerin ve ihlâllerin hesabı çorap söküğü gibi gelecektir. Mobutunun silâhlarını bırakmamasının ve suçluların zirve toplantısı diye ayak diremelerinin, buna mukabil Lumumbacı Stanleyville hükümetinin derhal parlâmento toplantısı istemesinin sebepleri kabahatleri ile bunlardır. Parlâmento toplantısı, her halde Kongoda kuvvet muvazenesini esaslı surette değiştirecektir ve daha pek çok sıkıntı ve ıstıraba yol açacaktır. Ne çâre, hakka ve adalete giden yol sarptır. Cefakeş Afrika bunu da sineye çekecektir: Güzel günlere kavuşmak ümidiyle...

E D E B İ Y A T

Yazarlar

Cehennemden Cennete..

(Kapaktaki Romancı)

Büyükadanın Maden mevkiinde sarp bir yamaç üzerine yapılmış dört köşk vardır. Bu köşkler, C.H.P. nin eski İstanbul İl Başkanı avukat Esat Muhlis Sırmalınındır. Doğrusu buraya yeryüzü cenneti demek bile gerçeği tam olarak anlatmak için biraz yetersiz kalabilir. Pencerelerinden göz .alabildiğine, duru, aydınlık, din-, lerdirlci bir mavi gökyüzüyle, yaşama sevincini çoğaltan, büyüten, geliştiren, yaşlıyı genç, genci çocuk eden, oynak, işveli bir mavi deniz görünür. Bu maviler yetmezmiş gibi bir de çamın binbir yeşili ve kokusu dört - bir yanı tarar. İşte böyle bir yerde, bu köşklerin en küçüğünde, Muhlis Sırmalının oğlu film rejisörlüğü yapan Şakir Sırmalıyla yakın arkadaş olmanın verdiği avantajla, 4000 liralık yıllık kirayı 2500 liraya indirmenin yolunu bulmuş, bir adam oturur. Oturur, çalışır ve bol bol denize girer. Kendisine sorarsanız, "mükemmel bir yüzücü" olduğunu ileri sürer. Bütün gürültülerden, günün dağdağasından uzak, denizle, gökle, çamla ve bunlar kadar önemli olan son derece anlayışlı bir kadınla birlikte alabildiğine sessiz bir yaşama düzeni içinde olan adam, son günlerde memleket içinde değil ama memleket dışında kendisinden en çok söz açılan türk Yaşar Kemaldir. Yaşar Kemal bu yeryüzü cennetinde, önümüzdeki sonbaharda Cumhuriyet Gazetesinde tefrika edilecek olan Orta Direkin ikinci bölümünü hazırlamaktadır. Bu bölüme, şimdilik kaydiyle verdiği ad, "Yer Demir, Gök Bakır"dır. Ayrıca "Hiroshima, Mon Amour" adlı ünlü filmin Fransız prodüktörünün verdiği sipariş üzerine 'Tarla" adlı bir senaryo üzerinde çalışmaktadır. Yaşar Kemal bu senaryosunda "ormanda tarla açma dâvası"nı konu olarak almakta ve incelemektedir. Bu konuyu, daha önce Cumhuriyette tefrika edilen bir hikayesinde -Şahin Ahmet- işlemişti

Yaşar Kemal ve çocuk
Yaşıtlar

Bir çok kişiyi, hele sanatçılarımızdan hemen hemen hepsini imrendiren, bu yaşama düzenini Yaşar Kemal anadan babadan devren hazır bulmamıştır. Onun hayat hikâyesini, pek de derinine inmeden, şöyle kabataslak, öğrenivermek çok kişinin gözünü yaşartabilir. Ama bu gözyaşarmaları, hattâ acımaları, hayıflanmaları içinde, yılmayan, yorulmayan', bıkmayan, karşılaştığı çetinlikler kadar çetin bir adamın da büyüdüğünü, büyüyüp geliştiğini, sonunda kendini kabul ettirdiğini görür. Yaşar Kemalin hayat hikâyesi, en azından sanatı kadar Önemlidir. . Önemlidir, çünkü o sanatta, bu hayat hikâyesinin derin ve etkin izleri vardır.

Cehennem kapısı

Yaşar Kemal için talihsizliğin İlki dört yaşında başlıyor. Bu talihsizlik öyle ufak tefek çeşidinden değil, bir gözüne mal oluyor. Hemite Köyü, Adananın Osmaniye İlçesine bağlıdır. Bu köyün, bir başka adı da Gökçelidir -ki Yaşar Kemal'in de soyadıdır-, Ceyhun ırmağının kıyısında, çevresi Kayalıklı bir' vadide, bereketli toprakları olan, buğday, arpa, pamuk tarımıyla geçinen bir Türkmen köyü.. Küçük Yasarın babası Sadık bu köye tâ Van ilinden yetmiştir.. Vanın Muradiye ilçesine bağlı gol kıyısındaki Ermiş köyünden. Hemitede çiftçilikle uğraşır, kozun tüccarlığı yapar. Yaşar, ailenin tek oğludur. Rem tek oğuldur, hem de tek çocuk. Onun İçin de adım Yaşar koymuşlardır. Geleneklere göre, bu tek oğul için her yıl kurban kesilir. Yaşar, dördüncü yılına basınca 1922 yılında doğmuştur» gene bir celep gelir ve kurban keser. Ne olursa işte o kurbanın kesildiği sırada olur. Celep, kurbanın karnını yararken, bıçağı kayar, kendisini dikkatle seyrelmekte olan küçük Yaşarın gözünü patlatır! Bu küçük Yaşar için felâketlerin birincisidir.

Yaşar Kemâl eşiyle
Pygmalion hangisi?

Beş yaşında babasının, gözünün önünde öldüğünü görür. Babası, bir akşam namazı camiden çıkarken sırtından kurşunla vurularak öldürülür. Sebep kan davasıdır. Mavzer sesini duyunca küçük Yaşar da, bütün köy halkı gibi camiye koşmuş, babasının bir hayli sendeledikten sonra yere düşüp öldüğünü görmüştür. Çocuk, bu korku ve heyecandan kekeme olmuş, kekemeliği 14 yaşına kadar devam etmiştir.

Bu ikinci felâketten sonra, ,hem Yaşar için, hem ailesi için bir sefalet başlamıştır.

Türkülerle içiçe.,

Folklorcuların tahminlerine göre Hemite köyü Karacaoğlanın doğduğu köydür. Hemîtede Karacaoğlanı, Dadaloğlunu bilmeyen, türkülerini söylemeyen hemen hemen kimse yoktur; Yaşarın daha küçük yaştan yanık ve içli bir sesi vardır. Doğduğu gün Karacaoğlanın, Dadaloğlunun türküleri kulağına erişmiş, onlarla, o türkülerle kaynaşmış, öyle büyümüştür. Binbir acısını o türkülerin sesinde dindirmesini bilmiştir. İlkokula, Hemiteden iki saat ötede Burhanlı köyünde başlamıştır. Bu köye yayan gidip geliyordu. Babasının ölümünden sonra artık Remitede oturmalarına imkân kalmamıştı. Başsız vs sahipsizdiler. Kadirlide oturan amcasının himayesine sığınmaları gerekiyordu. Öyle yaptılar. Hâlen sağ olan annesi bir süre sonra da Yaşarın amcasıyla evlenmiştir.

Yaşar, ilkokula Kadirlide devam etti. Tek çocuk olmanın, babasız kalmânın etkisiyle de, el üstünde taşınan, bu yüzden de ele avuca sığmaz, haşarı ve şımarık bir çocuktu.

Yaşar Kemâli, iki saat yayan yürüyerek Burbanlı köyündeki okula devama zorlayan sâdece türkülerdi. Okulun öğretmenine yalvarıp yakardığı sâdece şuydu: "Söylediğim türküleri bir süre sonra unutuyorum" diyordu. "Onları unutmamam için, okuyup yazacak kadar bir şey öğretiver bana, fazlasını istemem!" Bu öyle bir direnme, öyle bir istekti ki, öğretmen nüfus cüzdanı da dahil olmak üzere hiç bir evrakı olmadığı hâlde küçük Yaşarın kayıt işlemini yapmıştı. Yaşar, ilkokulu başarılı bir şekilde bitirdi. Öğretmenleri Adanaya gidip öğrenimine devam edebilmesi için Kadirliden 300 lira toplamışlar, bir takım da elbise yaptırmışlardı. Ama bu küçük Yaşarın ağırına gidiyordu. Toplanan parayla, yaptırılan elbiseyi almamak için kasabadan kaçmaya karar verdi. Cebinde 5 lirası vardı. 109 kilometrelik Kadirli • Adana yolunu yaya yürüyerek, kasabadan kaçtı. Okulların açılmasına da daha çok zaman vardı. 5 lira da tükenmişti. Küçük Tatar açlıkla karşı karşıyaydı. Nitekim aç kaldı. Açlığı bütün acılığıyla tada tada bir süre «üründü. Sonra Adananın dışında, Belçikalıların işlettiği Çırçır Fabrikasında bir iş buldu. Orada çalışmağa koyuldu. Zamanı gelince Türk Maarif Cemiyetinin imtihanlarına girdi, kazandı. Cemiyetin verdiği bursu aldı. Ortaokulun .birinci ve İkinci sınıflanın büyük rahatlıkla ve başarıyla geçti. Ama üçüncü sınıfta bava değişti. Yaşar, havaileşmiş, haylazlığa yönelmişti. O yıl sınıfta kaldı. Bursu kesildi. Yeniden iş aramaya koyuldu. Kendisini çetin engeller bekliyordu. Önceleri yalnız yaz tatillerinde çalıştığı Pamuk Üretme Çiftliklerinde çalışmaya başladı. Irgat olarak çalıştı, sonradan kâtip oldu. Bu arada, gene yaz tatillerinde Adana Halkevinde folklor derlemeleri yapıyordu. Türküler ondan, o türkülerden ayrılamamışlardı. Bu arada iki kere ortaokulu bitirme imtihanlarına girmiş, ikisinde de, imtihanla ırgatlığın bağdaşmazlığı yüzünden kazanamamıştı. Böylece belge aldı. Yaşar Kemalin elinde öğ-; renim belgesi, işte bu belgedir! Hepsi o kadar..

Gorkiye benzer yaşama

Artık **Yaşar** Kemâl için -o yıllarda adı Kemal Sadık Gökçelidir- herhangi bir özentiye bağlı olmayan, ama gerçekte yakın bir benzerlik bulunan bir Gorki hayatı başlamıştır. Bir yandan ekmek parasını kazanmak zorundadır, bir yandan da, o türküler yakasını bırakmamaktadır. Folklor derlemeleri için dört yıl Çukurovayı karış karış, yaya gezmiş-' **tir.** İlk eser olan "Ağıtlar" bir folklor derlemesidir ve Adana Halkevince yayınlanmıştır. Yaşar Kemal, hayatla bir başına dövüşmek zorunda olan bir delikanlıdır. Türküler, onu şiir yazmaya itmiştir. Bu yıllarda, Varlık gibi fikir ve sanat dergilerine gönderdiği şiirler de yayınlanmaya başlamıştır. Bu yıllarda Adanada Abidin Dinoyla tanışmıştır. Bu tanışma Yaşar Kemâlin Adanadaki kültür çevresine girmesini sağlamış, özellikle kendisi için batı uygarlığına açılan bir pencere olmuştur.

Yaşar Kemâl kahvehanede
Boş gezenin dolu kalfası

Taşar Kemâl, sekiz yıl, her yaz Kadirlide çeltik tarlalarında su bekçiliği yaparak hayatını kazanmak zorunda kalmıştır. Yalnız bu su bekçiliğiyle de yetinmemiştir. Arabacı lık, kunduracılık, tabelâcılık, batöz ırgatlığı da yaptığı İşler arasındadır. Kısaca, Yaşar Kemâlin uzun yıllar ekmek parasını kazanmak uğruna küçük ve dar Imkânlı bir çevrede yap madiği iş, girmediği delik kalmamıştır. Sonra Ankaraya gelmiş, burada bir yıl kalmış, 1947 de İstanbula gitmiştir. Ankarada folklor derlemelerini satmış, eline hayli para geçmişti. İstanbulda ilk olarak havagazı tahsildarlığıyla işe başladı. Bu sırada, Nişantaşında oturan Ahmed Emin Yalmanın eşiyle tanıştı. Rezzan A. E. Yalman, bu genç tahsildara ilgi göstermiş, ona çeviri eserlerini armağan etmişti. Bu tanışıklıktan tam dört yıl sonra, Yaşar Kemâl Yaşar Kemâl olduktan sonra Rezzan A. E. Yalman oğlu Tunç Yalmana, yazılarını çok beğendiği Yaşar Kemâli tanımak istediğini söylemiştir. Tunç Yalman da, bir gün Maksim Karaca Tiyatrosunda Yaşar Kemâli annesinin yanına getirmiştir. Tunç, "Bak, anne bu adamı tanıyor mu--un?" diye sormuştur. Rezzan A. E. Yalman karşısındaki adama bakınca bir çığlık atmış "Aaa!" demiştir, "bu, bizim havagazı tahsildarı ayol!."

Havagazı tahsildarlığından sebep gösterilmeksizin kovulan Yaşar Kemâl için gene kara günler başlamıştı. O günlerde Rezzan A. E. Yalmanın haberi olmaksızın Vatan Gazetesine muhabir olmak için başvurmuş, ama reddedilmişti.

İstanbulda dikiş tutturabilmek için bir yıllık bir didinme sonuç vermemişti. Yeniden doğduğu topraklara dönmek düşüyordu. Öyle. yaptı. Kadirliye döndü ve yeniden çeltik su bekçiliği işine başladı. Bu işden arttırdığı 150 lirayla kelepir bir Hermes Baby daktilo makinesi aldı. Kadirli çarşısında bir saçak altında kasabanın sevgilisi Hacıali Çavuşla ortak olarak "Arzuhalci"liğe başladı. Bu iş. Yaşar Kemâl için en uzun süreli bir meslek oldu. 1950 yılına kadar bu işi yaptı: Saçak altında, Hacıali Çavuşla ortak olarak arzuhalcilik..

Yaşar Kemâl, bu arada artık memleketinin meseleleriyle de yakından ilgileniyordu. Kadirli bir pamuk memleketiydi. Bu kasabada çeltik ta rımı yapılıyordu ve bu yüzden her yıl binlerce çocuk sıtmadan ölüyordu. Yaşar Kemal ve arkadaşları toprak ağalarıyla bu konuda kıyasıya bir savaşa girişmişlerdi. Ayrıca toprak reformunun da savunucuları arasındaydı. Toprak ağalarının büyük

bir çoğunluğu D.P. liydi. Bu savaşta, Yasar Kemâl grubu bir başarı kazanmışlar, bir yıl için Kadirlide çeltik ekimini yasak ettirtebilmişlerdi. Ama sonunda gene toprak ağaları ağır basmış, yasak kaldırılmıştı. Yaşar Kemal, toprak ağaları için. bir tehlike olmaya başlamıştı. Zararsız Hale getirilmesi gerekirdi. Yapılacak iş de basit ve kolaydı. Ağa sınıfı Taşar Kemali bir komünist şebekesinin elebaşın olarak ihbar etti. 8 Nisan 1950 de komünist propagandası yapmaktan sanık olarak tevkif edildi. Kozan Cezaevine gönderildi Burada beş ay kaldı. Sonunda suçsuz olduğu anlaşılmış, beraat etmişti. Ama bu arada iktidara D.P. gelmişti. Hergeş D.P. li toprak ağalarının elindeydi. Daha güçlenmişler, semirmişlerdi. Artık Taşar Kemalin Kadirlide yaşamasına imkân kalmamıştı. Yeniden gurbet illerde şans denemesi gerekiyordu. Öyle yaptı.

Devlet kuşu ufukta..

Yaşar Kemâl 1951 Nisanında bir kere daha şansını denemek üzere yeniden İstanbula gitti. Bir cebinde sâdece 30 lira parası, bir cebinde di "Sarı Sıcak" adlı hikâye kitabındaki hikâyeleri vardı; Parası bitmiş, yeniden açlık ve sefalet kendisine dost dost gülümsemeye başlamıştı. Cebindeki hikâyelerinden birini "okuması ricasiyle" Nadir Nadiye göndermişti. Hikâyenin adı' "Zeybek'ti.- "Dükkâncı" adlı hikâyesini de Milliyetin sahibi Ali Naci Karacana yollamıştı. Bu arada önce Hürriyet, sonra Vatan gazetelerine başvurdu. İstediği sâdece 50 lira ücretle röportaj yazan olarak denenmesiydi Reddedildi. Milliyetin kapısını çaldı. Ali Naci Karacan, "Dükkâncı"yı okumuş, çok beğenmişti. O zamanlar Milliyet gazetesi çok az satıyordu. Karacan yakında gazetesinde Ur hamle yapacağını, ilk çıkacak fırsatta kendisini röportaj yazarı olarak alacağını vadetti. Bu vaad iyiydi ama, Taşar Kemalin de karnı açtı. Bir umud kapısı Cumhuriyetteydi. Nadir Nadi de "Zeybek" hikâyesini okumuş, beğenmişti. Yaşar Kemali denemeğe karar yerdi. Bu karar veriş, kısa bir süre sonra Türkiye çapında bir röportaj yazarının doğmasına imkân veriyordu. Yaşar Kemal Diyarbakırla Vandâ üç ay kaldı, oralardan Cumhuriyete 20 röportajlık bir yazı dizisi gönderdi. Yazılar büyük ilgiyle karşılanmıştı. Geziyi bitirip İstanbula döndüğünde artık iyiden iyiye ünlü bir kişiydi. "Anadoludan Notlar" başlıklı bu yazılarda Yaşar Kemal Doğuda yeraltında yaşıyan insanların hikâyesini anlatıyordu İstanbula döndüğünde ünü vardı

Romancı Yaşar Kemal çalışıyor

Şöhret ve servet yolunda

ama, Cumhuriyette kadro yoktu. Ancak musahhih olarak bir iş verildi. Yaşar Kemalin musahhihliğe alınışından kısa bir süre sonra Metin Toker Cumhuriyetten ayrılmış, boşalan kadroya "röportaj yazarı" olarak o nakledilmişti.. Bundan sonra Yaşar Kemalin önünde yeni bir ufuk açılmış oluyordu. Cumhuriyet adına ve birbiri ardına yaptığı röportajlar büyük ilgi görüyor, okunuyor, sevi-' liyordu. "Kaçakçılar", "Gericiler", "Orman", "Otobüsle Anadolu", "Sün ger Avcıları", "Peri Bacaları" röportajları ününü iyice büyülttü. Bu rö. portajlar yalnız Yaşar Kemale ün sağlamakla kalmıyordu. Bunun kadar önemli olan bir şey daha vardı. O da, Yaşar Kemalin röportajı bir edebiyat türü hâline sokmasıydı. Ger çekden, Yaşar, Kemale gelinceyedek röportajın, özellikle edebiyat çevrelerinde pek bir önemi yoktu. Yaşar Kemal, röportajı bir sanat hâline getirmesini bilmiş, bu türe yepyeni bir hava. bir anlatım, zenginliği katmıştır. Yaşar Kemalden sonradır ki, röportaj alanında yeni yeni adlar görülmeğe başlamıştır. Yalnız bu yönüyle bile Yaşar Kemalin önemi ve değeri vardır.

Böylece Yaşar 'Kemal, kendisine sağlanan imkânları hem kendi adına, hem edebiyatımız adına en iyi şekilde kullanmasını bildi. Ünlü bir röportaj yazarı olduktan sonra, yalnız bu alanda kalmadı, bir yandan memleketin gerçeklerini, dertlerini, meselelerini dile getiren, bunları ayrı bir anlatım güzelliği içinde sunan hikâyeler yazarken, bir yandan da roman üzerine çalışmaya başladı.

1951 den sonra şans Yaşar Kemale her gün biraz daha gülmüş, o da bunu değerlendirmesini bilmiştir. 1952 yılında Tilda Serrero adlı bir Yahudi kızıyla tanışarak evlenmiştir. Tilda, Abdülhamidin Sertabibi Mandel Paşanın torunudur. "High School"u bitirmiştir ve Türkçeden başka beş dili çok iyi bilmektedir. Yaşar Kemalin, memleket dışında tanınmasında olduğu kadar, verimli ve huzur içinde çalışmasında da, kendisisin kabiliyeti ve sanat gücü kadar karısı Tildanın büyük payı vardır. Bu gerçeği önemle gözönünde tutmak gerekir.

Yaşar Kemal bugüne kadar Türkiyede iki armağan kazanmıştır. Biri 1951 de "Dünyanın En Büyük. Çiftliğinde Yedi Gün" adlı seri röportajıyla-, İstanbul Gazeteciler Cemiyetinin ilk "Röportaj Armağanı", Öbürü "İnce Memed" romanıyla 1955 yılında "Varlık Roman Armağanını"dır.

Yaşar Kemalin kitap olarak yayınlanmış yedi eseri vardır. Bunlar sırasıyla "Sarı Sıcak" adlı hikâye kitabı 1952 ve 1959 da iki baskı yapmıştır. "Teneke 1955 de yayınlanmıştır. Romandır. Romancı olarak kendisine büyük ün sağlayan "İnce Memed" 1955 de yayınlanmış bugüne kadar beş baskı yapmıştır. Aynı yıl yayınlanan "Yanan Ormanlarda Elli Gün" adlı röportajlarından sonra arena 1955 tarihini taşıyan bir rö-

Yaşar Kemâl evinin önünde
İnden yuvaya!

portaj kitabı daha vardır: "Çukurova Yana Yana". 1957 de üçüncü röportaj kitabı olan "Peri Bacaları" yayınlanmıştır. 1960 yılında da, "Orta Direk" adlı romanı kitap haline gelmiştir. Ayrıca "Çakırcalıyı Biz Öldürdük" adlı biyografisi ile "Karacaoğlan" adlı resimli romanı henüz kitap haline gelmemiştir. "Yusufçuk Yusuf" adlı son romanı ise Taninde tefrika edilmiştir. Bundan başka, bir çok röportajları, küçük .hikâyeleri, senaryoları vardır. "Beyaz Mendil" adlı senaryosu 1955 - 56 mevsiminin en güzel filmi seçilmiştir.

İnce Memedin hikâyesi

Yaşar Kemalin "İnce Memed" adlı romanı hem memleket içinde, hem memleket dışında hakkında en çok yazı yazılan, üzerinde en fazla durulan ve sanatçıya büyük ün sağlıyan eseridir. Yeni Türk Edebiyatının bugünden klasikleşmiş eseri sayılabilir. AKİS, bundan tam altı yıl önce, "İnce Memed'in kitap hâlinde yayınlanmasından bir hafta sonra yayınladığı yazıda (Bk. 3.12.1955, Kitaplar, Sayı: 82) bu roman üzerinde önemle durmuş, Yaşar Kemalin bu romanla önemli bir sanatçı, romancı değerini kazandığına işaret etmişt,. Romanın, ana yapısını, fikir düzenini, kahramanlarını, kahramanlarının roman içindeki yerlerini ve değerlerini, romanın dilini, konunun işleniş ve gelişimini inceleyen bu yazıda varılan yargıların haksız olmadığı geçen zaman içinde belli olmuştur. Nitekim, "İnce Memed" Pen Clup tarafından seçilerek Fransızcaya çevrilmesi UNESCO'ya tavsiye edilmiştir. Romanın Fransızca çevirisi UNESCO'nundur.

"İnce Memed" yalnız memleketimizde kısa bir süre içinde beş baskı yapmakla kalmamış, memleket dışında da şimdiye kadar en çok dile çevrilen Türk romanı olmuş, politikacılar hariç bugüne kadar kendisinden en çok bahsedilen Türk de, bu roman dolayısıyla, Yaşar Kemal olmuştur.

"İnce Memed" şimdiye kadar, Kızıl Çin, Bulgaristan, Rusya, Kanada, Batı Almanya, Avusturya, İsviçre, İngiltere, İtalya, Fransa ve . Amerikada satışa çıkarılmıştır. İspanya, İsveç, Danimarka, Hollanda, Japonya, Romanya ve Doğu Almanyalı yayınevciler de 1961 yılında yayınlamak üzere Yaşar Kemalle sözleşme imzalamışlardır. Bu duruma göre, önümüzdeki yıl "İnce Memed" 18 yabancı memlekette satılan bir roman olma rekoruna erişmiş olacaktır.

Bundan başka "Orta Direk" halen İngilizce, Almanca ve İtalyancaya çevrilmektedir. "Bebek" adlı uzun hikâyesi Amerika, İtalya ve Fransada, "Teneke" adlı küçük romanı Yugoslavyada, "Yatak" ve başka bazı hikâyeleri Yunanistanda yayınlanmıştır.

Yaşar Kemal, "Telif Hakları Milletlerarası Anlaşması"na dahil olmadıkları için Demirperde gerisi memleketlerde yapılan çevirilerinden para alamamaktadır. Hattâ, eserini çevirmek için izin bile istememektedirler. Batı ülkelerindeki yayınevleri önce küçük bir avans vermekte ve kitabın fiatı üzerinden yüzde 8 ilâ 12,50 arasında pay verilmek üzere sözleşme imzalamaktadırlar. Bu hesaba göre Yasar Kemal 100.000 dolara yakın para toplıyacaktır.

"İnce Memed"in ingilizceye çevrilmesinden sonra yalnız İngilterede eser hakkında sayı,n 70'i bula, tenkid çıkmıştır. Batı Almanyada 40, ilk baskısının bittiği İtalyada 20 yazı yayınlanmıştır.

Bir ay kadar önce Amerikada satışa çıkarılan "İnce Memed" hakkında bugüne kadar çıkan yazıların sayısı 26'yı bulmuştur. Roman, İngiltere ve İskoçyada "Best Seller" listelerine, Amerikada Time'ın okuyucularına tavsiye ettiği kitaplar arasına girmiştir. BBC'de ikisi türkçe, diğeri de denizaşırı yayınlarında olmak üzere ingilizce Yaşar Kemal ve "İnce Memed"den üç kere bahsedilmiştir.

Geçen yıl Fransız Combat gazetesinin Yaşar Kemali Nobel Armağanına aday olacaklar arasında göstermesi (Bk. AKİS, Sayı: 297, 6.4.1960) sanatçının batı ülkelerinde gün geçtikçe artan değerinin bir başka ifa» desi olmak gerekir.

Yaşar Kemal, her alanda olduğu gibi edebiyat ve sanat alanında da dünyanın en ileri ülkelerinde adından ve eserinden en çok bahsedilen ve "günün adamı" olarak gösterilen bir kişi olarak gurur duymakta haklıdır. Bugün Büyükadada, yeryüzü cennetinden bir köşkte oturabiliyor, rahatça, huzur içinde çalışabiliyorsa bu uzun yılların, her kişinin katlanamıyacağı eziyetine direnebilmesiyle, çalışma gücünü yitirmemesiyle, sanatçı kabiliyetiyle ve elbette karısı Tildanın anlayış ve yardımıyla olmuştur. Genç bir Türk sanatçısının yurd sınırları dışında ve yüzlerce değer arasında böylesine bir hızla sivrilmesi ve uluslararası bir üne ermesi, Türkiye için mutlu ve sevindirici bir olaydır.

S A N A T

Haberler

Kolejliler tiyatrosu

Geçen mevsim Ankarada kurulan "Ankara Kolejleri Mezunları Tiyatrosu", amatör bir kuruluş olarak, çok kısa bir süre içinde hem adını doyurabilmiş, hem de yararlı çalışmalar yapmıştır.

Yaz aylarından faydalanmayı düşünen tiyatro yöneticileri 9 ili içine alan geniş bir turne düzenlemişler ve bu ayın ilk haftasında yola çıkmışlardır. Trabzon, Rize, Giresun, Ordu, Samsun, Amasya, Sinop, Kastamonu ve Çankırıya gidecek olan "Ankara Kolejleri Mezunları Tiyatrosu" bu illerimizde üç ayrı oyun oynıyacaklardır. Oyunlardan biri Namık Kemalin "Vatan Veya Silistre"sidir. Eseri Esen Ünür sahneye koymuştur. Dekorlar Metin Gürgünündür. İkinci oyun, bu amatör topluluğun kurucularından olan genç kolejli Yahya Tezelindir. Eserin adı "Renkler ve Biz"dir. Eserin sahneye koyucusu da dekoratörü ile yazarıdır. Üçüncü oyun, Thornton Wilderin "Trenton ile Camden'e Mutlu Yolculuk" adlı eseridir. Bu oyunu da Esen Ünür sahneye koymuş, dekorlarım Metin Gürgün hazırlamıştır.

Bu çeşit amatör tiyatro topluluklarının çoğalması ve memleket içinde turneler düzenlemesi, elbette yararlı' sonuçlar verecek çalışmalardır.

Deneme Özel Sayısı

Türk Dili dergisi tarafından hazırlandığını önceden bildirdiğimiz "Deneme Özel Sayısı" bu ayın başında yayınlandı.

Bugüne kadar memleketimizde "deneme" türünü böylesine geniş olarak ele alan, dünyanın en büyük denemecileri olarak bilinen ve sayılan büyük ustaların en iyi denemelerinden en titiz çeviriler yaparak topluca Türk okuruna sunan bir eser yayınlanmamıştır. Gerçekten Türk Dili dergisinin bu sayısı büyük boyda, 114 sayfalık bir eserdir. Özel sayının başında "deneme" türünü tanıtan kısa bir yazı da vardır. Ayrıca derginin sonunda, özel sayıya eserleri alınan yazarların hayatlarını, sanatlarını ve eserlerini tanıtan kısa bir biyografya bulunmaktadır.

Türk edebiyatında da son yıllarda gelişme istidadı gösteren bu türün asıl ustalarından çeviriler okumak, bu konuya daha ilgi duymayı gerektirecektir. Bu özel sayının fiyatı 250 kuruştur.

"Bir lugat bulamadım"

Ulu ozan İlhan Berk nihayet -evet, nihayet- muradına nail oldu: İngiltereye gitti. Gezi bir ay kadar sürecek. İngiliz Kültür Heyetinin davetlisi olarak gittiğini söyleyen ulu ozan, Londrada, yapılmış bir program gereğince ünlü İngiliz ozanları, romancıları ve yazarlarıyla tanışacak ve sanat eserlerini görecektir. Bu arada BBC Radyosunda da bir veya iki konuşma yaparak 50 sterling kadar para kazanabileceğini ummaktadır. Ulu ozanın umutlarından biri de, hâlen Can Yücel ile Tektaş Ağa-oğlunun Londrada bulunuşudur.

İlhan Berk
"Bir' lugat bulamadı)

Onlar sayesinde, pek de paraya ihtiyaç hissetmeden yaşıyabilecektir.

Bu gezi, aslında geçen yıl Mayıs ayında yapılacaktı. İlhan Berk bütün muamelelerini tamamlamıştı ki, 27 Mayıs ihtilali oldu ve Berkin gezisi geri kaldı. Doğrusu, ozan bundan son derece üzülmüştü. Şimdi, yıllardan'beri özlemini çektiği bir umudu gerçekleşmiş olmaktadır. Ne var ki, Ankarada ve ozanın ardında bıraktığı arkadaşları günlerden beri bir problemi çözmek için uğraşmaktadırlar. Bilindiği gibi, İlhan Berk "Ulu Ozan" adıyla anılır ve öyle bilinir.

Bir-iki gün kadar önce hikayeci Orhan Duru, ozan Özdemir İnce, eleştirmeci Veysel Öngören, ressam **Murat K**atoğlu-ki bunlar İlhan Berkin sevdiği kişilerdir-oturmuş konuşuyorlardı. Bugüne kadar İlhan Berke "Ulu Ozan" deniyordu ama, üstat şimdi İngiltereye gitmişti. Oradan görgüsü,' bilgisi, kültürü artarak dönecekti. Bu duruma göre, eskisi gibi "Ulu Ozan" demek pek de yakışık almıyacaktı. Kendisine lâyık başka bir "lugat" bulmak gerekiyordu. Dört genç sanatçı ve yazar, saatlerce düşünüp, çeşitli "lûgat'lar üzerinde tartıştılar ve fakat kesin bir sonuca varamadılar. Bu konuyla ilgilenecekler, Ulu Ozan İçin bulacakları "lugaf'ları sayfamız adına gönderebilirler. Kolaylık olmak üzere bunlar ilgililere ulaştırılacaktır.

KİTAPLAR

Eğitimde yolumuz nereye!

(Yazan: Mahmut Mahal. Öğretmen, dergisi yayınları, 1960, Ankara. 124 sayfa, 250 kuruş.)

1950 de yayınlanan, bugüne kadar yedinci basımı yapıldığı gibi, yabancı dillere de çevrilmiş olan "Bilim Köy" adlı kitabıyla birdenbire bütün İlgiyi üzerine çeken Mahmut Makal, sırasıyla "Hayal ve Gerçek" -1952-, "Memleketin Sahipleri" 1964-, "Kuru Sevda" -1957-, "Köye Gidenler" -1959-, "17 . Nisan" •1959- ve "Kalkınma Masalı" -1960- adlı kitapları yayınlamış ve "Bizim Köy"le uyandırdığı ilgiyi sürdürmeşini bilmiştir. Eğitimle ilgili yirmibir parça yazısını bir araya getiren son kitabına ise "Eğitimde yolumuz nereye !" adını vermiştir.

Makalın gücü üç kaynaktan gelmektedir: Birincisi konusunu yaşamış olmak, ikincisi gözlem, üçüncüsü dil. Hangi kitabı, hangi yazısı ele alınsa, iyi bir gözlemci ve sağlam bir dille karşılaşılır. Bunlara bir de onun, memleketini anlıyarak seven yanı eklenecek olursa, işlediği konuların diriliğinin sebebi anlaşılır. Memleket meselelerini -bilhassa eğitim ve öğretim alanında- görmek, bunlar üzerinde düşünmek ve sonra bunları arı bir dille gözler önüne sermek... İşte Makalın yaptığı budur. İyi bir yazarda aranan da bunlar değil midir?

"Eğitimde yolumuz nereye!" adlı kitabında Makal, memleketin ezeli derdi olan eğitim konusunu ele almıştır. Kitap dört bölümdür. Birinci bölüm "Çağdaş Eğitim İlkeleri Karşısında Okullarımız" adım taşımakta ve "Çağdaş Eğitim İlkeleri Karşısında Okullarımız", "Ders Kitapları", "Zevk Eğitimi", "Öğretmen Okulları Kokuyor", "Orta Öğretim Komedisi" başlıklı yanları içine almaktadır. İkinci bölümün adı "Eğitimde Yolumuz Nereye?" dir. Bu bölümde de "Eğitimde Yolumuz Nereye?", "Nasıl Öğretmen İstiyoruz ? "Örnekler", "Başka Çâre Yok""İlköğretim ve Anayasa" adlı de "Halktan Ayrı Düşenler", "Eğitim Bakanlığının Çarkı", "Yeni Kad ro Özlemi", "Kodaman Peşinde", "Ezilen Köy Öğretmenleri", "İkisi" gibi yanlar bulunmakta ve bölüm "Halktan Ayrı Düşenler" adım taşımaktadır. "Gençliği Okutma Meselesi", "İs tanbul Türküsü", "Köy Çocuğu, Şehir Çocuğu", "Hüseyinler" ve "Arka Sayfa" adlı yazıları içine alan dördüncü bölümün adı "Gençliği Okutma Meselesi"dir '

Doğrusunu söylemek gerekirse, 124 sayfalık küçük; boyda bir kitabın içine bu kadar çeşitli ve her biri ciltlerle eser yazılmasını gerektiren konuları sığdırmak zordur. Fakat yazar, içinde yaşadığı konuları canlı örneklerle anlatmağa çalışmış ve bunu da başarmıştır. Mesela . "Ders Kitapları" başlıklı yazıdaki şu örnek, bizdeki eğitim proğramları ve ders kitapları meselesini bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır:

" 'Örnek olarak Din Dersi kitabını alalım önce. Der ki: Ben müslümanım. Dedem, atam, soyum sopum müslüman gelmişler müslüman gitmişlerdir.' Bunun yanında Tarih kitabını alırsak şunları okuruz: 'Müslümanlık arapların ortaya koyduğu bir dindi. Türkler ancak 8 inci yüzyılda müslümanlığı kabule başladılar. 9 ve 10 uncu yüzyıllarda binlerce Türk toptan müslüman oldu. Atalarımız olan Oğuz Türkleri de bu yıllarda müslüman oldular Bunu bir tarafa koyup, din kitabını alalım yenideni 'Bir zamanlar yeryüzünde hiç bir insan, hiç bir canlı yoktu. Allah önce Adem Babamızı yarattı, ondan bütün insanları çoğalttı.çoğalttı.

Tarih ise şöyle der: 'İnsana benzeyen 'ilk yaratıklar, zekâsı sönük, daha çok hayvana yakın bir takım canlılardı. Bunların kafatasları basık ve kalındı. Milyonlarca yıl sonra zekâsını işletebilen nesiller türedi. Korkunç ve öldürücü tabiat olayları

Mahmut Makal
kaynaktan gelen güç

karşısında korunmasını bilmeyen yarı insanlar yok oldular. Zekâsını işletebilen, korunmasını başaran insanlar ise hayatta kaldılar. Biz işte' o insanların torunlarıyız.'

Din Dersi: 'Kadere inanırım, Şeytana inanırım, Meleklere inanırım. Müslümanlıkta inanmak şarttır.' diyor."

Kitaptan alınan bu örnek, bizdeki eğitimin nasıl bir keşmekeş içinde bulunduğunu göstermesi bakımından çok önemlidir. Halbuki İlkokul Proğramı da eğitim ve öğretimin bilimsel bir görüş ve metodla yapılmasını istemektedir!

"Halktan Ayrı Düşenler" adlı yazılar yer almıştır. Üçüncü bölüm yazıda, kendisini "memleketin 1 numaralı halk eğitimcisi" sayan bir şahıs anlatılmaktadır. Bu 1 numaralı eğitimci söyle demektedir: "Endonezyada okuma-yazma dâvası hızla ilerlemiş. Halk uyanmaya başlayınca, sosyalizme kaymaya da başlamış. Simdi bunu önlemeye çalışıyorlar."

Yine aynı şahıs, Pakistandan getirdiği ve yer sofrasında, ayni tabağa kaşıklarım daldırarak yemek yiyen bir aileyi gösteren resim hakkındaki görüşlerini de: "Ne hoş değil mi? Çok eskiden bizim köylüler de bu tatlı hayatı yaşarlardı. Şimdi tarihe karıştı o eski, güzel günler..." sözleriyle ifade etmektedir!

Bu örnekleri çoğaltmakta hiçbir fayda yoktur. Makal, kısacık yazılar içinde eğitim meselesini çeşitli yönleriyle, daha çok çelişmeler ve hatalar üzerinde durarak ele almış, acı gerçekler karşısında başları kuma sokmanın durumu kurtarmıyacağım açık açık belirtmiştir. Geçen yıllar içinde politikanın, ders kitaplarından öğretim üyelerinin 'kafalarına kadar bütün eğitim sistemini nasıl sardığım örnekler vererek açıklamıştır. Bilinmeyen şeyler değildir: Öğretim üyeleri politikacıların oyuncağı olmuştur. Öğretmen okullarından çıkanlar bir takım politik maksatlarla harcanmış, yerlerine çeşitli meslekten kimseler getirilmiştir. Sınıf geçmeler bir kazanç yolu haline sokulmuştur.

Eğitim, saplandığı bu çıkmazdan nasıl kurtarılabilir? Aynı zamanda bir öğretim üyesi olan Makal bunu, kendi tercübesi ve bilgisiyle elinden geldiği kadar cevaplandırmağa çalışmıştır. Bu bakımdan, "Eğitimde yolumuz nereye!" adlı son kitabı, bilhassa konuları eğitim olanlar için mutlaka okunması, üzerinde durularak okunması gereken bir kitapdır.

C E M İ Y E T

Senelerdir Ortaköy şifa yurdunda tedavi görmekte olan Prens Tallalın, her yıl daha da gençleşen ve güzelleşen vefakar eşi Ürdün Ana Kraliçesi Zeyn, geçenlerde, gene bir kaç günlük bir ziyaret için İstanbul Hilton otelinin, zehirlenme hadiselerinden dolayı sinek avlıyan lüks dairelerinden birine, degişmiyen maiyetiyle birlikte yerleşti. Maiyet, her zamanki gibi, yakın akrabalardan Prenses Fatma ve hususi doktor Şevket. Paşadan müteşekkildi. Ana Kraliçe Zeynin İstanbulda degişmiyen programlarının başında, mücevher alış verisi, kocasını hastanede ziyaret -halbuki Prens Tallal, akli muvazenesini kaybettiğinden, ziyaretçisini tanımamaktadır bile-, Abdul lah Efendide yemek yemek, Münir Nurettini dinlemek ve Hiltonun beş çayında yakın akrabaları kabul etmek gelmektedir.

Son gelişlerinde, Münir Nurettinin, Taksim gazinosunda çarşamba geceleri tertip edilen alaturka gecesinde konser vereceği öğrenilmişti. Ürdün kraliyet ailesinin her gelişinde görevlendirilen birinci şube komiserlerinden Ertuğrul derhal rezervasyonu yapmıştı. Gazino diğer gecelere nazaran biraz daha doluydu. Münir Nurettin konserini verirken, aralarında bir kraliçenin bulunduğunu kimse bilmiyordu bile. Konserden sonra Münir Nurettin, misafirleri tanıyınca çok heyecanlandı. O zaman da kraliçenin keyfi kaçtı. Zira kalabalıktan, hele hele kendisine hitap edilmesinden his hoşlanmazdı. Nitekim hava alanında kendisini sual yağmuruna tutan gazetecilere kızgın kızgın baktı ve cevap vermedi. Sadece,- pek sevdiği bir İstanbullu hanım gazeteciye belli belirsiz bir selam verdi o kadar... .

Halbuki, akrabası prenses Fatma konuşmayı seven bir kimseydi. Nitekim, kahve falı baktırdığı bir gazeteci hanım ahbabına, Ana Kraliçenin yeni gelinini çok sevdiğini, İstanbuldan ona nadide. mücevherler alıp hediye edeceğini anlattı. Yeni gelin çok itaatkarmış; Bir İngiliz değil de, adeta bir şark terbiyesi taşıyormuş. Prenses ve kraliçe ünvanlarını, istemediği için sabık kraliçe Diba İle taban tabana atmış... Eh, bu kadar meziyeti olan bir gelini hangi' kaynana sevmez?...

*

Hilton otelinin minicik Ve ilâç kokan havuzu her akşamki gibi saat 19'da barını kapamıştı. 19'u 2 geçe bir komi barmene gelerek:

Ana Kraliçe Zeyn
Hem ziyaret, hem ticaret

"—Özdemir bey su istiyor" dedi. Barmen:

.— Maalesef barı kapadık" diye cevap verdi.

Garson bu mesajı, 120 kiloluk gövdesiyle tenis topunun peşinde kortun bir ucundan bir ucuna koşan Özdemir beye iletince Özdemir bey cüsselinden umulmayacak bir çeviklikle bir solukta bara geldi ve:

"— Bana su vermemek ne' demek?" diye gürledi.

Barmen -terbiyesile "herkesin takdirini kazanmış bir delikanlıdır-:

"— Özdemir bey, siz suyu dört dilim limon, buz ve nane ile içersiniz. Bar kapandığı için ne buz, ne nane, ne de limon yar. Sade su isterseniz yereyim" dedi.

Barmen izahatını henüz bitirmişti ki, burnunun ortasına korkunç bir yumruk yedi. Etrafta bulunan dört garson ve İsviçreli müdür dahi yumruğun inişine engel olamadılar. Barmen Enverin burnu kanamaya başlamış, her taraf kıpkırmızı kesilmişti, Özdemir «Menderesin yeğeni, Mehmet Özdemir Evliyazade- avazı çıktığı kadar bağırıyor, küfürle karışık konuşması arasında bilhassa su sözler dikkati çekiyordu: "Ben İhtilâli yapanlardanım! Ban Milli Birliktenim! Siyasi polisim! İstersem seni iki saatte bu memleketten sürdürürüm!"

Dinliyenler hayretler içindeydiler. Gerçi Menderesin yeğeni hakkında bir hayli fikre, sahiptiler ama, kendisine iyilikleri vardı. Mesela her akşam, bar açıkken gelip içtiği ve, tenis oyunundan sonra nazenin bedenine pek iyi geldiğini söylediği naneli, limonlu ve buzlu koca bir bardak sudan para almazlardı. Halbuki Hiltonda musluk suyu bile hesaba dahildi. Bu kadar hususi muamele gösterdikleri bir müşteri böyle hareket etsin, doğrusu çok garipti!..

Bedava suyun devamlı müşterisi, yumrukçu yeğen Evliyazade, marifetini gösterdikten sonra kendini dışarı attı. Onca mesele orada bitmişti ama, kazın ayağı öyle değildi. Barmen Enver ve şahit arkadaşları derhal Harbiye karakoluna giderek durumu anlattılar. Özdemir Evliyazade, suçüstü için polis tarafından aranmaya başlandı. Fakat pabucun pahalı olduğunu sezen yumrukçu yeğen, kaşla göz arasında, sırra kadem basmıştı. Ancak, yerini gizleyerek otele telefon açıyor, barmenin dâvasından vazgeçmesi için otel müdürlerine yalvarıyordu. Reddedilince de okkalı bir küfür savurup, telefonu kapatıyordu.

Polisten saklanarak 24 saatlik suçüstü süresini dolduran Menderesin marifetli yeğeni, bitirdiğimiz haftanın ortalarında • yakalanarak Balmumcu Garnizonunda nezaret altına alındı. Fakat, Örfi İdare makamlarınca, milli menfaatlere aykırı bir hareketi görülmeyen sanık perşembe günü Savcılığa teslim edildi. Savcılık ise kendisini serbest bıraktı.

*

Anadolu Ajansının İstanbul Müdürü Selçuk Emre ile hostes nişanlısı, Para Palasta, 500 davetli huzurunda yapılan ve İstanbul Valisi Refik Tolganın hazır bulunduğu nikâh töreniyle dünya evine girdiler. Düğünde Mısır Konsolosu, Pakistan Basın Ataşesi ve Amerikan Haberler Merkezi müdürlerinden Mr. Waters, bilhassa göze çarpıyorlardı. Teni evliler, balaylarını, Boğazda bir akrabalarının nefis yalısında geçireceklerdir.

Aile

Kocanızı yükseltebilirsiniz

Genç kadın dinleyicilerine şöyle bir baktı, sonra elindeki notları bırakarak:

"— Emin olun ki kocam ve ben, hayatta başarı kazanmanın teknik bilgiye dayandığını öğrendikten sonra bizim için herşey değişti. Daha bir sene evvele kadar her işimiz aksi gidiyordu. Kocam birkaç kere iş değiştirmiş, bir defa da başarısızlık yüzünden intihara teşebbüs etmişti. Halbuki şimdi onun çok iyi bir işi var. Yeni bir ev aldık ve mesuduz. Siz de kocanızın yükselmesi, hayatta başarı kazanması için birşeyler yapabilirsiniz. Biliyorum, nasihat etmek kolaydır. Ekseri doğru yolu bilir, fakat onu bir türlü seçemez, çıkmazlara gireriz ama, iş hayatı hususunda bahsedeceğim ve size izlemenizi salık vereceğim, kaideler aslında kolay tatbik edilir şeylerdir. Bu konuda insanlar hakikaten bilgisiz kalmışlardır. İşte bunun için de bunları öğrenmekte büyük fayda vardır" dedi.

Genç kadın tekrar notlarını eline aldı. Sarışın, güzel bir kadındı. Çok sade bir hali vardı. Dinleyiciilerine itimat telkin ediyordu. Adı Anne Rogers'ti. Amerikalı meşhur saadet mimarı Daie Carnegie'nin karısı Dorothy Carnegie'nin kurslarına devam ettikten sonra bütün hayatı değişmişti ve şimdi o kurslarda canlı bir misal olarak, ders veriyordu. Olay Amerikada, Detroit şehrinde cereyan ediyordu. Salonda bir kıpırdanma oldu. Kadın dinleyiciler kulak kesilmişlerdi. Meşhur saadet mimarının karısına göre her kadın kocasını yükseltebilirdi. Dinleyiciler bu sırra ermek üzere toplanmış bulunuyorlardı.

İlk adım

Hayat müşterektir. Kadının, erkeğin işine müdahale etmeden onun işiyle ilgilenmesi saadetin ilk şartı dır. Kocasının hayatta başarı kazanmasını isteyen her kadın ilk önce ko casıyla arasında anlayışlı bir arkadaşlık kurmalıdır. Erkek bütün dış meselelerini karısına anlatmak ihti yacını duyduktan sonradır ki kadir ona yardımcı olabilir.

Yapılacak ilk iş, erkeğe ne iste diğini bilmesi hususunda yardım et mektir. Ne istediğini bilmek hakika ten- başarının ilk şartıdır ve bu zan nedildiği kadar basit mesele değildir İnsanlar hayatta başarı kazanmak isterler ama bu ekseriya bir çoçuğun büyük adam olmak istemesi gibi oldukça müphem birşeydir. Kocanızı ve sizi hayatta en çok ne tatmin edecektir? Evvelâ buna karar veriniz, Ön plânda olan para mıdır, prestij midir, iktidar mıdır, başkalarına hizmet midir? Huzurlu, sakin bir bayat mı, yoksa rizikolu, maceralı bir hayat mıdır? Evvelâ buna karar veriniz, sonra bunun yolunu bulunuz. Kocanız meselâ, "Ah, zengin olsak!' dememelidir. Ama zengin olmak için atılacak ilk adımı tespit edip, hep o amaca, o elle tutulur müspet amacı doğru yürümelidir. Hayatta ne iste diğini bilen pek az insan vardır. Zengin olmak için belki işe gazoz satmakla başlamanız lâzımdır. İlk hedef bu basit hedef olmalıdır. Ondan sonra da atlama yapmayınız. Bir basit- hedeften bir derece daha yükseğine doğru, hayale kapılmadan, çalışarak ve yalnız kendi çalışma gücünüze dayanarak yürüyünüz.

İşinizi seviniz

Başarının ilk şartı ne istediğini bilmekse, ikincisi işini sevmektir. Bunu da insan arzu ile, yavaş yavaş elde edebilir. En basit işin bile ilgi çekici tarafları vardır. İki inşaat amelesine, "Ne yapıyorsunuz?" diye sormuşlar, birisi omuz silkmiş, "Tuğla, diziyorum" demiş, öteki memnun, "Kilise yapıyorum" diye cevap vermiş. İnsanın işini sevmesi için işine ait bütün bilgileri edinmesi, her yerde işine ait malûmat toplamaya çalışması, işi hakkında kafa yorması lâzımdır. Kadının bu konuda eşine pek çok faydası dokunabilir. İşi hakkında kocanıza ilgi çekici sualler sorunuz. İşinizin yalnızca maddi cephesini değil, mânevi cephesini de düşünmeniz, bundan zevk duymanız lâzımdır. Yaptığımız her işle topluma hizmet ederiz. Kocanıza bunu tatlı bir şekilde hatırlatınız. Sabahları yatağınızdan • zevkle kalkınız. Bu davranışınız kocanıza da geçecektir. Kocanızın iş arkadaşlarını siz seçemezsiniz, fakat evdeki ahbapları ekseriya siz seçebilirsiniz. Onun jçin neşeli, enerjik, hayatı seven kimselerle ahbaplık kurmağa dikkat ediniz. Menfi ruhlu, uyuşuk, dedikoducu insanlardan sakınınız.

Dorothv Carneğie
Saadet öncüsu

Kocanızı dinlemesini öğreniniz

Kocanızı dinlemesini biliyor musunuz? Onun için hayatta en önemli şeyin dış hâdiseleri sise anlatmak olduğunu, sizden bu konuda arkadaşlık beklediğini biliyor musunuz? Sizin de dertleriniz var. haklısınız. Çamaşırcı kadına kızdınız, terziyle bozuştunuz, ama kocanısın bürosundaki dertleri çok daha hayati olabilir, Önce onu dinleyiniz, sakin olunuz. O anlatırken sözünü kesip müdahale etmeyiniz. Kendisini anladığınızı hareketlerinizle, gözlerinizle de gösteriniz. O konuşurken, gözünüz dolu sigara tablasına, çarpık kalmış perdeye takılmasın, ukalâlık ta etmeyiniz. Eğer anlattıklarına İtirazınız varsa, bunu zekâ ile, sükûnetle, kızdırmadan yapınız. Nasihatlerinizi emir şeklinde değil, "acaba daha iyi olur mu?" şeklinde suallerle ortaya atınız, Size söylediği şeyleri hiçbir zaman başkasına anlatmayınız ve öfkelendiğiniz zaman anlattığı şeylerden istifada etmek, meselâ patrona hak verip onu küçültmek tarafına gitmeyiniz.

Belki kocanızın size bile söyliyemediği hayalleri vardır. Ona cesaret veriniz. Kendisine inandığınızı ihsas ediniz. Size açılabilsin. Hayal ile hakikatin, çalışma gücüyle sınırlanabileceğini unutmayınız. Hayalden kurtulmanın çaresi, herşeyin daima çalışarak elde edileceğini hatırlamaktır. Müphem hayaller böylece kaybolur. Kocanız birşeyler yapabileceğine, fakat bunu çalışma gücü nisbetinde yapabileceğine inanır. Onun yalnız ekmek parası kazanan gayesiz, inançsız bir adam olmasına müsaade etmeyiniz, içindeki heyecanı yaşamasını sağlayınız. Kocanızın olmak istediği adamı tanıyınız.

Amatör olarak kocanızın işiyle ilgileniniz, İşten anlayınız. Gerekirse ona yardım edebilecek şekilde kendinizi hazırlayınız. Bu, hiçbir zaman yardım hudutlarını aşmasın.

İnsan yeni birşey öğrendikçe kendisi'ni yeni ve genç hisseder. Fırsatlardan istifade ediniz, okuyunuz. ge-

ziniz; kocanızla beraber kuralara gidiniz.

Bir hedefe vardığınız zaman dalma bir başkasını planlayınız; Gazoz bayiliğinden işe başladınız, bir küçük gazoz fabrikası kurmaya muvaffak oldunuz. Neden işinizi büyütmiyeceksiniz? Fabrikanız memleket çapında olabilir. Daha temiz şişelerde daha güzel kaliteli, çeşitli gazozlar da imal edebilirsiniz. Basitten mürekkebe doğru gittikçe yeni işlerden korkmamak, daima hamle yapmaya hazır olmak lazımdır.

Mesut bir ev

Maddi hayat, manevi hayatı öldürmemelidir. İş arkadaşlığı aşka zarar verecek bir şekil almamalıdır. Atlında iş dahil, herşey aile saadetini temin için bir vasıtadır. İşler ters giderse güler yüz, sabı ve sevgiyle hareket etmek, ailenin sevgi çemberini daima kapalı tutmak, onu dış ve iç tehlikelerden korumak lazımdır, İç tehlike alışkanlık, bıkkınlık, fazla arkadaşlıktan doğan bir kanıksamadır. Karı koca arasındaki bağlar hiçbir zaman kadın - erkek münasebeti bağından başka bir şekle sokulmamalı, arkadaşlık mübalağa edilmemeli ve iş konusundaki münakaşalar iki rakip münakaşası şeklini almamalıdır. Dış tehlikelere, yani yabancı alakalara karsı en iyi tedbir, mesut bir yuvadır. Mesut ve dinlendirici bir ev, tatmin edici bir eş; erkeğin dış hayattaki başarısında büyük rol oynar. Hayattaki başarının evde başladığını söylemek te hiç hatalı olmaz.

Birçok erkekler yükselirken karıları onların gölgesinde kalırlar. Erkek artık önemli bir kimse olmuştur. Evinin meseleleriyle eskisi gibi ilgilenmen. Kadın hayatının ilk devresindeki gibi giyinmeye, ayrı çevre içinde ve dört duvarı arasında yaşamaya devam eder. Bu, büyük bir hatadır ve yuvayı tehdit eder. Emekle kurulan işe gelince, aileye yaramadıkça faydasızdır. Kadın, kocasıyla daima bir seviyede olmaya onun gölgesinde kalmamaya çalışmalıdır. Hayatını dalma yeni durumlara göre ayarlamalıdır. Daha iyi giyinmeli, ev işlerini yardımcılarla paylaşmalı, yeni şeyler öğrenmek için kurslara devam etmeli veya kocası iş icabı daha az evde bulunuyorsa dış hayatta, cemiyetlerde faal işler alıp kendisine meşgaleler bulmalı, yemek saatlerinde dışarda sık sık kocasıyla buluşmak, beraber tatile gitmek suretiyle başbaşa kalma fırsattan yaratmaktır. Erkek, evinde bir iş ziyafeti vermekten, sanatkar arkadaşlarıyla toplanıp sanat münakaşası yapmaktan veya siyasi sohbetler tertiplemekten çekinmemeli, evini daima faaliyetlerine açık bulmalıdır. Ev de daima yeni ihtiyaçlara göre düşünülüp büyütülebümelidir.

Erkeğin dış hayattaki başarısı onu ev mesuliyetlerinden uzaklaştırmamalıdır. Kadının bu yoldaki müsamahası ise, ailenin zararına olur. Kocanızı sık sık telefonda arayınız, onu rahatsız etmek için değil, sabahki rahatsızlığını veya herhangi bir meselenin hallolup olmadığını sorup anlamak, onunla ilgilenmek için arayınız, fakat konuşmayı uzatmayınız. O da sizi aramaya, sizin dertlerinizle, küçük meselelerinizle ilgileyo alışmış olur. Çocuklar müşterektir. Onlarla anne kadar baba da ilgilenmelidir. Bu, herhangi bir işten çok daha önemlidir. Aile bağlacının devamı, işin daima hedefe doğru sağlam bir şekilde yürümesini sağlar. Erkeğin eviyle ilgisi, evinin ihtiyaçlarını düşünmesi de fuzuli bir meşgale değildir. Kadın, bunu usûlü ile, zeka ile, devam ettirmelidir.

Kadın Gözüyle

Mahalledeki Krallar

Jale CANDAN

Ankaraya geleli hangi kasaba dana eti sordumsa yok cevabını aldıra. Bazısı da sesini alçaltarak, "var ma, size yaramaz" dedi. Camekanlar hayvanla dolu iken dana etinin bulunmayışına hayret ediyordum ki, nihayet bir kasap baklayı ağzından çıkardı: "Dana var ama, her önüne galen müfteriye söyliyemezsin ki. Belediyenin tespit ettiği altı lira satış fiyatı bu işi kurtarmaz, her müfteri de bunu takdir etmez, başını derde sokar, iyisi mi, tanımadığın müfteriye yok der, vaziyeti idare edersin."

Anlaşılan adamcağız beni takdir edebilen müfteriler sınıfına sokmuştu. Doğrusunu isterseniz, tatlı bir gurur hissi duymadım değil. Ev kadınları bu hissi pek iyi tanırlar Kasapta, bakkalda, manavda itibarlı olmanın insana verdiği hazdır bu. Sizi başka türlü selamlarlar. Bu gibi ufak tefek şeylere önem vermezsiniz tabii, ama bu memlekette bir beyaz peynir sıkıntısı olmuştur, siz duymamışsınızdır; bir ara yemek yağı, bir ara şeker, pirinç, akla gelebilen her türlü elzem gıda maddesi ortadan çekilmiştir, haberiniz bile olmamıştır. Sıkışık günler» de Ahmet etendi, Mehmet efendi mahallenin kasabı veya bakkalı olmaktan çıkar, birer kral kesiliverirler. İsterseniz siz de kraliçe olursunuz. Bunun tek şartı, fiyat listelerini unutmaktır. Doğrusu rahat iştir. Şöyle bir bakkalın veya kasabın kapısında görünün, sizin için yok yoktur artık. Tabii bunun da kendisine has özellikleri olduğunu unutmamak gerekir. İlk şart, herkesin içinde yüksek sesle konuşmamak; kaşla, gözle, el hareketleriyle anlaşmasını öğrenmektir. Bundan sonra herşey hazır önünüze gelir, siz de borcunuzu gözü kapalı ödersiniz.

.. İki sene memleketten ayrılıp döndükten sonra en çok hoşuma fiden şeylerden biri, pahalı veya ucuz, herşey in serbest olarak satıldığım görmek oldu. İkiyüzelli gram beyaz peynir alabilmek için sabahın köründe kuyruğa girmek; evin şekerini, etini temin edebilmek için satıcının yüzüne gülmek ıstırabı Allaha şükür dinmişti. Bu şekilde becerikli olmak ev kadınlığının en büyük bir hüneri olmaktan çıkmışa benziyordu. Mahallede ticaret yaparak hayatını kazanan bakkal ile kasap, manav ile diğer esnaf artık sıkışık günlerin insafsız kralları değil, mahalleye hakikaten,hizmet eden namuslu vatandaşlardı. Bu manzara halen devam etmektedir, onu bozmıyalım. Eğer onu bugün bir dana eti, yarın bir koyun eti için bozacak olursak, fırsatçılar yeniden kolaylıkla baş kaldıracaklardır. Halkın bu yoldaki tutumu kanunlar ve belediye tedbirleri kadar önemlidir. Dana eti alta liradan kurtarır mı kurtarmaz mı, bunu bilemem. Bildiğim birşey varsa o da, kasaba İstediği gizli parayı vermememizin şart olduğudur. O zaman belki kasap o eti hakikaten satamaz veya daha karlı, bulduğunu satmaya uğraşır. Fakat neticede haksız ise, muhakkak yola gelir. Çünkü biz ona nasıl muhtaçsak, o da bize muhtaçtır. Eğer haklı ise, mücadelesini meşru yoldan yapar, etini daha pahalı satma hakkım kazanır. Önemli olan, elbette ki ona birkaç kuruş fazla para ödememiz, hatta ondan küçük çapta bir. kazık yememiz değildir. Önemli olan, bu tatlı kazıkları yerken memlekete kasık attığımızı ve meşru mücadele yollarını dalma böyle kaçamaklar ve hileli vasıtalarla tıkayarak normal nizamı bozduğumuzu bilmemizdir.

Filmler

Antonioni'nin "La Notte"si

Uluslararası büyük filmler jürisi başkam James Quinn, mikrofona biraz daha yaklaştı, elinde tuttuğu kâğıttan, birinciliği kazanan filmin adım tane tane okudu: Ayni anda, salonu dolduran seyircilerin büyük çoğunluğundan dalga dalga "yuuu!" ve "bravo!" sesleri yükseldi. Ne "yuu.!"lar ve ne de "bravo!"lar birbirlerinin pek üstünde değildi. Salon itiye ayrılmıştı ve bir bölüğü, birinciliği kazanan Michelangelo Antonioni'nin "La Notte - Gece"sini alkışlarken, bir bölüğü de -ki aşırı milliyetçi Alman seyircisiydi- Bernhard Wicki'nin filmi "Das wunder des Malachias -'Rahip Malachias'ın Mucizesi"ne birinciliği vermeyen büyük jüriyi yuhalıyordu. Berlin Film Festivalinin son gecesiydi ve Zoo Palast sinemasında, kazananlara 'törenle armağanları dağıtılıyordu. İlk şaş kınlık geçer geçmez "bravo"cular "yuha"cıları yavaş yavaş bastırdı ve ortalığın sakinleşmesini bir kenarda bekleyen uzun boylu, karayağız ve yakışıklı bir adam -Michelangelo Antonioni-, kendinden emin adımlarla sahneye doğru yürüdü, merdivenleri çabuk çabuk çıktı ve şişmanca, ağzı kalabalık senatörün alinden küçük bir altın ayı heykelini -salonun yarısının alkışları arasında aldı ve yine geldiği gibi çabuk çabuk yerine dönüp oturdu.

O gece açıklanan sonuçlara göre, oniki gün süren Uluslararası Berlin Film Festivalinde en iyi film Michelangelo Antonioni'nin "La Notte - Gece"si; en başarılı kadın oyuncu, Jean - Luc Godard'm filmi "Une femme est une femme - Kadın Kadındır"ın baş oyuncusu Anna Karina; en başarılı erkek oyuncu, Ralp Thomas'ın filmi "No Love for Johnnie - Johnnie'ye Aşk Yok"dakî rolüyle İngiliz oyuncusu Peter Finch; en başarılı rejisör, "Das wunder des Malachias - Rahip Malachias'ın Mucizesi" ile Bernhard Wicki -uluslararası film tenkitçilerine göre ise "La Notte - Gece" ile yine Michelangelo Antonioni- seçilmişlerdi. Uluslararası Katolik Film Bürosunca festivalin er iyi filmi Stuart Rosenberg'in "Question Seven - Yedi Soru"su, Uluslararası Eğitim ve Öğretim Merkezine göre ise Daniel Tinayre'nin filmi "La Patota - Sa,ldırış"ıydı.

Böylece onbir yıldan beri yapılagelmekte olan Berlin Film Festivalinin aşağı yukarı en kalitelisi sayılan 1961 yılına ait olanı -en başarılı oyuncular olarak seçilen Anna Karinal ile Peter Finch hariç- yarım bir isabetli değerlendirmeyle sonuçlanmış oluyordu. "La Notte - Gece"nin bir Jeanne Moreau'su ile yine ayni filmin ve Elio Petri'nin filmi "L'Assasino - Katil"in oyuncusu bir Marcello Mastroianni'nin görmezliğe gelişi, her festivalde daha doğrusu küçük hesapların döndürüldüğü festivallerde- ile bir mavi boncuk dağıtmak çabasından öte birşeyle yorumlanamazdı.

Bir büyük sinema, ustası

Ünlü bir yazar olan Giovanni (Marcello Mastroianni) ile karısı *Lİ*dia (Jeanhe Moreau) dış görünüşte mutlu bir Çift «teşkil ediyorlar. On yıldır süregelen evlilikleri aksamıyor görünmektedir. Fakat birgün eski arkadaşları Tomasso'yu (Bernhard Wicki) yattığı hastanede ziyarete gittiklerinde, her ikisi de aşklarının artık bitip tükenmekte' olduğunun farkına varırlar. Arada Giovanni, ayni Minikte yatan isterik ve çok güzel bir genç kadının (Maria Pia LUZI) çağrısına karsı duramaz. Karısı Lidia bunu hissedince, eski sevgilisi Tomasso'nun gerçek aşkını kabul etmediğine üzülür. Ama karı koca yine de biç birşey olmamışçasına Giovanni'nin yeni yayınladığı kitabı dolayısıyla düzenlenen imza gününde bulunmak üzere yayınevine gelirler. İki insanın aralarına girip bir bıçak keskinliğiyle dünyalarım ortadan ikiye bölen çevre, Lidia için son derece yabancı ve can sıkıcıdır. Bu yadırgatıcı havaya dayanamaz ve kendini dışarı atarak şehir dolaylarında bir gezintiye çıkar, Bu, amaçsız, başıboş ve sıkıntılı bir gezintidir. Bomboş sokaklarda dolaşır, kendisine yabancı, hem çekici ve hem de itici yeni bir dünya ile karşılaşır. Ama bu yeni dünya, Lidia'nın yalnızlığını arttırmaktan başka bir işe de yaramaz. Akşama doğru *genç* kadın evine döner. Giovanni, hayret ve endişeyle karısına beklemektedir, üzgün ve tedirgindir. Karısının dönüşüyle birlikte, her ikisi de birbirlerine karşı daha da yabancılaştıklarını, aralarındaki uçurumun gitgide derinleştiğini anlarlar. Bunun Üzerine yine karşılıklı birbirlerini aldatmaya, kandırmaya kalkarlar. Bu, gerçekte kendi kendilerini aldatmak, kendi kendilerini kandırmaya çalışmaktır! Aşklarının ölmediğini, daima canlı ve ayakta kaldığını ispatlamak için yeni bir denemeye girişirler. Bütün alışkanlıklarından vazgeçerek, olağanüstü bir gece geçirmeyi kararlaştırırlar. Gittikleri bir gece klübünün kötümser .ve baskılı havası aradaki anlaşmazlığı daha da koyultur. Lidia, Giovanni'den bir büyük iş adamının köşkünde verilen davete gitmelerini ister. Giderler ve oradaki boş ve manasız yaşayışları seyre koyulurlar.

Büyük iş adamının köşkünde verilen davet, daha önce Fellini'nin yaptığı "La Dolce Vita - Tatlı Hayat"daki davete çok benzemektedir. Fellini ile Antonioni arasındaki tek uçurumlu fark -sinema ustalıklarının dışında-, birincinin suçlayıcı davranışına karşılık, ikincinin çokluk duruma seyirci kalması ve teşhir ile yetinmesidir. Antonioni, "LA Notte - Gece"de sosyetenin çılgınca yaşayışım kendinden hiç birşey katmadan yalnızca gösterir, karşılığım seyircisine verdirir.

Monica Vitti ve M. Mastroianni "Gece"de

Jeanne Moreau, ile üç filmin iyi *oyuncusu*

Ciovanni ile Lidia bu garip yaşayışa bir süre dışardan seyirci kaldıktan sonra, istemeden ve ellerinde olmaksızın, bir içgüdüyle o kişilerin oyunlarına, entrikalarına ve "Muhteşem Roma Gece"sinin binbir deliliklerine kendilerini kaptırırlar.

"Aşkın öldüğü her yerde söylenir"

Karı koca birbirlerinden koparlar, Giovanni evin kızı Valentina (Monica Vitti)nin gençliğine ve güzelliğinin çekiciliğine dayanamaz. Ama çok geçmeden her ikisi de bu yeni münasebetlerinin boşluğunu, gerçek değerini ölçmekten geri kalmazlar. Bu deneme, kendilerine yalnızca bir hayal kırıklığından öte birşey getirmiyecektir. Bunu iyiden iyiye anlarlar.

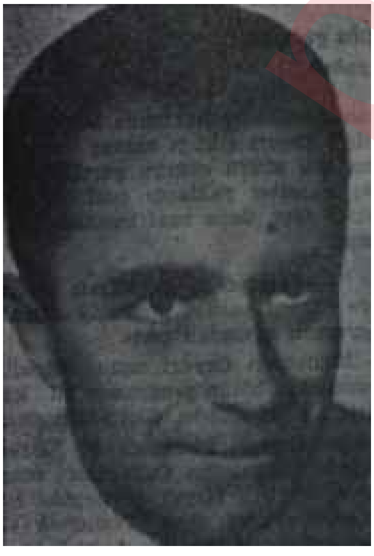
Sonlara doğru Lidia, Tomasso'nun ölüm haberini alır. Birbirlerinden her türlü bağlarla kopmuş kan koca, sabaha karşı yeniden bir araya gelirler. Arkadaşlarının ölümüyle birlikte, ayni anda aşklarının da artık öldüğünü şuurlu bir şekilde anlarlar. Yıkılmış ve dayanaksız, sadece yalnızlıklarını unutabilmek, bu korkularını kendi kendilerinden saklayıp yenebilmek için çimenlerin üzerinde hayvanca birbirlerinin olurlar.

Mutsuz ve tedirgin iki insanın yalın hikayesini rejisör Michelangelo Antonioni, sinemada şimdiye kadar hiç bir ustanın beceremediği bir üstünlükle anlatmaktadır. Büyük bir şiir gücü ve duyarlıkla, Lidia ile Giovanni'nin dünyalarına girer.

Lidia sokakları dolaşır, şehir dışına çıkar, erkeksiz ve yapayalnız bir kadındır. Avunmak, unutmak gereğim iliklerine kadar duymaktadır. Yeni bir inşaat, yangın yerleri, ağlayan bir çocuk, eskimiş, çürümüş bir kapı ve boş bir arsada yumruk yumruğa kozlarını paylaşmaya gelen kavgacı gençler; kırda füze atışı denemesi yapan çocuklar Lidia'nın sözde ilgisini çekerler, iddia bunlarla avunmaya çalışır. Halbuki bütün bu sayılanlar genç kadının tedirginliğini ve yalnızlığım çoğalttıkça çoğaltır. Giderek onu -bunaltır vs ezici baskısı altına alır. Aşkın tükenişi, bir erkeği artık- sevememek... Antonioni, Lidia'sında çırılçıplak bunu göstermektedir. Gittikleri davette kendisini otomobiliyle bir gezintiye çıkarıp sonra da birlikte yatmak isteyen genç adama, sırf bu tükenmişlik yüzünden Liddia teslim olmaz. Yine aynı tükenmişlikten kocası Giovanni, hayvanca bir ihtirasla kendisini çimenlere yatırdığı anda karşı koymaya çabalar, ağlar ve istemez. Ama insanın aşkın da üstünde hayvanca yanı, sonunda Lidla'yı da yener.

Herşeyin bittiği gerçeğini ortaya koyan Tomasso'nun ölüm haberi, karı kocayı yıkar, bu yılkınla içinde geceden çıkıp sabahla birlikte geniş kırlara doğru yürürler ve bir yerde otururlar. Liddia, çantasından Giovanni'niri kendisine yazdığı eski bir aşk mektubunu çıkarıp okur.

öğle üzeri naat üçte başlayan ve sabaha karşı saat beş sularında biten "La Notte-Gece"de, Antonioni'nin şair bir kamerası vardır. Kahramanlarının, sadık bir takipçisi ve davranışlarının canlı bir yansıtıcıdır. Antonioni, Marcel Proust ila James Joyce'un edebiyatta yaptıklarım sinemaya uygulayan ve bunda da üstün bir başarı sağlayan çağımızın büyük sinemacısı niteliğine son filmi "La Notte-Gece"de büyük bir rahatlıkla ulaşmaktadır.

Kejisör Antonioni
Tam isabet!

Konsolosun İşleri!

T. KAKINÇ

Dış ülkelerde bir ulusa ve bir devleti temsil eden konsolosların binbir çeşit görevleri vardır ve hiç şüphe yok M bunların en başında, bulundukları memlekete gelen kendi ulusundan olanların yardımına koşmak ve onlara faydalı olmaya çalışmak gelmektedir. Geçen hafta sona eren Berlin Film Festivaline 47 ulus katılmış, bunların hemen hemen hepsinin verdiği çeşitli davet ve kokteyller, kendi konsolosluklarında yapılmış ve propaganda konusunda ise bu konsolosluklar, hiç bir masraftan kaçınmamışlardır.

Festivaller artık yavaş yavaş, gerçek sanat hüviyetlerini kaybederek bütün dünya uluslarının bir araya gelip bir çeşit gövde gösterisine -propaganda yönünden- giriştikleri bir meydan dorumuna sokulduğundan, bunun böyle olması ve bu yoldan davranılması son derece normal sayılıyor. Hiç bir ulus, başka uluslara karşı küçük düşmek ve yoksul görünmek istememektedir. Bu, herşeyden önce bir şeref meselesidir ve festival sarayının kapısına bayrağınızı çektiğiniz anda bengi ulustan olursanız olun bunu böylece kabulleniyorsunuz demektir.

Dört kişilik bir delegasyon grubuna sahip Türkler -iki sinema oyuncusu, bir prodüktör ve bir gazeteci. Berlinde boyunları bükük, ağlamaklı ve orta yerde kalakalmışlarsa, bunun sorumlusu -santim şüpheniz olmasın- gelenlere karşı en ufak bir yakınlık göstermeyen Türk konsolosudur. Memleketimizin bir parçası sayılan konsolosluğun kapılarım açarak davet ve kokteyllerin burada yapılmasını teklif etmesini bir kenara bırakınız; bay konsolos, Türklerin Kurdaştan aldıkları 200'er turist dövizlerinden kalanları ucuca ekleyerek, sırf başkalarından geri kalmamak için verdikleri kokteyle, basın toplantısına ve filmimizin gösterilişine bile gelmemiştir.

Türkler, Berline varır varmaz konsoloslarına bir nezaket ziyareti yapmışlardır, bir gün sonrası için verilecek davete icabet etmesini istemişler, basın toplantısından ve filmin gösterilme gününden kendisini haberdar etmişlerdir. Bütün bunlara karşılık da, bay konsolos, birinden birine olsun gelmek lüzumuna hissetmemiştir. Yunanlıların bir hafta öncesinden sokaklarda bayraklar dağıtıp ortalığı ayaklandırdıkları, başka ulusların göz kamaştırma konusunda birbirleriyle yarıştıkları bir festivalde, şaşırmış kalmış Türklerin ellerinden tutacak tek kimBeleri, elbette konsoloslarıydı. Bu da olmayınca, propaganda konusundaki bütün ümitler boşa çıktı ve Berime gidenler havanda an dövdüler.

Sırası geldiğinde "dünya bizi tanımıyor, kendimizi tanıtamıyoruz" la radyolarda dakika tüketenler, gazete sütunlarında mürekkep harayanlar, acaba kendi kendimizi bile tanımadığımızdan haberli midirler?

Milli Lig

İndir - bindir

On aya yakın bîr süredir Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü görevini yapmakta olan Bekir Silâhçılar, uzatılan kâğıdı okuduktan sonra geri vererek:

"— Biraz itidalli olmalısınız, istifanızı kabul edemem" dedi.

Özyurt kararlıydı. Ancak Genel Müdürün konuşması karşısında kararından vazgeçti.

Olay, geçtiğimiz haftanın ortaJarında birgün cereyan etti. Bursada yapılan baraj maçlarında ikinci ve üçüncü-olan Altınordu ile Yeşildirek klüpleri, milli ligin 18 takıma indirilmesine itiraz etmişler ve haklarım aramışlardı. Merkez Danışma Kurulu bu sebeple geride bıraktığımız hafta çarşamba günü toplandı. Toplantıya Bütün üyeler katıldı. Meselâ, Danışma Kurulunun "her toplantısına gelemeyen Burhan Felek bile oradaydı. Danışma kurulunun diğer üyeleri Rasim Adasal, Nuri Gücüyeter, Sadi Batu ve Rauf Meleksoy da erken saatlerde toplantı için Genel Müdürlük binasına gelmişlerdi. Çünkü bu toplantının öncekilere oranla değişik tarafları vardı. En önemlisi, iki klüp hakkında hayati bir karar verilecekti. Bu kararla Yeşildirek ve Altınordu klüpleri ya milli ligde oynayıp büyük ümitler içinde faaliyetlerine devam edecekler, ya da adları bir daha duyulmıyacaktı.

Üç saat süren toplantıda önce Futbol Federasyonu Başkanı Muhterem Özyurt konuştu. Federasyonun iki yıl önceden hazırladığı programı tatbik edebilmesi için milli lig mutlaka 18 takıma inmeliydi. Sonra, Futbol Federasyonunun hukuk sözcüsü Rahmi Magat söz alarak, hukuki' yönden Altınordu ve Yeşildirekin bir hak iddia edemiyeceklerini açıkladı. Sıra klüplere gelmişti. Altınordu ve Yeşildirek temsilcileri, federasyonun kararının hukuka ve yönetmeliklere uymadığım İleri sürdüler. Gösterdikleri' örneklerle hava, iki klübün lehine dönmüştü. Özellikle -Yeşildirek temsilcisinin sözleri büyük dikkat topladı. Futbol Federasyonunun bir itirazı, iki klüp lehine olan havayı daha da kuvvetlendirdi. Federasyon temsilcileri, böyle bir karar alındığı takdirde, baraj . maçlarının yeniden yapılması gerektiğini baraj maçlarında dördüncü, beşinci ve altıncı, olan üç takımın itiraz ederek maçların yeniden yapılmasını istemekte hakları bulunduğunu ileri sürdüler. Durum gerçekten düşündürücüydü.

Ancak, Yeşildirekin iyi konuşan temsilcisinin derhal ayağa kalkarak federasyon temsilcilerine bir protokolü hatırlatması durumu aydınlattı. Bursadaki baraj, maçları başlamadan önce altı klüp temsilcisi bir protokol imzalanmıştı. Eğer milli lige üç takım alınırsa, dördüncü, be--inci ve altıncı olacak takımlar itiraz etmiyeceklerdi. Protokol hazırlanırken federasyon temsilcisi Faik Gürer de hâzır bulunmuş ve protokol, Faik Gürer vasıtasıyla federasyona verilmişti. Muhterem Özyurt, böyle bir protokolden haberi bulunmadığını söyleyince, Yeşildirek temsilcisi, Futbol Federasyonu üyesi Faik Gürerin de imzasını taşıyan bir Örneği Danışma Kuruluna sundu. Klüp temsilcilerinin dinlenmesinden sonra Danışma Kurulu üyeleri uzun uzun düşündüler ve kararlarını verdiler: Milli lig 20 takım olarak kalacaktı. Yönetmeliklere göre bu sezon milli ligde bir indirme yapmak imkânsızdı.

Haydin toplantıya!

Karar açıklanır açıklanmaz, Futbol Federasyonu Başkam Muhterem Özyurt, aynı zamanda müze olarak kullanılan toplantı odasına indi ve Genel Müdür Bekir Silâhçılara istifasını verdi. Silâhçılar istifayı kabul etmiyeceğini ve öğleden sonra bir toplantı daha yapılacağını vâdetti. Silâhçıların emriyle Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Özel Kalem mensuplarından Cengiz, telefonla, Danışma Kurulu üyelerini ve toplantıya katılan. Milli Eğitim Bakanlığı temsilcisi Muammer Pamuk Milli Savunma Bakanlığı temsilcisi İsmet Sertkaya ve içişleri Bakanlığı temsilcisi Osan Nuri Erturu bulmaya çalıştı. Beş Danışma Kurulu üyesini ve üç Bakanlık temsilcisini bulmak çok güç oldu. Meselâ Burhan Feleki bulmaya imkân olmadı. İçişleri Bakanlığı temsilcisiyse, toplantı biter bitmez bir. geziye çıktığı için bulunamadı ve ikinci toplantı saat 15.50'de eksik bir kadro ile başladı. Toplantı başladıktan az sonra harcırahını almak için Genel Müdürlük binasına gelen Danışma Kutulunun en eski üyesi Burhan Felek de alelacele toplantı odasına çıkarıldı. Bir saat sonra ikinci toplantı da sona ermişti. Üyeler' karar değiştirmeden toplantı odasından çıkarlarken, Beden Terbiyesi Genel Müdürü içerde kalmıştı. Az sonra kararın değişmediğini haber alan Federasyon Başkam Muhterem Özyurt, yine Silâhçıların yanına indi. Ancak Özyurt bu defa istifa dilekçesini değil, alınacak tedbirler hakkında bilgi vermişti. Dışarı çıktığı zaman Özyurtun çok sinirli olduğu görülüyordu. Bir gazeteci yaklaşıp sual sormak istedi ama, daha sual tamamlanmadan:

"— Bana değil de, kararı verenlere sorun" cevabı otomatik olarak Özyurtun ağzından çıktı..

Muhterem Özyurt uzun süredir hazırladığı bütün programın bu kararla alt üst olduğu, düşündüklerinin imkânsızlaştığı kanısındaydı. Buna karşılık İstanbulun Cağaloğlu semtinde, İzmirin birçok yerlerinde bir bayram sevinci vardı. Yeşildirek ve Altınordulular davullar ve zurnalarla milli ligde oynıyacak olmalarını kutluyorlardı. Bu sevinç günlerce devam etti.

Danışma Kurulu çalışıyor

Hokus, pokus